

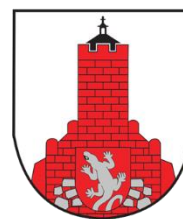
Załącznik do Uchwały Nr XVII/106/2020
RADY GMINY LISEWO z dnia 26 lutego 2020 r.
w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia
„Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo”

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

Luty 2020 r.

Zamawiający: Gmina Lisewo
ul. Chelmińska 2
86-230 Lisewo
tel: 56 676 86 14
www.lisewo.com
konsultacje@lisewo.com

Wykonawca: Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. Sp. k.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl
Member of Grant Thornton International Ltd

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	8
1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi	9
1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi.....	11
2. Uproszczona diagnoza Gminy Lisewo	13
3. Obszar zdegradowany gminy	19
3.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych	19
3.2 Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	24
3.3 Podsumowanie	27
4. Obszar rewitalizacji gminy.....	28
4.1 Podsumowanie problemów występujących na obszarze rewitalizacji.....	30
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	33
5.1 Obszar rewitalizacji w Lisewie	33
Sfera społeczna.....	33
Sfera środowiskowa	37
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna.....	37
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	40
7. Cele rewitalizacji i kierunki działań	43
8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych	45
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	72
9.1 Kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej.....	76
9.2 Kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji.....	82
9.3 Kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa.....	84
9.4 Kierunek działań nr 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego.....	86
10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji	87
10.1 Interesariusze rewitalizacji	87
10.2 Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania i programowania	88
10.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania.....	98
11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	100

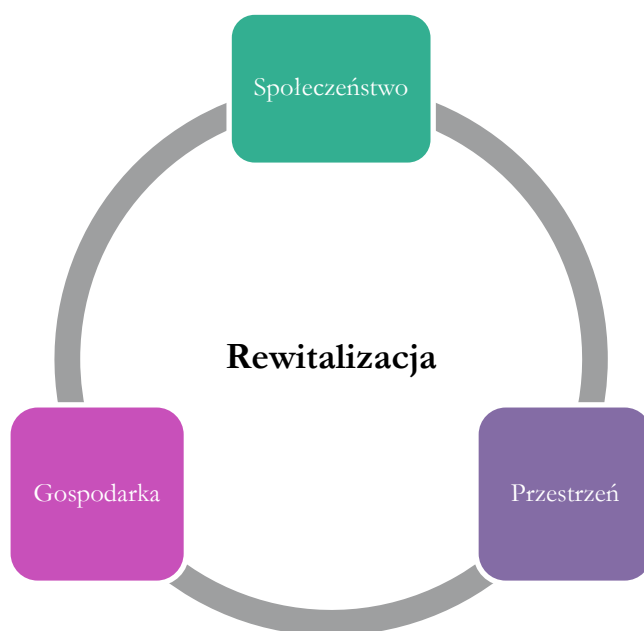
12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	107
13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian.....	111
14. Ocena oddziaływania na środowisko.....	113
Załączniki	114
Spis tabel.....	124
Spis schematów.....	124
Spis wykresów.....	125
Spis map.....	125
Spis zdjęć.....	125

Wstęp

Rewitalizacja, czyli proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony jest na podstawie **programu rewitalizacji**. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i infrastrukturalnej. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych. Taką funkcję spełnia niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

Ramy prawne dla przeprowadzenia rewitalizacji wyznaczają „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” oraz „Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” zatwierdzone przez Ministra Rozwoju.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

W perspektywie finansowej 2014-2020 rewitalizacja dotyczy, zarówno **terenów miejskich, jak i wiejskich**. Głównym jej celem jest trwale podniesienie **jakości życia** na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona **łączyć działania w sposób kompleksowy** tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Istotne jest, aby **projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych**. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji

w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, przez których rozumie się mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

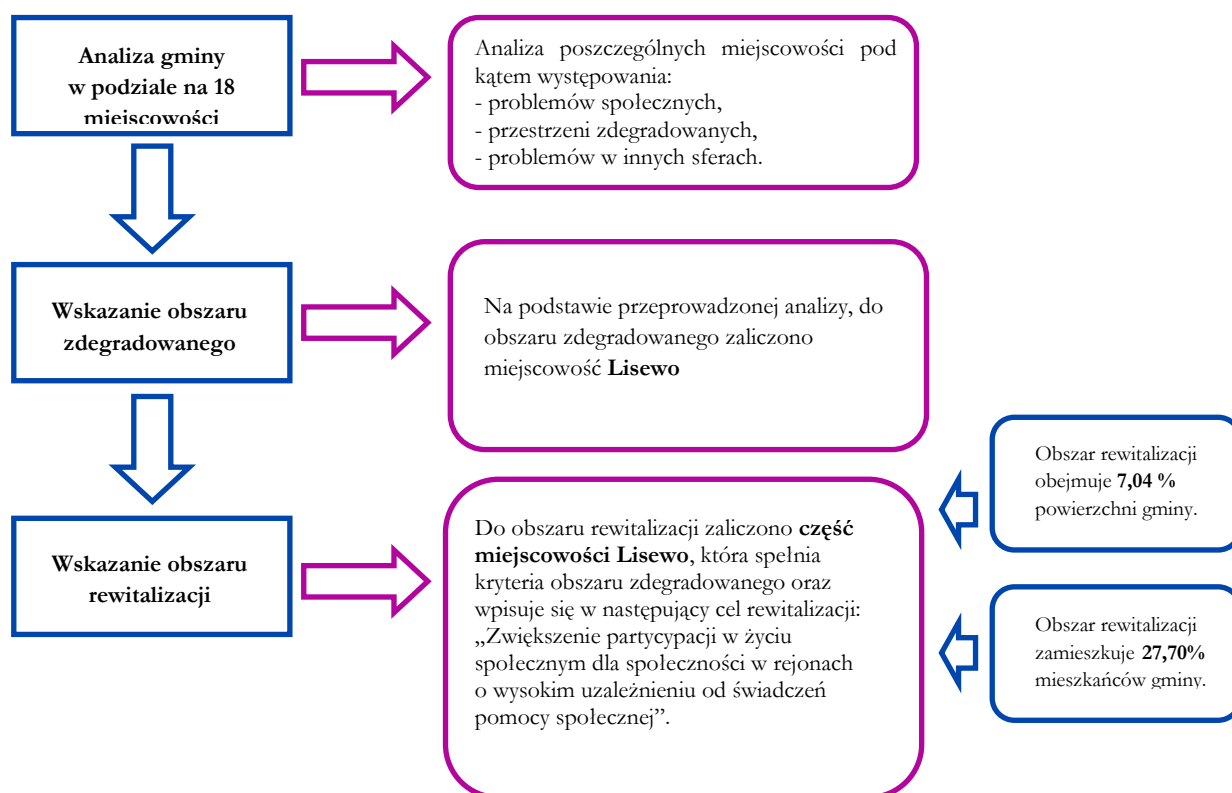
Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto występuje na nim co najmniej jedno z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego lokalny program rewitalizacji. Gmina Lisewo planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne. W związku z tym konieczne stało się opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji, zawierającego w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w Gminie Lisewo przedstawia poniższy schemat.

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Lisewo

Źródło: Opracowanie własne

Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Pozwoliło to na określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo charakteryzuje się następującymi cechami:

- Kompleksowością – gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.
- Koncentracją – ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach Gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk.
- Komplementarnością projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach:
  - Przestrzennym,
  - Problemowym,
  - Proceduralno-instytucjonalnym,
  - Źródeł finansowania.
- Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program. Prace nad programem były prowadzone w ścisłej współpracy z interesariuszami rewitalizacji tj. lokalną społecznością, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta będzie kontynuowana na etapie wdrażania i realizacji programu.

1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Lokalny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z zapisami „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” oraz „Wytucznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”. Ponadto wykazuje on powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym i lokalnym, które zostały wskazane na poniższym schemacie.

Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lisewo
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Planu Rozwoju Gminy Lisewo na lata 2016 – 2018
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Lisewo na lata 2015-2020
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Strategia rozwoju Gminy Lisewo na lata 2018-2030 – Lisewo 2030 (projekt)
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisewo
Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 – 2025	

Źródło: *Opracowanie własne*

1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące priorytety, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo, modernizacja przestrzeni wsi i miast, konkurencyjna gospodarka oraz kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ład przestrzennego. Niniejszy Program swoją tematyką i założonymi celami wpisuje się w zidentyfikowane w Strategii kierunki rozwoju.</p>
<p>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny, ▪ Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, ▪ Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG), ▪ Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju). <p>Gmina Lisewo objęta jest poziomem ponadlokalnym i lokalnym polityki terytorialnej.</p> <p>W Założeniach polityki terytorialnej przyjęto, że w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się we wskazane założenia.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uśpionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.</p> <p>Ponadto niniejszy Program jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9vi „Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność”, którego celem jest wzrost</p>

	<p>aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</p>
<p>Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich będą wspierane w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (działania infrastrukturalne), ▪ Działania 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju (działania społeczne). <p>W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji zaplanowane są przedsięwzięcia wpisujące się w powyższe działania.</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym.</p> <p>Lokalny Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu, ▪ Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, ▪ Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.
<p>Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego</p>	<p>W Strategii ORSG wskazano wstępnie obszary problemowe w poszczególnych gminach wymagające rewitalizacji. W Gminie Lisewo wyznaczono następujące potrzeby: ograniczenie ruchu samochodowego, stworzenie programu dziennej opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie gminy Lisewo, wyrównywania szans edukacyjnych dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum w powiecie chełmińskim, uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej w gminie Lisewo, rozwoju opieki przedszkolnej w Gminie Lisewo poprzez przebudowę Gminnego Przedszkola oraz placów zabaw, pobudzenie aktywności wśród seniorów w Gminie Lisewo.</p> <p>W strategii za problemowe uznano niski wskaźnik przedsiębiorczości, wysoki wskaźnik bezrobocia, niski poziom wykształcenia, niewystarczającą ofertę kursów zawodowych, niewystarczającą ilość miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych dla podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej, ograniczoną dostępność z zakresu usług specjalistycznych w zakresie zdrowia, duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej.</p> <p>Wśród strategicznych celów Strategii ORSG należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ Wysoki poziom usług społecznych, ▪ Rozwój infrastruktury technicznej. <p>Niniejszy program wpisuje się w powyższe i stanowi uszczegółowienie zapisów Strategii ORSG.</p>
<p>Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 - 2025</p>	<p>Strategia Rozwoju Powiatu określa cele strategiczne i operacyjne w następujących obszarach priorytetowych: sfera społeczna, sfera gospodarcza, sfera techniczna. Program rewitalizacji wpisuje we wszystkie wskazane cele, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjnych warunków do życia, ▪ Konkurencyjny i rozwinięty gospodarczo Powiat Chełmiński, ▪ Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna, ▪ Sprawny i partnerski system realizacji zadań w Powiecie Chełmińskim.

Źródło: Opracowanie własne

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisewo</p>	<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lisewo, zostało sporządzone w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Określa ono politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnianie zadań własnych gminy w zakresie ład przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Jako kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy wskazano na konieczność podjęcia działań prowadzących do poprawy niekorzystnych wskaźników demograficznych, społecznych i gospodarczych. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z zapisami Studium i nie narusza jego postanowień.</p>
<p>Planu Rozwoju Gminy Lisewo na lata 2016 – 2018</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele Planu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości życia w gminie, ▪ Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego, ▪ Poprawa stanu infrastruktury oraz środowiska przyrodniczego, ▪ Zwiększenie wykorzystania potencjału i szans Gminy Lisewo.
<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lisewo na lata 2015-2020</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategiczne Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wspieranie osób bezrobotnych poprzez zwiększenie ich szans na rynku pracy, ▪ Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym oraz ich rodzin w integracji oraz funkcjonowaniu w środowisku lokalnym, ▪ Skuteczne wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, ▪ Wzrost poczucia bezpieczeństwa oraz minimalizowania występowania zjawiska przemocy domowej i jej skutków na rzecz mieszkańców Gminy Lisewo, ▪ Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.
<p>Strategia rozwoju Gminy Lisewo na lata 2018-2030 – Lisewo 2030</p>	<p>Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategiczne Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Lisewo zapewnia dobry start dzieciom i młodzieży, ▪ Gmina Lisewo tworzy kulturę, ▪ W Gminie Lisewo jest bezpiecznie, ▪ Gmina Lisewo tworzy dobry klimat dla biznesu, ▪ Gmina Lisewo jest ładna i jest tu dokąd pójść. <p>Zawarte w LPR przedsięwzięcia przyczynią się do osiągnięcia powyższych celów.</p>

<p>Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”</p>	<p>Gmina Lisewo jest jedną z dziesięciu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”. LPR Gminy Lisewo stanowi uszczegółowienie kwestii dotyczących rewitalizacji poruszanych w LSR i wpisuje się w następujące cele szczegółowe i przedsięwzięcia LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel szczegółowy 1.2 Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 r. – Przedsięwzięcie 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, ▪ Cel szczegółowy 2.1 Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r. – Przedsięwzięcie 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę, Przedsięwzięcie 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich, ▪ Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja społeczno- zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 r. – Przedsięwzięcie 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR. <p>Zawarte w programie rewitalizacji przedsięwzięcia przyczyniają się do osiągnięcia wskaźników LSR, co zostało wykazane w odniesieniu do poszczególnych projektów w rozdziale 8. Program rewitalizacji przyczynia się do osiągnięcia następujących wskaźników LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej, ▪ Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów, ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach, ▪ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie, ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna, ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek), ▪ Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości, ▪ Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości, ▪ Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których nastąpił wzrost wiedzy lub umiejętności w zakresie wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
<p>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lisewo</p>	<p>Program rewitalizacji wpisuje się w realizację celu głównego/strategicznego PGN jakim jest „Poprawa stanu jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy Lisewo” ponieważ zakłada realizację przedsięwzięcia, którego zadaniem będzie polepszenie jakości powietrza poprzez prowadzenie zintegrowanych działań inwestycyjnych w sektorze publicznym i prywatnym służących likwidacji niskiej emisji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dofinansowanie do wymiany kotłów węglowych, ▪ montaż instalacji OZE, ▪ termomodernizacja budynków, ▪ wymiana źródeł światła na energooszczędne, ▪ wymiana istniejących opraw drogowych na oprawy typu LED, ▪ budowa ścieżek rowerowych, ▪ modernizacja instalacji grzewczych. <p>W programie rewitalizacji zaplanowano również działania mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.</p>

Źródło: Opracowanie własne

2. Uproszczona diagnoza Gminy Lisewo¹

Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Lisewo zlokalizowana jest w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie chełmińskim. Przez gminę przebiega autostrada A1, łącząca Trójmiasto z Łodzią, droga wojewódzka nr 548 (Stolno – Wąbrzeźno) oraz drogi powiatowe. Miejscowość sąsiaduje z gminami Płużnica, Chełmża, Papowo Biskupie i Stolno oraz z powiatem toruńskim i wąbrzeskim. Strukturę administracyjną Gminy tworzy 18 sołectw (Bartlewo, Błachta, Chrusty, Drzonowo, Kamlarki, Kornatowo, Krajecin, Krusin, Linowiec, Lipienek, Lisewo, Malankowo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń, Tytlewo, Wierzbowo). Łączna powierzchnia Gminy według danych UG w Lisewie zajmuje obszar 86,2 km² co stanowi 16,34% powierzchni powiatu. W Gminie największą część powierzchni zajmują indywidualne gospodarstwa rolne. Jednakże w ciągu ostatnich lat obserwujemy zmianę charakteru gminy z typowo rolniczej. Systematycznie spada liczba osób zatrudnionych w rolnictwie na rzecz produkcji i usług. Znajduje to potwierdzenie we wpływach z podatków. Wysokość wpływu z podatku PIT jest od kilku lat wyższa niż z podatku rolnego.

Sfera społeczna

W 2016 r. gminę Lisewo zamieszkiwały 5 322 osoby (z czego 50,5% stanowiły kobiety), a średnia gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 62 os./km² (znacznie mniejsza niż w województwie - 116 os./km²). Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców spadła. W 2016 r. w porównaniu z 2006 r. liczba ludności spadła o 2,21% (z 5 442 os. w 2006 r. do 5 322 os. w 2016 r.). W roku 2016 tyle samo osób w gminie urodziło się ile zmarło (przyrost naturalny 0). Natomiast w 2015 roku **przyrost naturalny dla gminy wyniósł 1 podczas gdy dla powiatu wyniósł -48**. W 2014 r. badany wskaźnik dla gminy wyniósł 10 podczas gdy dla województwa był równy 0. Gmina Lisewo jest położona w strefie oddziaływania miast Chełmno, Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń. Ze względu na ich bliskie sąsiedztwo oraz tendencje migracji ludności do miast, liczba mieszkańców na przestrzeni lat ulegała zmianom.

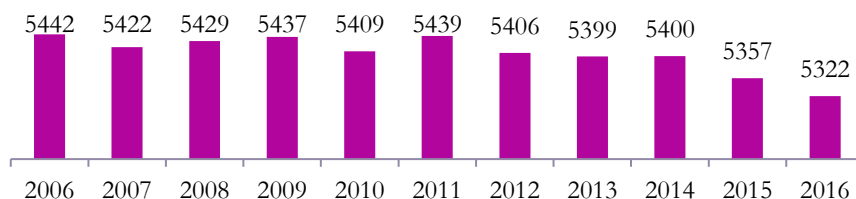
Mapa 1. Położenie Gminy Lisewo na tle powiatu chełmińskiego

Źródło: Opracowanie własne

¹ Niniejszy rozdział przygotowano w oparciu o dane pochodzące z Urzędu Gminy w Lisewie, Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie, Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie oraz GUS (dane dot. powiatu i województwa).

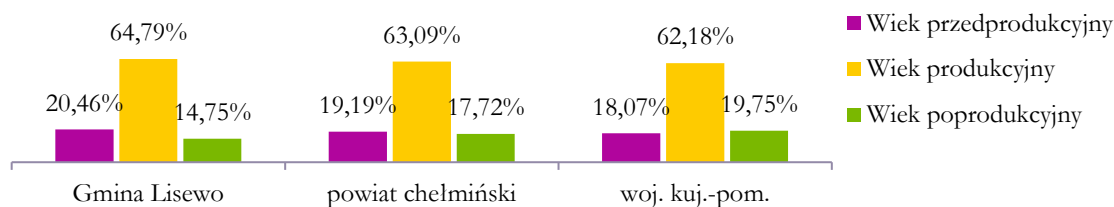
Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Lisewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Planu Rozwoju Gminy Lisewo w latach 2016-2018” oraz danych Urzędu Gminy w Lisewie

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy wynosi **14,75%** i jest znacznie niższy niż udział osób wieku przedprodukcyjnym (20,46%). Natomiast stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym wynosi **22,77%** i tym samym jest korzystniejszy niż w powiecie chełmińskim (28,08%) i w województwie (31,77%). Tym samym **trendy demograficzne panujące w Gminie są korzystniejsze** niż sytuacja w powiecie i w województwie.

Wykres 2. Struktura demograficzna w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Lisewie i GUS BDL dot. powiatu i wojewódzkiego

Na koniec 2016 r. w Gminie zarejestrowanych było **290 osób bezrobotnych**. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy wynosi **8,41%** i jest o 0,09 p. p. niższy niż w powiecie chełmińskim (8,5%), oraz o 0,81 p. p. wyższy niż w województwie (7,6%). Stosunek osób pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym to 4,03%, natomiast udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na obszarze Gminy wynosi 34,83%. W porównaniu do sytuacji panującej w województwie, Gmina Lisewo cechuje się **wyższym odsetkiem osób bezrobotnych**. Zjawisko bezrobocia jest jednym z najistotniejszych problemów społecznych na tym obszarze.

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców Gminy Lisewo jest skala świadczonej pomocy społecznej. W 2016 r. z pomocy społecznej korzystały 193 rodziny (610 osób). **Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej** w ludności Gminy wyniósł w badanym roku 11,46%, i był niższy niż w powiecie (12,4% w 2015 r.) i **wyższy niż w województwie** (10% w 2015 r.). Natomiast udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych na terenie Gminy kształtował się w tym czasie na poziomie 16,30%. Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lisewie są: **bezrobocie i ubóstwo**. Na terenie Gminy **brakuje łatwego dostępu do specjalistycznych usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych itp.**

Na terenie gminy znajdują się 2 szkoły podstawowe – Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej-Curie w Krusinie oraz Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka. Ponadto na terenie Lisewa funkcjonuje Gminne Gimnazjum, Gminne Przedszkole oraz Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Krusinie.

Tabela 1. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w latach 2014-2016

	2014	2015*	2016*	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2014	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2015	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2016	Przeciętny wynik z 3 lat
Gmina Lisewo	58%	62%	53%	93%	91%	84%	58%
Woj. kuj.-pom.	63%	68%	63%	-	-	-	65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

*Średni wynik z I i II części sprawdzianu szóstoklasisty.

Jakość kształcenie w Gminie Lisewo na poziomie podstawowym została oparta o **wyniki sprawdzianu szóstoklasisty**. Wynik średni Gminy w każdym z badanych lat był **niższy niż wyniki osiągnięte w województwie**. Podobnie kształtował się przeciętny wynik z 3 ostatnich lat.

Z kolei jakość kształcenia na poziomie gimnazjalnym jest w przypadku większości przedmiotów na podobnym poziomie, jak w województwie. Uwagę zwracają przeciętne **wyniki z 2 lat z egzaminu z języka angielskiego, które są niższe niż w województwie**. Szczegółowe porównanie wszystkich wyników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2015-2016

		Gimnazjum w Lisewie	Wyniki pow.	Wyniki woj.
2015	Język polski	63%	60%	60%
	Historia i WOS	60%	63%	62%
	Matematyka	46%	47%	47%
	Biologia, Geografia, Chemia, Fizyka	46%	47%	48%
	Język angielski	58%	59%	63%
		Gimnazjum w Lisewie	Wyniki pow.	Wyniki woj.
2016	Język polski	65%	68%	68%
	Historia i WOS	52%	57%	55%
	Matematyka	56%	48%	46%
	Biologia, Geografia, Chemia, Fizyka	48%	50%	49%
	Język angielski	50%	57%	61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

Instytucją zajmującą się zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku na terenie Gminy jest Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie. Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa także Posterunek Policji w Unisławiu. **Ważnym problemem dostrzeganym przez mieszkańców jest brak Posterunku Policji w Lisewie**. W 2016 r. na terenie Gminy Policja odnotowała 456 interwencji z powodu zakłócania porządku publicznego i miru domowego. Odnotowano również 60 przestępstw kryminalnych. Stosunek interwencji służb porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych wyniósł 38,51%, zaś wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców jest równy 11,27%. Przeciwdziałaniem przemocy w gminie zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lisewie oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lisewie. Dane na temat przemocy w rodzinie wykazane liczbą przyznanych Niebieskich Kart, czyli specjalnych procedur policji

podejmowanych w skutek podejrzenia popełnienia przemy, wskazują, że na przestrzeni lat 2014-2016 liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie pozostaje na tym samym poziomie (ok. 14 osób).²

Sfera gospodarcza

Większość przedsiębiorstw w znacznej części zajmuje się obsługą sektora rolniczego. Użytki rolne stanowią 88% powierzchni Gminy, natomiast lasy to zaledwie 0,3% powierzchni. Gleby, które stanowią 60 % arealu, należą do III i IVa klasy bonitacyjnej. W uprawach rolnych dominują zboża oraz rzepak. W hodowli zwierzęcej najwyższy odsetek zajmują trzoda chlewna i bydło. Średnia powierzchnia gospodarstwa to 11,5 ha. Według danych za 2016 r. w Gminie Lisewo podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON było 271 zaś w powiecie chełmińskim 3 645, w związku z czym przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie Gminy Lisewo stanowiły 7,43% wszystkich przedsiębiorstw. Dominują mikroprzedsiębiorstwa liczące do 9 pracowników. **Wskaźnik osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności jest niższy niż w powiecie chełmińskim i w województwie.** Według danych Gminy w 2016 r. 188 osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą. **Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosił 5,45 i tym samym był niższy niż w powiecie chełmińskim (8,0) i województwie kujawsko-pomorskim (10,9).**

Tabela 3. Podmioty gospodarcze w 2016 r.

	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gmina Lisewo	271	15	69	117	51	5,45
powiat chełmiński	3 645	149	829	2660	70	8,0
woj. kuj.-pom.	194 099	4 299	42 088	147 280	93	10,9

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i Urzędu Gminy w Lisewie (dane dot. osób fizycznych prowadzących działalność w Gminie).

Sfera środowiskowa

Aktualny stan jakości środowiska nie stwarza zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi. Jednak istotnym zagrożeniem w tej sferze jest:

- **Ruch samochodowy**, spowodowany obecnością autostrady A1, drogą wojewódzką nr 548 oraz drogami powiatowymi,
- **Degradacja gleby**, której przyczyną jest erozja wodna, wietrzna oraz wąwozowa.

Na terenie gminy nie funkcjonuje sieć centralnego ogrzewania, mieszkańcy zaopatrują się w ciepło ze źródeł indywidualnych. Najczęściej są to piece węglowe, stosowane są także piece na drewno, gaz, olej opałowy lub elektryczne. W zakresie ogrzewania przewiduje się stopniową eliminację węgla, który powinien zostać zastąpiony paliwami ekologicznymi (energia słoneczna, biomasa, gaz).

Na terenie Gminy Lisewo nie ma obszarów włączonych w sieć Natura 2000, **występują tu natomiast różne formy ochrony przyrody.**

² Na podstawie „Diagnozy społeczno- gospodarczej gminy Lisewo”.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

W Gminie Lisewo **nie ma sieci gazowej**. Mieszkańcy korzystają z gazu propan – butan dostarczanego oraz magazynowanego w butlach i zbiornikach przydomowych. Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Lisewo w 2016 roku wynosiła 13 600 m, a liczba przyłączy kanalizacyjnych to 158. Ilość nieruchomości podłączonych do sieci wodociągowej jest równa 1128. Na terenach wiejskich, z uwagi na rozproszoną zabudowę nieuzasadnionym jest podłączenie do grupowej kanalizacji. Istnieje więc konieczność budowy szczelnych szamb i wywożenia nieczystości do punktu zlewnego przy oczyszczalni. Liczba nieruchomości zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych (szambach) wynosi 569. Cały teren Gminy Lisewo jest zelektryfikowany. Dostawcą energii elektrycznej jest Energa-Operator S.A. Oddział w Gdańsku. Infrastrukturę drogową w Gminie tworzą:

- Drogi gminne – 132,76 km
- Drogi powiatowe – 43, 933 km
- Droga wojewódzka nr 548 – 13 km
- Autostrada A1- 7,5 km

Stan techniczny dróg, pomimo prowadzonych modernizacji **jest niezadowolający**. Na terenie Gminy **brak ścieżek rowerowych**. Konieczna jest **budowa chodników i ścieżek pieszo-rowerowych**, które poprawią bezpieczeństwo komunikacyjne. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa Toruń - Malbork ze stacją kolejową w miejscowości Kornatowo. Środkiem komunikacji zbiorowej na terenie Gminy Lisewo jest komunikacja autobusowa, zorganizowana przez lokalne przedsiębiorstwo PKS.

Szerzeniem kultury w Gminie Lisewo zajmuje się biblioteka publiczna, placówki oświatowe oraz świetlice wiejskie. Te ostatnie odgrywają największe znaczenie w propagowaniu kultury oraz organizacji imprez kulturalnych. W Gminie działają kluby sportowe takie jak: Ludowy Klub Sportowy „Victoria” oraz uczniowski klub sportowy „Jaszczury”. Dodatkowo, na tym terenie funkcjonują Ochotnicze Straże Pożarne oraz Koło Gospodyń Wiejskich. Ważną rolę odgrywają także Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Gminy Lisewo oraz różne grupy nieformalne np. „Nasze Bartlewo”, Sąsiedzki Klub Aktywnych Wierzbowskiaków. W gminie niewiele jest obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej – są to przede wszystkim boiska, brak natomiast siłowni zewnętrznych. Potrzebni są również tzw. lokalni animatorzy, którzy organizowali by życie kulturalne i społeczne w świetlicach.

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy

Sfera społeczna: Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców spadła. W 2016 r. w porównaniu z 2006 r. liczba ludności zmalała o 2,21%. Przyczyną spadku liczby ludności może być położenie w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, sytuacja gospodarcza czy rekreacyjno-usługowa Gminy. Należy podkreślić, że do najważniejszych problemów Gminy należy bezrobocie (jego poziom jest wyższy niż w województwie) oraz nasilone korzystanie z pomocy społecznej. Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest brak pracy i ubóstwo. Brakuje łatwego dostępu do dobrej jakości niedrogich usług specjalistycznych świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych, niesamodzielnych. Tak więc problemy te wzajemnie się nawarstwiają i utrwalają stan kryzysowy.

Sfera gospodarcza: W Gminie brak dużych zakładów przemysłowych, dominują mikroprzedsiębiorstwa. Dodatkowo występuje tutaj bezrobocie oraz natężone korzystanie z pomocy społecznej. Niska aktywność zawodowa mieszkańców, skutkuje niskim poziomem przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Stosunkowo niewiele osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą (wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów

gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Lisewo wynosi 5,45 w powiecie chełmińskim - 8,0, a w województwie kujawsko-pomorskim 10,9).

Sfera środowiskowa: Negatywny wpływ na stan jakości powietrza ma przede wszystkim ruch samochodowy oraz stosowanie tradycyjnych źródeł ogrzewania gospodarstw domowych. Innym problemem środowiskowym jest degradacja gleby.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna: Na terenie Gminy brak sieci gazowej i ciepłowniczej, z kolei sieć kanalizacyjna jest słabo rozwinięta. Rozwojowi kanalizacji nie sprzyja rozproszona zabudowa, dlatego większość nieruchomości korzysta ze zbiorników wybieralnych. Stan techniczny dróg w Gminie jest niezadowalający, brakuje ścieżek rowerowych i chodników. Problemem są również braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej.

3. Obszar zdegradowany gminy³

Obszarem zdegradowanym w gminie jest obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej). Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic⁴.

Obszar zdegradowany w Gminie Lisewo został wyznaczony zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Delimitację obszaru zdegradowanego przeprowadzono w oparciu o wskaźniki określone na liście wskaźników stanu kryzysowego.

Dla wszystkich 18 miejscowości tworzących Gminę przeprowadzono diagnozę mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego:

1. Bartlewo	10. Lipienek
2. Błachta	11. Lisewo
3. Chrusty	12. Malankowo
4. Drzonowo	13. Mgoszcz
5. Kamlarki	14. Piątkowo
6. Kornatowo	15. Pniewite
7. Krajęcín	16. Strucfoń
8. Krusin	17. Tytlewo
9. Linowiec	18. Wierzbowo

3.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Lisewo nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich miejscowości pod kątem występowania stanu kryzysowego. **Wszystkie miejscowości zbadano przy pomocy 4 wskaźników** wskazanych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” wskazujących na występowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej:

- 1) udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- 2) udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- 3) udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
- 4) stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

³ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2016 r.

⁴ Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Problem: Zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa

Sposób badania: Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Do wyliczenia wartości wskaźnika wzięto pod uwagę liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli po 65 roku życia zamieszkujących daną miejscowość oraz ogólną liczbę mieszkańców tego obszaru. Na tej podstawie wskazano miejscowości, w których odsetek osób starszych w strukturze społeczeństwa jest wyższy niż przeciętnie w Gminie Lisewo, tj. **Bartlewo, Błachta, Krusin, Lipienek, Lisewo, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń i Wierzbowo.**

Tabela 4. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Miejscowość	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	Liczba ludności	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Bartlewo	44	266	16,54%
Błachta	18	122	14,75%
Chrusty	7	109	6,42%
Drzonowo	21	146	14,38%
Kamlarki	24	206	11,65%
Kornatowo	50	366	13,66%
Krajęcín	11	81	13,58%
Krusin	50	317	15,77%
Linowiec	24	191	12,57%
Lipienek	54	330	16,36%
Lisewo	263	1761	14,93%
Malankowo	37	258	14,34%
Mgoszcz	56	408	13,73%
Piåtkowo	21	115	18,26%
Pniewite	57	351	16,24%
Strucfoń	14	76	18,42%
Tytlewo	17	122	13,93%
Wierzbowo	17	97	17,53%
Gmina Lisewo	785	5322	14,75%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Problem: Problemy rynku pracy

Sposób badania: Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Zdiagnozowanie problemu bezrobocia nastąpiło poprzez określenie stosunku osób pozostających bez pracy względem osób w wieku produkcyjnym (18-65 lat) w danej miejscowości. Na tej podstawie wskazano obszary gdzie omawiany wskaźnik przyjmuje wartości mniej korzystne od średniej w Gminie Lisewo, tj. **Kornatowo, Krajęcín, Krusin, Lipienek, Lisewo, Mgoszcz, Piåtkowo, Pniewite, Strucfoń, Wierzbowo.**

Tabela 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Miejscowość	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Bartlewo	171	14	8,19%
Błachta	77	4	5,19%
Chrusty	68	4	5,88%
Drzonowo	105	5	4,76%
Kamlarki	138	7	5,07%
Kornatowo	242	21	8,68%
Krajęcín	54	6	11,11%
Krusin	211	21	9,95%
Linowiec	123	5	4,07%
Lipienek	201	20	9,95%
Lisewo	1132	96	8,48%
Malankowo	162	10	6,17%
Mgoszcz	287	30	10,45%
Piątkowo	68	8	11,76%
Pniewite	222	22	9,91%
Strucfoń	45	4	8,89%
Tytlewo	80	5	6,25%
Wierzbowo	62	8	12,90%
Gmina Lisewo	3448	290	8,41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie

Problem: Natężone korzystanie z pomocy społecznej

Sposób badania: Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Problemy związane z brakiem samodzielności wśród mieszkańców nierozzerwalnie wiążą się ze skalą korzystania z pomocy społecznej. Z tego względu w celu zbadania powyższego problemu pod uwagę wzięto liczbę osób w gospodarstwach domowych, które na danym obszarze korzystają ze środowiskowej pomocy społecznej względem ogólnej liczby mieszkańców danej miejscowości. Na tej podstawie do miejscowości gdzie skala korzystania z pomocy społecznej była wyższa niż przeciętnie w Gminie Lisewo należy zaliczyć: **Drzonowo, Kornatowo, Krusin, Lipienek, Lisewo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucfoń.**

Tabela 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Miejscowość	Liczba ludności	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Bartlewo	266	25	9,40%
Błachta	122	7	5,74%
Chrusty	109	7	6,42%
Drzonowo	146	18	12,33%
Kamlarki	206	9	4,37%
Kornatowo	366	46	12,57%
Krajęcín	81	1	1,23%
Krusin	317	54	17,03%
Linowiec	191	9	4,71%
Lipienek	330	42	12,73%
Lisewo	1761	237	13,46%
Malankowo	258	22	8,53%
Mgoszcz	408	49	12,01%
Piątkowo	115	19	16,52%
Pniewite	351	43	12,25%
Strucfoń	76	10	13,16%
Tytlewo	122	5	4,10%
Wierzbowo	97	7	7,22%
Gmina Lisewo	5322	610	11,46%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Problem: Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin i porządek publiczny

Sposób badania: Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Kwestie związane z bezpieczeństwem zarówno w zakresie zakłócania porządku w miejscach publicznych, jak i zakłócania miru domowego zostały zbadane w oparciu o dane dotyczące liczby interwencji policji w tych sprawach względem liczby gospodarstw w danej miejscowości. Na tej podstawie problemy związane z bezpieczeństwem funkcjonowania rodzin i porządkiem publicznym uwidoczniły się w miejscowościach **Drzonowo, Krusin, Lisewo, Malankowo i Pniewite**, gdzie omawiany wskaźnik był wyższy niż średnia dla Gminy Lisewo.

Tabela 7. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Miejscowość	Liczba gospodarstw domowych	Liczba interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Bartlewo	69	13	18,84%
Błachta	25	3	12,00%
Chrusty	22	4	18,18%
Drzonowo	36	20	55,56%
Kamlarki	43	7	16,28%
Kornatowo	96	35	36,46%
Krajęcín	20	4	20,00%
Krusin	82	32	39,02%
Linowiec	39	11	28,21%
Lipienek	83	11	13,25%
Lisewo	372	219	58,87%
Malankowo	53	25	47,17%
Mgoszcz	68	22	32,35%
Piątkowo	24	5	20,83%
Pniewite	81	32	39,51%
Strucfoń	21	8	38,10%
Tytlewo	23	1	4,35%
Wierzbowo	27	4	14,81%
Gmina Lisewo	1184	456	38,51%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie oraz Policji

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa wszystkich miejscowości w Gminie Lisewo pod kątem występowania problemów społecznych pokazała, że **minimum 2 problemy społeczne** występują w następujących 10 miejscowościach:

- **Drzonowo,**
- **Kornatowo,**
- **Krusin,**
- **Lipienek,**
- **Lisewo,**
- **Mgoszcz,**
- **Piątkowo,**
- **Pniewite,**
- **Strucfoń,**
- **Wierzbowo.**

Powyższe miejscowości poddano dalszej analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych lub negatywnych zjawisk w innych sferach.

Zestawienie badanych wskaźników społecznych wraz z wartościami na tle Gminy Lisewo przedstawia poniższa tabela

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej

Miejscowość	Udział osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Bartlewo	16,54%	8,19%	9,40%	18,84%
Błachta	14,75%	5,19%	5,74%	12,00%
Chrusty	6,42%	5,88%	6,42%	18,18%
Drzonowo	14,38%	4,76%	12,33%	55,56%
Kamlarki	11,65%	5,07%	4,37%	16,28%
Kornatowo	13,66%	8,68%	12,57%	36,46%
Krajęcín	13,58%	11,11%	1,23%	20,00%
Krusin	15,77%	9,95%	17,03%	39,02%
Linowiec	12,57%	4,07%	4,71%	28,21%
Lipienek	16,36%	9,95%	12,73%	13,25%
Lisewo	14,93%	8,48%	13,46%	58,87%
Malankowo	14,34%	6,17%	8,53%	47,17%
Mgoszcz	13,73%	10,45%	12,01%	32,35%
Piątkowo	18,26%	11,76%	16,52%	20,83%
Pniewite	16,24%	9,91%	12,25%	39,51%
Strucfoń	18,42%	8,89%	13,16%	38,10%
Tytlewo	13,93%	6,25%	4,10%	4,35%
Wierzbowo	17,53%	12,90%	7,22%	14,81%
Gmina Lisewo	14,75%	8,41%	11,46%	38,51%

Zródło: Opracowanie własne

3.2 Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych

Wszystkie wskazane powyżej miejscowości, w których przynajmniej 2 z 4 badanych wskaźników społecznych uwiocznily stan kryzysowy, zostały poddane dalszej analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych.

Przestrzeń zdegradowana

Przestrzeń zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię).

Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przestrzeni zdegradowanych” należy zaliczyć: budynki (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także tereny i urządzenia infrastruktury technicznej służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp. Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach, do kategorii „przestrzeni zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań na rzecz ich adaptacji do celów rozwoju społecznego lub gospodarczego realizujących ideę i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne.

W powyższą definicję przestrzeni zdegradowanej wpisuje się poddasze budynku remizy OSP w miejscowości Lisewo, przy ul. Generała Józefa Hallera 33 (dz. nr 143/2).

W pozostałych miejscowościach Gminy brak przestrzeni zdegradowanych, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 9. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego na terenie Gminy Lisewo

Miejscowość	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	Występowanie przestrzeni zdegradowanej
Bartlewo	16,54%	8,19%	9,40%	18,84%	NIE
Błachta	14,75%	5,19%	5,74%	12,00%	NIE
Chrusty	6,42%	5,88%	6,42%	18,18%	NIE
Drzonowo	14,38%	4,76%	12,33%	55,56%	NIE
Kamlarki	11,65%	5,07%	4,37%	16,28%	NIE
Kornatowo	13,66%	8,68%	12,57%	36,46%	NIE
Krajęcín	13,58%	11,11%	1,23%	20,00%	NIE
Krusin	15,77%	9,95%	17,03%	39,02%	NIE
Linowiec	12,57%	4,07%	4,71%	28,21%	NIE
Lipienek	16,36%	9,95%	12,73%	13,25%	NIE
Lisewo	14,93%	8,48%	13,46%	58,87%	TAK
Malankowo	14,34%	6,17%	8,53%	47,17%	NIE
Mgoszcz	13,73%	10,45%	12,01%	32,35%	NIE
Piątkowo	18,26%	11,76%	16,52%	20,83%	NIE
Pniewite	16,24%	9,91%	12,25%	39,51%	NIE
Strucfoń	18,42%	8,89%	13,16%	38,10%	NIE
Tytlewo	13,93%	6,25%	4,10%	4,35%	NIE
Wierzbowo	17,53%	12,90%	7,22%	14,81%	NIE
Gmina Lisewo	14,75%	8,41%	11,46%	38,51%	TAK

Zródło: Opracowanie własne

Obecnie poddasze budynku remizy OSP w Lisewie jest nieużytkowane i znajduje się w złym stanie technicznym – dach wymaga wymiany i usunięcia wyrobów azbestowych, w dachu brak okien, podłoga wymaga wylania posadzki betonowej i położenia nowej nawierzchni, ponadto brak ścianek działowych, całe poddasze wymaga docieplenia. Wyremontowaną przestrzeń planuje się przeznaczyć na Izbę Pamięci, poświęconą wybitnym osobom i ważnym wydarzeniom, którymi żyła lokalna społeczność na przestrzeni wielu lat. Izba będzie miejscem, gdzie przechowuje się i udostępnia zwiedzającym pamiątki związane z Lisewem, historią tego miejsca i jego mieszkańców.

3.3 Podsumowanie

Spośród badanych sołectw problemy społeczne wystąpiły w 10 sołectwach: **Drzonowo, Kornatowo, Krusin, Lipienek, Lisewo, Mgoszcz, Piątkowo, Pniewite, Strucień, Wierzbowo**. Sołectwa zostały następnie poddane analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych. Przestrzeń zdegradowana występuje w sołectwie **Lisewo**. W związku z tym sołectwo to zostało wskazane jako **obszar zdegradowany** wymagający podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Mapa 2. Obszary zdegradowane na terenie gminy Lisewo

Źródło: Opracowanie własne

4. Obszar rewitalizacji gminy⁵

W myśl „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. **Obszar rewitalizacji** może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów, których łączna powierzchnia będzie większa niż **20% powierzchni gminy** oraz zamieszkałych przez więcej niż **30% mieszkańców gminy**. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

„Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” wskazują, że do obszaru rewitalizacji, na którym będą prowadzone przedsięwzięcia wynikające z programu rewitalizacji należy zaliczyć te obszary zdegradowane (w całości lub częściowo), które spełniają przynajmniej jeden z zestawów kryteriów i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych. Dla obszarów wiejskich przewidziano następujące 4 cele rewitalizacji:

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:
  - a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
  - b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnym brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury: komplementarnej wobec już istniejącej, lub bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej, utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej, lub utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa - to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.
- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
  - b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.
- **Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.** Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

⁵ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2016 r.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

- c) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,
  - d) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).
- **Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
    - a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
    - b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Jako obszar zdegradowany wskazano sołectwo Lisewo, gdyż tylko tam występują minimum dwa problemy społeczne oraz przestrzeń zdegradowana.

Obszar zdegradowany zbadano pod kątem wpisywania w realizację **celu dotyczącego zwiększenia partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.**

Tabela 10. Cel rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Obszar zdegradowany	Warunki	
Kryteria	Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej - Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze jest wyższy niż w Gminie Lisewo (11,46%)	Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Lisewo	13,46%	Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

W związku z powyższym **do obszaru rewitalizacji należy zaliczyć sołectwo Lisewo wykazujące cechy obszaru zdegradowanego. Wskazane sołectwo łącznie obejmuje 14,39% powierzchni Gminy i jest zamieszkiwane przez 33,09% mieszkańców.** Tak wyznaczony obszar przekracza progi 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy.

Według „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” dokonano więc wyboru zwięzającego obszar rewitalizacji **wg następującego priorytetowania** - w pierwszej kolejności – działania na rzecz adaptacji przestrzeni zdegradowanej na cele rozwoju gospodarczego. Istniejąca przestrzeń zdegradowana zostanie zaadaptowana na potrzeby stworzenia tam Izby Pamięci, a nie na cele rozwoju gospodarczego, w związku z czym wzięto pod uwagę drugie kryterium priorytetowania tj. działania, które

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

zapewnią efekty rewitalizacji w miejscowości o największej liczbie mieszkańców. Zgodnie z tym **rewitalizacją zdecydowano się objąć centrum miejscowości Lisewo**, gdzie efekty podejmowanych działań rewitalizacyjnych będą odnosić się do największej liczby mieszkańców.

Wskazany obszar zamieszkuje 1 474 osób, co stanowi 27,70% ludności całej gminy oraz zajmuje powierzchnię 607,24 ha czyli 7,04% powierzchni gminy.

Tabela 11. Powierzchnia i ludność Gminy Lisewo objęta rewitalizacją

Podobszar	Ludność	% ludności gminy	Powierzchnia (km ²)	% powierzchni gminy
Lisewo	1761	33,09	1240,00	14,39
Obszar rewitalizacji	1474	27,70	607,24	7,04
Gmina Lisewo	5322	-	8620,00	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Lisewo

Do rewitalizacji wybrano centralną część Lisewa, gdzie występuje zwarta zabudowa (w tym bloki wielorodzinne), gdzie znajdują się obiekty infrastruktury społecznej, a także przestrzenie publiczne wymagające zagospodarowania na cele społeczno-kulturalne. Z jednej strony jest to centrum społeczno-kulturalne miejscowości, z drugiej zaś jest to również miejsce nagromadzenia problemów natury społecznej. Obszar wskazany do rewitalizacji zamieszkuje 1474 osoby, spośród których wiele jest bezrobotnych, uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, nieaktywnych społecznie i zawodowo.

4.1 Podsumowanie problemów występujących na obszarze rewitalizacji

Wszystkie **problemy społeczne**, występujące na terenie miejscowości Lisewo takie jak:

- zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa,
- problemy rynku pracy,
- natężone korzystanie z pomocy społecznej,
- bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin i porządek publiczny

dotyczą także obszaru rewitalizacji.

Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji

Obszar	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Obszar rewitalizacji – centrum Lisewa	15,67%	38,46%	23,31%	82,71%
Gmina Lisewo	14,75%	34,83%	16,30%	38,51%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Potrzebne jest **zwiększenia dostępu do informacji na temat** pozyskiwania funduszy UE, zwolnień podatkowych, możliwości rozpoczęcia nowej działalności, zapotrzebowanie na pomoc prawną dla przedsiębiorców, wsparcie merytoryczne nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych. Z powyższym problemem ściśle są związane z trudnościami na rynku pracy. Na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji niekorzystnie kształtują się również inne sfery - należy do nich **niska aktywność społeczna mieszkańców** (wycofanie z życia publicznego i brak zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące, niewielki udział w życiu kulturalnym). Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życie społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe.

Często podkreślanym problemem jest **brak posterunku policji w Lisewie**.

Na obszarze wskazywanym do rewitalizacji **jakość terenów publicznych jest szczególnie niska** oraz występują **braki w infrastrukturze rekreacyjno-sportowej i kulturalnej oraz aktywizacji społecznej**. Dotyczy to m. in. terenu **Ogródka Jordanowskiego**, który stanowi centrum życia lokalnej społeczności. Tutaj koncentruje się życie kulturalne i społeczne. Przestrzeń Jordanek wymaga dostosowania do potrzeb mieszkańców – wyposażenia w elementy infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, oświetlenia i ogrodzenia terenu. Wobec braku Domu Kultury, funkcje kulturalne realizuje **Biblioteka**. Jednak warunki lokalowe obiektu, w którym się mieści wymagają dostosowania do potrzeb działalności kulturalnej i animacyjnej. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym stanie, a zbiory nie są zdigitalizowane. Wskazywali na to wielokrotnie sami mieszkańcy przy okazji organizowanych konsultacji, warsztatów i spotkań otwartych przeprowadzonych latem 2016 roku. Z rozmów i spotkań z mieszkańcami wyniknęła **potrzeba stworzenia dodatkowych miejsc rekreacji i wypoczynku** dla różnych grup wiekowych. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się pomysł stworzenia skateparku na terenie leżącym za boiskiem sportowym w Lisewie. Obecnie jest to duży utwardzony plac wykorzystywany jako parking szkolny z dostępem do mediów i zaplecza socjalnego. Często powtarzanym pomysłem jest również zagospodarowanie działki naprzeciw remizy strażackiej jako miejsce odpoczynku i integracji.

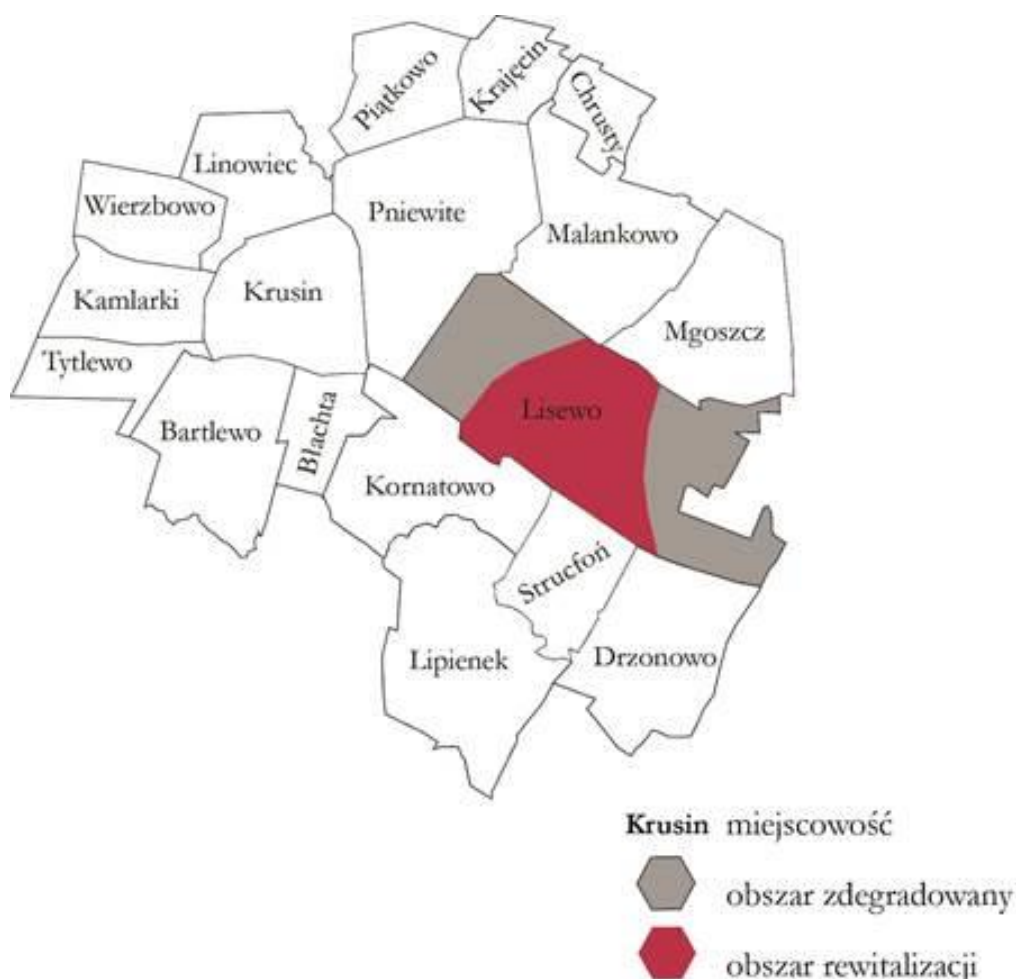
Podczas konsultacji wyniknęła potrzeba **stworzenia bezpiecznej drogi (chodnika) do centrum dla mieszkańców obszaru, który dawniej należał do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie**. Obecnie ulicę Mikołaja z Ryńska i osiedle przy ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie zamieszkuje duża liczba osób, w tym wiele dzieci. Na organizowanych spotkaniach mieszkańcy wielokrotnie podkreślali, że budowa chodnika to kwestia priorytetowa, ponieważ codziennie odcinek ten pokonują po kilka razy, a ruch samochodów jest dość duży. Dodatkowo na trasie występują niebezpieczne wzniesienia i zakręty ograniczające widoczność. Mieszkańcy byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej podnieśli problem złego stanu technicznego miejscowego boiska i terenu rekreacyjnego. Podczas spotkań mieszkańcy wielokrotnie podkreślali, że potrzeba tu miejsca, na którym dzieci mogłyby spędzać czas bezpiecznie i pod nadzorem dorosłych. Szczególnie dlatego, że w pobliżu znajduje się nieogrodzony staw. Nie ma tam żadnych urządzeń zabawowych, z których mogłyby korzystać wszystkie dzieci, a istniejące boisko wyznaczają jedynie rozrzucone kamienie. Nie ma bramek, a środek wyznacza klepisko, na którym kiedyś rosła trawa. Ze względu na brak możliwości prowadzenia inwestycji na terenie nie będącym własnością Gminy Lisewo (wspólnota mieszkaniowa) konieczne jest udzielenie pomocy organizacyjnej w procesie społecznego odnawiania obszaru.

Występują tu obiekty budowlane w najgorszym stanie technicznym w Gminie. Wynika to z faktu że Lisewo jest najstarszą miejscowością, założoną około 1250 roku. To tutaj od zawsze koncentrowało się życie lokalnej społeczności, a z infrastruktury Lisewa przez stulecia korzystała cała Gmina. Nie wszystkie powstałe przed laty obiekty przetrwały próbę czasu. Drogi, budynki, place zabaw i parki oraz pozostałe

miejsca publiczne zostały zniszczone w dużym zakresie. **Istniejąca infrastruktura jest zdewastowana, przestarzała i niedostosowana do dokonujących się właśnie przemian społeczno-gospodarczych.** Zły stan techniczny obiektów często o zabytkowym charakterze, czy ciekawej historii widać szczególnie na ulicy Chelmińskiej oraz ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie (zwłaszcza część po byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej). Władze Gminy próbują temu przeciwdziałać jednak rozwiązywanie tego typu problemów wymaga dużych nakładów finansowych przy jednoczesnym zintegrowaniu działań na wielu płaszczyznach. W Lisewie jest 307 budynków, z czego 74 to obiekty wybudowane przed 1945 rokiem. W budynkach tych brakuje rozwiązań technicznych umożliwiających energooszczędność i ochronę środowiska. Z kolei na obszarze rewitalizacji znajdują się 242 budynki, w tym 68 wzniesiono przed 1945 rokiem. Zwarty układ zabudowy wsi i przewaga wykorzystywania węgla jako źródła ciepła skutkuje bardzo **złym stanem powietrza w sezonie grzewczym** (klasa C stanu powietrza ze względu na pył zawieszony PM10, co oznacza, że poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy).

Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizacji na tle Gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 3. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Lisewo

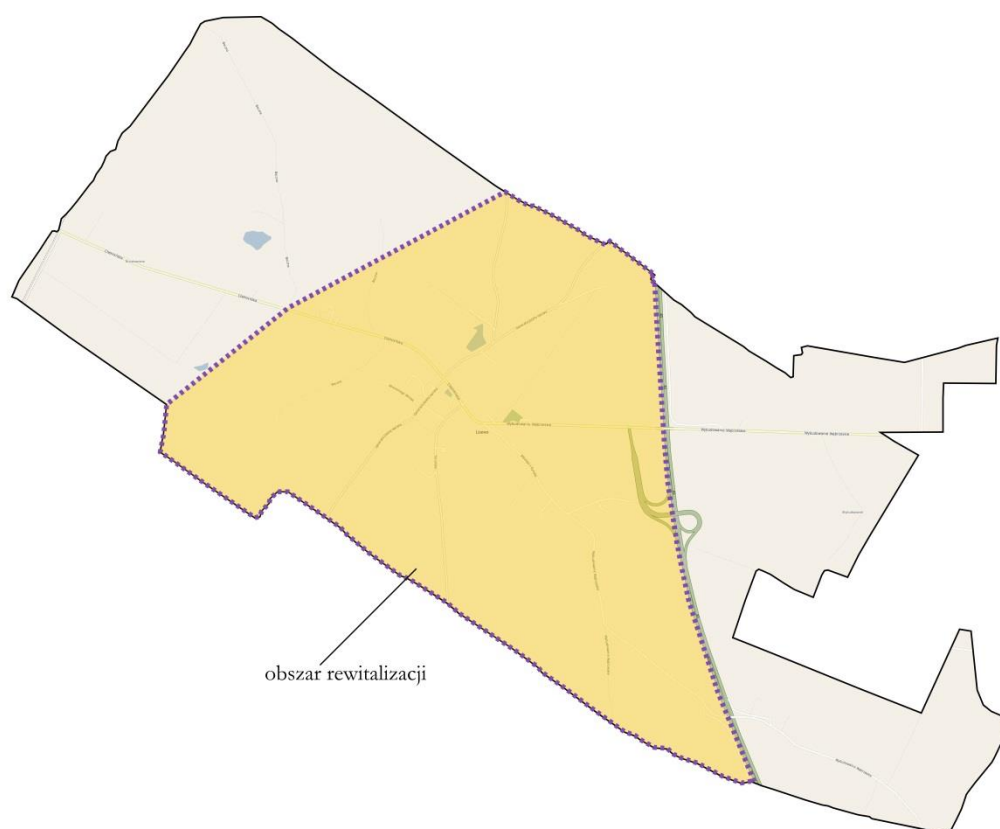
Źródło: Opracowanie własne

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

5.1 Obszar rewitalizacji w Lisewie

Na potrzeby obszaru rewitalizacji został wyodrębniony obszar Lisewa, który zajmuje powierzchnię 607,24 hektarów, co stanowi 7,04% całej powierzchni gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje 1474 osoby czyli 27,70% całej populacji Gminy Lisewo. Rewitalizacją została objęta część Lisewa, w której znajdują się następujące ulice: Boczna, Chelmińska, Wybudowanie Wąbrzeskie, Mikołaja z Ryńska, Toruńska, Generała Józefa Hallera, Wincentego Witosa.

Mapa 4. Obszar rewitalizacji w Lisewie

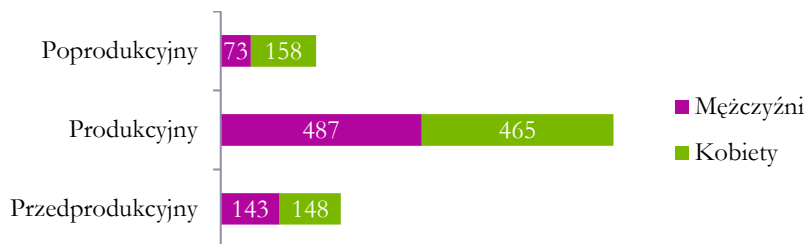

Źródło: Opracowanie własne na podstawie © autorzy OpenStreetMap

Sfera społeczna

Wyznaczony obszar do rewitalizacji jest najbardziej zaludnionym obszarem Gminy. Na koniec 2016 r. na tym terenie mieszkały 1 474 osoby (27,70% całej populacji Gminy Lisewo).

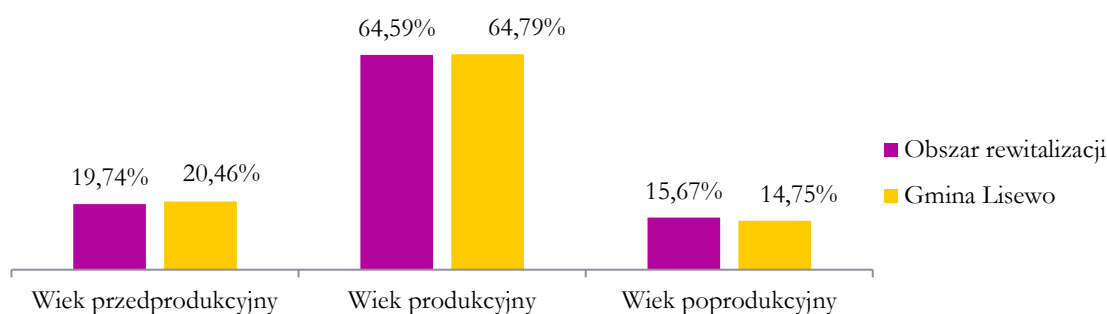
Wykres 3. Struktura wieku i płci na obszarze rewitalizacji w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie

Pod względem struktury wiekowej **obszar charakteryzuje się bardzo wysokim odsetkiem osób starszych** (powyżej 65 roku życia). Stanowią one aż 15,67% ogółu mieszkańców, czyli 231 osób (w Gminie udział ten wynosi 14,75%). Przeciętnie udział w społeczeństwie osób w wieku produkcyjnym (18-64 lata) wynosi 64,59% i jest podobny do wskaźnika w gminie - 64,79%. Odsetek osób młodych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji (w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 17 lat) jest równy 19,74% (291 osób) zaś dla Gminy 20,46% (1089 osób). W związku z powyższym, **wskaźnik obciążenia demograficznego** (czyli stosunek osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) **jest na podobnym poziomie jak w Gminie** (obszar rewitalizacji – 54,83%, Gmina – 54,35%).

Wykres 4. Struktura wiekowa ludności na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie Lisewo w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Lisewo

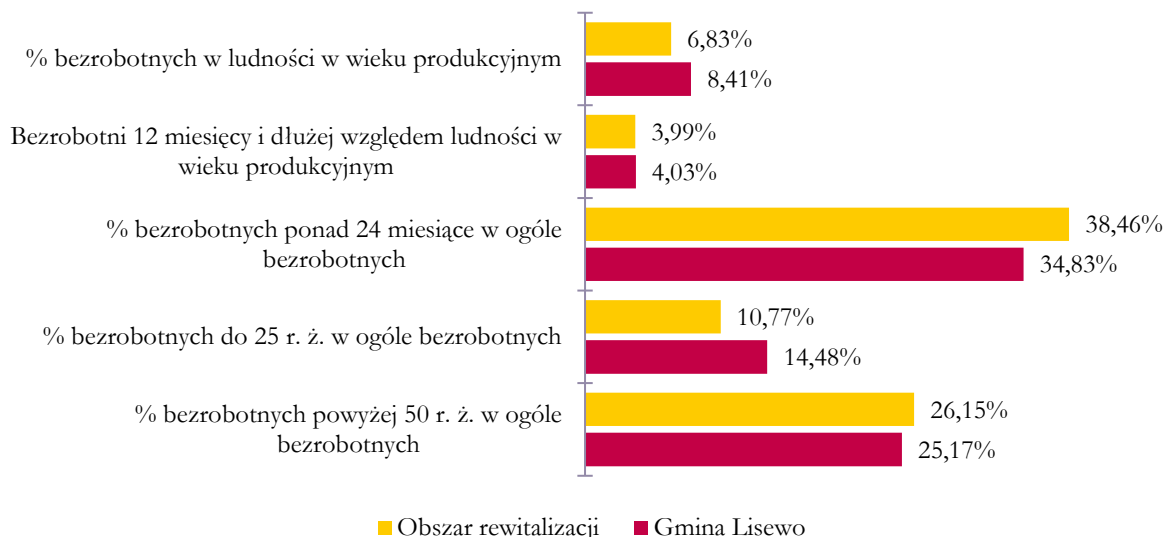
Duży udział osób starszych w strukturze społeczeństwa wymaga zapewnienia seniorom odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego. Istotną kwestią jest więc zapewnienie im odpowiedniej i dopasowanej do potrzeb oferty, celem aktywizacji społecznej osób starszych. Seniorzy najczęściej większość czasu spędzają we własnym domu, nie integrują się z innymi mieszkańcami. Dlatego potrzebne jest stworzenie im okazji do spotkań poprzez organizację ciekawych zajęć.

Na obszarze rewitalizacji **nie ma zapewnionej ciekawej oferty spędzania czasu wolnego. Brakuje** osoby, która zajmowałaby się organizowaniem atrakcyjnego, efektywnego i bezpiecznego letniego wypoczynku, brak tzw. **animatora**. Mieszkańcy zgłaszają potrzeby w zakresie organizacji zajęć dla dzieci, młodzieży i seniorów, działań zwiększających integrację społeczeństwa czy realizację zajęć integracyjno-sportowo-rozrywkowych.

Obszar rewitalizowany charakteryzuje się **niższym poziomem bezrobocia**. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 6,83% i jest niższy niż średnio w Gminie (8,41%). Należy jednak zauważyć, że udział osób bezrobotnych ponad 24 miesiące w ogólnej liczbie osób bezrobotnych jest wyższy niż w Gminie (wynosi 38,46%, podczas gdy w Gminie Lisewo jest to 34,83%). Oznacza to, że znacznym problemem na tym obszarze jest **długotrwałe bezrobocie**. Uwagę zwraca

również **wysoki odsetek wśród bezrobotnych osób po 50 roku życia (26,15%)**. Osoby bezrobotne to kolejna grupa, która powinna zostać objęta szczególnym wsparciem.

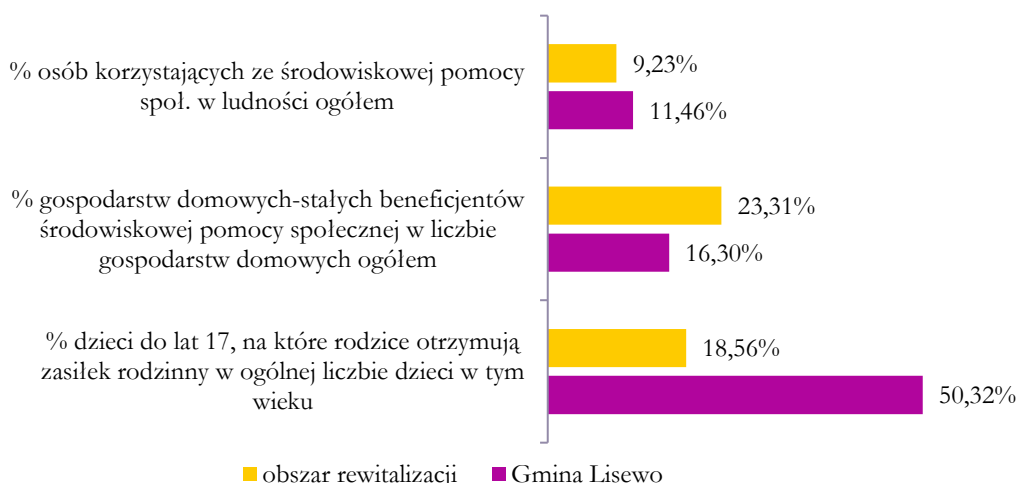
Wykres 5. Struktura bezrobocia na obszarze rewitalizacji w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie i PUP Chelmno

Czynnikiem świadczącym o poziomie życia jest również **natężenie korzystania z pomocy społecznej**. Ten wskaźnik na obszarze rewitalizacji jest o 2,23 p. p. niższy niż przeciętnie w Gminie Lisewo. W 2016 r. w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej było 136 osób, czyli 9,23% ogółu mieszkańców, podczas gdy w Gminie było to 11,46% (610 osób). W badanym roku **udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej był wyższy niż w Gminie (23,31% wobec 16,30%)**.

Wykres 6. Skala korzystania z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Lisewie i GOPS w Lisewie

Pod względem poziomu bezpieczeństwa, na badanym obszarze w 2016 r. **policja odnotowała 110 interwencji porządkowych** z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego. **Stosunek tych**

interwencji względem ogółu gospodarstw domowych był bardzo wysoki i wyniósł 82,71%, podczas gdy w Gminie było to 38,51%. Według statystyk policyjnych w 2016 r. doszło do popełnienia 7 przestępstw kryminalnych. Najważniejszym zagadnieniem problemowym w dziedzinie bezpieczeństwa jest podkreślany przez mieszkańców brak posterunku policji, a także monitoringu. Tak więc istotną kwestią jest przeniesienie posterunku policji do Lisewa (na obszar rewitalizacji) oraz wprowadzenie monitoringu na obszarze rewitalizacji.

Edukacją i wychowaniem przedszkolnym zajmują się placówki położone na obszarze rewitalizacji. **Poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym jest niższy niż w Gminie.** Do Przedszkola Gminnego z obszaru rewitalizacji uczęszcza 17 z 42 dzieci w wieku 3-5 lat, czyli 40,48%, podczas gdy w Gminie jest to 47,76%. Dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji uczęszczają do Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Lisewie oraz Gminnego Gimnazjum w Lisewie

Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w im. Janusza Korczaka w Lisewie z lat 2014-2016 wyniósł 54% i tym samym **był niższy** niż przeciętny wynik w gminie i w województwie. Z kolei względny wynik, czyli stosunek wyniku uzyskanego w szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej w 2014 r. i 2015 r. był niższy niż względny wynik w Gminie Lisewo. Stosunek wyniku w badanej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej w 2016 r. był wyższy niż w Gminie. Potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na podnoszenie jakości edukacji, realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających zainteresowania i zdolności dzieci i młodzieży.

Tabela 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów na obszarze rewitalizacji

	2014	2015*	2016*	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2014	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2015	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. 2016	Przeciętny wynik z 3 lat
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Lisewie	56%	55%	52%	90%	81%	86%	54%
Gmina Lisewo	58%	62%	53%	93%	91%	84%	58%
Woj. kuj.-pom.	63%	68%	63%	-	-	-	65%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku i Urzędu Gminy w Lisewie

*Średni wynik z I i II części sprawdzianu szóstoklasisty.

Wśród organizacji aktywnie działających na terenie sołectwa, integrujących i aktywizujących społeczność należy wskazać Ludowy Klub Sportowy „Victoria”, Uczniowski Klub Sportowy „Jaszczury, Ochotniczą Straż Pożarną oraz Koło Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Gminy Lisewo a także grupy nieformalne.

Poza grupą bardzo aktywnych mieszkańców, **pozostała większość nie jest zintegrowana, nie uczestniczy w życiu publicznym.** W związku z tym niezbędna jest animacja lokalnej społeczności polegająca na ożywieniu i pobudzeniu mieszkańców do działania. Pobudzenie życia społecznego niesie za sobą konieczność wsparcia merytorycznego nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych, aby ich zapał nie gasł z każdą kolejną inicjatywą. Niska aktywność społeczna mieszkańców przejawia się wycofaniem z życia publicznego i brakiem zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące oraz niewielkim udziałem w życiu kulturalnym. Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życie społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe.

Przeprowadzone badanie ankietowe oraz spotkania konsultacyjne pokazały, że wśród ważnych potrzeb społecznych należy wskazać:

- Podniesienie poziomu bezpieczeństwa – przeniesienie posterunku i założenie monitoringu na obszarze rewitalizacji,
- Organizację zajęć integracyjno-sportowo-rozrywkowe dla dzieci, młodzieży i seniorów,
- Podejmowanie działań na rzecz większej integracji społeczeństwa,
- Zatrudnienie animatora, które będzie zajmował się prowadzeniem działań animacyjnych.

Sfera gospodarcza

Na obszarze rewitalizacji w 2016 r. 84 osoby fizyczne prowadziły działalność gospodarczą. **Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców wynosi tutaj 8,51 i jest znacznie wyższy niż przeciętnie w Gminie (5,45).** Według danych Gminy w 2016 r. na terenie całej Lisewa działały 94 firmy spośród 188 w całej Gminie (połowa wszystkich przedsiębiorstw działała na terenie Lisewa). Na przestrzeni lat 2005 – 2016 liczba firm działających w Lisewie wzrosła o 77,36% (z 53 w 2005 r. do 94 w 2016 r.). Większość działających firm to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Brakuje dużych zakładów pracy. Mimo pozytywnie kształtujących się wskaźników gospodarczych, **mieszkańcy wykazują potrzebę organizowania doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.** Potrzebne jest również stworzenie planów zagospodarowania przestrzennego. Brakuje zachęt dla przedsiębiorców i kompleksowej oferty pomocy, np. w postaci inkubatora przedsiębiorczości świadczącego usługi doradcze, działania animacyjne na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, prowadzącego klub pracy. **Powstanie na obszarze rewitalizacji inkubatora przedsiębiorczości może wpłynąć pozytywnie na rozwój gospodarczy Gminy.**

Sfera środowiskowa

Na obszarze rewitalizacji brak poważnych zagrożeń związanych z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska. Kwestią problematyczną jest **zanieczyszczenie powietrza** spowodowane głównie przez ruch samochodowy i tradycyjne piece grzewcze. Zwarty układ zabudowy wsi i przewaga wykorzystywania węgla jako źródła ciepła skutkuje bardzo złym stanem powietrza w sezonie grzewczym (klasa C stanu powietrza ze względu na pył zawieszony PM10, co oznacza, że poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy). Brakuje scentralizowanego systemu ogrzewania. Produkcja ciepła oparta jest przede wszystkim o kotłownie lokalne wykorzystujące głównie węgiel.

Innym problemem jest **niska świadomość ekologiczna mieszkańców.** Potrzebne jest kształtowanie wiedzy na temat ekologii w celu poprawy ochrony środowiska oraz działania na rzecz zagospodarowania terenów zieleni (Ogródek Jordanowski).

Na obszarze objętym rewitalizacją nie występują żadne formy ochrony przyrody.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Na obszarze rewitalizacji, jak i w całej Gminie **brakuje scentralizowanego systemu ogrzewania oraz sieci gazowej.** W najbliższych latach planowana jest jednak gazyfikacja i wykorzystanie gazu ziemnego w gospodarstwach domowych do celów ciepłno – energetycznych poprzez zapewnienie warunków technicznych do zasilania gazem z gazociągu wysokiego ciśnienia DN 400 mm relacji Toruń – Gardeja, poprzez wpięcie się do magistrali wysokiego ciśnienia DN-100 mm do stacji redukcyjno-pomiarowej.

W 2016 r. długość sieci kanalizacyjnej na obszarze rewitalizacji wynosiła 13 600 m, a liczba przyłączy 158. Teren objęty rewitalizacją jest jedynym w Gminie obszarem posiadającym **sieć kanalizacyjną**. W związku z powyższym obecność czy to przydomowych oczyszczalni ścieków, czy zbiorników wybieralnych jest nieznaczną. Tylko 4 nieruchomości posiadają przydomowe oczyszczalnie ścieków, co stanowi zaledwie 3,13% wszystkich nieruchomości. Zbiorniki wybieralne, czyli szamba, również posiadają 4 nieruchomości. Do sieci wodociągowej na tym obszarze podłączone są 322 nieruchomości, co stanowi 28,55% wszystkich nieruchomości w Gminie podłączonych do kanalizacji (1 128 nieruchomości).

Spośród budynków położonych na obszarze rewitalizacji kilka znajduje się w **złym stanie technicznym**, który ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie. Są to przede wszystkim poddasze budynku OSP, zlokalizowanego przy ul. Generała Józefa Hallera 33 oraz budynek zlokalizowany przy ul. Generała Józefa Hallera 35.

Obecnie poddasze budynku remizy OSP w Lisewie jest nieużytkowane i znajduje się w złym stanie technicznym – dach wymaga wymiany i usunięcia wyrobów azbestowych, w dachu brak okien, podłoga wymaga wylania posadzki betonowej i położenia nowej nawierzchni, ponadto brak ścianek działowych, całe poddasze wymaga docieplenia. Wyremontowaną przestrzeń planuje się przeznaczyć na Izbę Pamięci, poświęconą wybitnym osobom i ważnym wydarzeniom, którymi żyła lokalna społeczność na przestrzeni wielu lat. Izba będzie miejscem, gdzie przechowywane i udostępniane zwiedzającym pamiątki związane z Lisewem, historią tego miejsca i jego mieszkańców.

Z kolei budynek przy ul. Generała Józefa Hallera 35, to obecnie nieużytkowany obiekt w którym kiedyś realizowano działalność usługową oraz magazynowo – handlową. Budynek wymaga remontu (wykonanie częściowych prac rozbiórkowych istniejącego budynku oraz adaptacja i przebudowa poddasza obiektu, przebudowa sali konferencyjnej, wykonanie robót instalacyjnych i wykończeniowych, budowa klatki schodowej, wykonanie parkingu). Wyremontowany obiekt planuje się przeznaczyć na stworzenie w nim Inkubatora Przedsiębiorczości.

Mieszkańcy zwracają szczególną uwagę na **brak miejsc parkingowych** na terenie centrum Lisewa, którego dotyczy rewitalizacja. Miejscowość cechuje **niski poziom obsługi komunikacyjnej** (zbyt mała częstotliwość kursowania autobusów i niedostosowane do potrzeb mieszkańców godziny kursów, brak połączenia z dużymi miastami i z PKP), brakuje przystanków, synchronizacji połączeń PKP i autobusowych. Potrzebne jest stworzenie bezpiecznej drogi do centrum (wybudowanie chodnika) dla mieszkańców obszaru, który dawniej należał do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie. Obecnie ulicę Mikołaja z Ryńska i osiedle przy ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie zamieszkuje duża liczba osób w tym wiele dzieci. Na organizowanych spotkaniach mieszkańcy wielokrotnie podkreślali, że budowa chodnika to kwestia priorytetowa, ponieważ codziennie odcinek ten pokonują po kilka razy, a ruch samochodów jest dość duży. Dodatkowo na trasie występują niebezpieczne wzniesienia i zakręty ograniczające widoczność.

Na **infrastrukturę społeczną** na obszarze rewitalizowanym składają się:

- Gminny Ośrodek Zdrowia,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisewie,
- Świetlica Środowiskowa.

Niewiele jest obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (jest to przede wszystkim boisko i plac zabaw). Potrzebna jest np. rozbudowa istniejącej siłowni zewnętrznej o nowe urządzenia. Przestrzenią publiczną, która wymaga zagospodarowania na cele społeczno-gospodarcze w ramach rewitalizacji jest teren **Ogródka Jordanowskiego**, który stanowi centrum życia lokalnej społeczności. Tutaj koncentruje się życie kulturalne i społeczne. Przestrzeń Jordanek wymaga dostosowania do potrzeb mieszkańców – wyposażenia w elementy infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, oświetlenia i ogrodzenia terenu. Teren ten

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

jest nieogrodzony i niezabezpieczony (brak monitoringu), brakuje miejsca do organizacji różnorodnych wydarzeń plenerowych – amfiteatru/muszli koncertowej. Tymczasem po dostosowaniu tej przestrzeni do potrzeb mieszkańców, będzie to miejsce ciekawie zagospodarowane, gdzie toczy się życie kulturalne i społeczne lokalnej społeczności. Potrzebne jest stworzenie nowoczesnej, bezpiecznej i ciekawej infrastruktury dla wszystkich pokoleń.

Wobec braku Domu Kultury, funkcje kulturalne realizuje **Biblioteka**. Jednak warunki lokalowe obiektu, w którym się mieści wymagają dostosowania do potrzeb działalności kulturalnej i animacyjnej. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym stanie, a zbiory nie są zdigitalizowane. Wskazywali na to wielokrotnie sami mieszkańcy przy okazji organizowanych konsultacji, warsztatów i spotkań otwartych przeprowadzonych latem 2016 roku.

Z rozmów i spotkań z mieszkańcami wyniknęła **potrzeba stworzenia dodatkowych miejsc rekreacji i wypoczynku** dla różnych grup wiekowych. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się pomysł stworzenia skateparku na terenie leżącym za boiskiem sportowym w Lisewie. Obecnie jest to duży utwardzony plac wykorzystywany jako parking szkolny z dostępem do mediów i zaplecza socjalnego. Często powtarzanym pomysłem jest również zagospodarowanie działki naprzeciw remizy strażackiej na miejsce odpoczynku i integracji.

Mieszkańcy byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej podnieśli problem złego stanu technicznego miejscowego boiska i terenu rekreacyjnego. Obecnie ulicę Mikołaja z Ryńska i osiedle przy ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie zamieszkuje duża liczba osób, w tym wiele dzieci. Na organizowanych spotkaniach mieszkańcy wielokrotnie podkreślali, że potrzeba tu miejsca, na którym dzieci mogłyby spędzać czas bezpiecznie i pod nadzorem dorosłych. Szczególnie dlatego, że w pobliżu znajduje się nieogrodzony staw. Nie ma tam żadnych urządzeń zabawowych, z których mogłyby korzystać wszystkie dzieci, a istniejące boisko wyznaczają jedynie rozrzucone kamienie. Nie ma bramek, a środek wyznacza klepisko, na którym kiedyś rosła trawa. Ze względu na brak możliwości prowadzenia inwestycji na terenie nie będącym własnością Gminy Lisewo (wspólnota mieszkaniowa) konieczne jest udzielenie pomocy organizacyjnej w procesie społecznego odnawiania obszaru.

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Obszar predysponowany do objęcia rewitalizacją to centralna część Lisewa, gdzie występuje zwarta zabudowa (w tym bloki wielorodzinne) oraz obiekty infrastruktury społecznej, a także przestrzenie publiczne wymagające zagospodarowania na cele społeczno-kulturalne. Z jednej strony jest to centrum społeczno-kulturalne miejscowości, z drugiej zaś jest to również miejsce nagromadzenia problemów natury społecznej. Obszar wskazany do rewitalizacji zamieszkuje 1474 osoby, spośród których wiele jest starszych, bezrobotnych, uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, nieaktywnych społecznie i zawodowo. Wszystkie **problemy społeczne**, występujące na terenie miejscowości Lisewo takie jak: zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa, problemy rynku pracy, niesamodzielność ekonomiczna mieszkańców oraz bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin i porządek publiczny dotyczą także obszaru rewitalizacji. Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia przeciwdziałania negatywnym zjawiskom takim, jak bezrobocie i ubóstwo jest zwiększenie dostępu do informacji na temat pozyskiwania funduszy UE, zwolnień podatkowych, możliwości rozpoczęcia nowej działalności, pomoc prawna, wsparcie merytoryczne nowych i obecnych liderów oraz grup formalnych i nieformalnych. Na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji niekorzystnie kształtuje się aktywność społeczna mieszkańców (wycofanie z życia publicznego i brak zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące, niewielki udział w życiu kulturalnym). Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych, w których uczestniczy niewiele osób. W życiu społeczne angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe. Ponadto na tym obszarze występują też **negatywne zjawiska w sferach pozaspółecznych**: nie ma posterunku policji, występują braki w infrastrukturze rekreacyjno-sportowej i kulturalnej, infrastrukturze służącej aktywizacji społecznej, jakość terenów publicznych jest niska, wiele z nich jest niezagospodarowanych, brakuje chodników, a jakość powietrza zwłaszcza w sezonie grzewczym znacząco się pogarsza.

W odpowiedzi na powyższe problemy, które stały się podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji zaplanowano szereg przedsięwzięć, które mają na celu łagodzenie i rozwiązywanie zastanych problemów. Rewitalizację zamierza przeprowadzić się zgodnie z **celem D** określonym w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, tj. „Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej”. W ramach rewitalizacji kładzie się nacisk na aktywizację społeczną i zawodową, poprawę bezpieczeństwa oraz wsparcie przedsiębiorczości w parze z poprawą stanu infrastruktury publicznej.

Szeroko zakrojona **aktywizacja społeczna** ma pobudzić mieszkańców do działania na rzecz tego obszaru, przeciwdziałać wykluczeniu z życia publicznego licznej grupy seniorów, rozwijać kompetencje i postawy wpływające na poprawę sytuacji na rynku pracy, zwiększać partycypację w życiu społecznym osób i rodzin uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, kształtować postawę obywatelską i rozwijać lokalny patriotyzm. Osiągnięciu powyższych efektów będą służyć następujące działania:

- Organizacja serii warsztatów, kursów, zajęć sportowych, imprez integracyjnych i szkoleń aktywizujących społeczność oraz zachęcających do współpracy na rzecz lokalnej społeczności, mających na celu zmniejszenie uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej,
- Stworzenie seniorom i osobom uzależnionym od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur, dzięki czemu ludzie ci odzyskają siły, wiarę w siebie, zdolności do samodzielnego funkcjonowania, wyjdą z izolacji i osamotnienia oraz naberą nowe umiejętności,

- Przygotowanie oferty zdobywania nowych umiejętności i kompetencji społecznych z udziałem zatrudnionych animatorów,
- Aktywizacja zawodowa oraz rozwój postaw przedsiębiorczych poprzez stworzenie i rozwój oferty Inkubatora Przedsiębiorczości,
- Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży.

Tym działaniom **będzie towarzyszyć poprawa stanu infrastruktury** służącej mieszkańcom, tak aby stworzyć atrakcyjne miejsce gdzie organizowane będą wspomniane działania społeczne i w celu ożywienia społeczno-gospodarczego terenu Ogródka Jordanowskiego (zakup urządzeń do rekreacji i wypoczynku, amfiteatr, czytelnia pod chmurką, ścieżka edukacyjna, altana, plac zabaw, plac targowy, zatoka autobusowa, fontanna).

Wspomnianą wyżej aktywizację społeczną planuje się prowadzić również z wykorzystaniem przebudowanej infrastruktury **Gminnej Biblioteki Publicznej**, która pełnić będzie funkcję **centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych** (przeszkolenie animatorów, zajęcia z zakresu animacji społecznej – warsztaty, spotkania, imprezy integracyjno-animacyjne, wyjazdy studyjne, treningi kompetencji społecznych – spotkania z psychologiem, pedagogiem, doradcą zawodowym i in.).

Wobec wysokiego bezrobocia i natężonego korzystania z pomocy społecznej, a także zgłaszanych potrzeb wsparcia przedsiębiorczości, niezbędnym działaniem będzie **powołanie pierwszego w Gminie inkubatora przedsiębiorczości** (siedzibą będzie obecnie nieużytkowany budynek przy ul. Generała Józefa Hallera 35, w którym kiedyś realizowano działalność usługową oraz magazynowo – handlową). Działania prowadzone w ramach Inkubatora będą obejmowały: szkolenia/ kursy/ warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne i zawodowe, będące odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku pracy, realizację bloku szkoleniowego mającego na celu rozbudzanie przedsiębiorczości: kursy/ szkolenia/ warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, usługi doradcze z zakresu: księgowości, prawa, kontaktów z ZUS, US, pomocy w prowadzeniu, korespondencji, pozyskiwania środków, działania animacyjne na rzecz aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i ubóstwem, działalność Klubu Pracy.

Ważnym zadaniem w zakresie **poprawy bezpieczeństwa** będzie przywrócenie posterunku Policji w Lisewie. Towarzyszyć temu będą działania „miękkie”, których celem będą debaty o bezpieczeństwie, szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, czy działania prewencyjne policji w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym (pogadanki). Działania w tym zakresie będzie realizować zarówno Gmina Lisewo, jak i inne podmioty (np. grupy nieformalne, strażacy, Policja). Stworzona zostanie również bezpieczna droga do centrum dla mieszkańców obszaru, który dawniej należał do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie poprzez dokończenie budowy chodnika przy drodze gminnej nr 060342C od ulicy Mikołaja z Ryńska do ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie na długości 1 km. Wybudowaniu chodnika towarzyszyć będzie stworzenie ścieżki edukacyjnej, której tematykę określą sami mieszkańcy. Infrastrukturalne działanie pozwoli dzieciom i młodzieży z oddalonego od centrum wsi osiedla mieszkaniowego bezpiecznie dotrzeć do szkół. Mieszkańcy będą mieli ułatwiony dostęp do realizowanych w centrum wsi imprez i zajęć.

Ważnym aspektem stanowiącym odpowiedź na problemy związane ze złym stanem środowiska naturalnego będzie edukowanie społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska i ekologii. Działania w sferze środowiskowej przyniosą wymierne korzyści dla całej Gminy i uczynią to miejsce bardziej przyjaznym do zamieszkania.

W ramach planowanych działań rewitalizacyjnych będzie miało miejsce także **wyremontowanie przestrzeni zdegradowanej**, którą stanowi nieużytkowane obecnie poddasze OSP. Powstanie tam m. in. izba pamięci, której zbiory będą podziwiać i z nich korzystać mieszkańcy całej Gminy. W miejscu tym

mieszkańcy będą spotykać się także w celu wymiany posiadanej wiedzy na temat historii Lisewa oraz wspólnego tworzenia kolejnych elementów wystawy. Wpłyne to niewątpliwie na zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców.

Efektom przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych będzie poprawa jakości życia osób z różnych przyczyn zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w parze z poprawą jakości infrastruktury służącej mieszkańcom. Dzięki temu zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy zostaną złagodzone. Ponadto podjęcie wskazanych działań rewitalizacyjnych przyczyni się do osiągnięcia efektów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim: wzrost aktywności społecznej w szczególności w odniesieniu do grupy osób w wieku poprodukcyjnym, aktywizacja społeczno – zawodowa osób bezrobotnych, poprawa poziomu bezpieczeństwa, ożywienie społeczne, zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m. in. z oddaleniem od rynku, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym.

7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

W odpowiedzi na problemy, na podstawie których dokonano delimitacji obszaru rewitalizacji, wyznaczono odpowiadający im wspólny cel rewitalizacji odnoszący się przede wszystkim do sfery społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Poniżej sformułowany cel jest pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji i jest ukierunkowany na osiąganie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim, tj.:

- wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne,
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym.

Celom przypisano konkretne kierunki działań, stanowią one zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonego celu. Zaś każdy z kierunków będzie realizowany za pomocą określonych przedsięwzięć.

Tabela 14. Problemy, cele, kierunki działań i przedsięwzięcia

Problemy obszaru rewitalizacji zdiagnozowane na etapie delimitacji	Cele	Kierunki działań	Przedsięwzięcia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa, ▪ Problemy rynku pracy – wiele osób przez długi okres czasu pozostaje bez pracy, ▪ Natężone korzystanie z pomocy społecznej, ▪ Niski poziom bezpieczeństwa ▪ Braki w infrastrukturze rekreacyjno-sportowej i kulturalnej, infrastrukturze aktywizacji społecznej, ▪ Niska jakość terenów publicznych – m. in. Ogródek Jordanowski, ▪ Niebezpieczeństwo w ruchu pieszych – brak chodnika ▪ Zły stan jakości powietrza ▪ Istnienie przestrzeni zdegradowanej, która zostanie wyremontowana i przeznaczona na stworzenie Izby Pamięci 	<p>Wszechstronny rozwój obszaru objętego rewitalizacją poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych</p>	<p>1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej</p>	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego
			1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej
			1.3. Kultywowanie lokalnej historii i tradycji poprzez stworzenie i działalność Izby Pamięci
2.2. Aktywizacja zawodowa z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej			

Problemy obszaru rewitalizacji zdiagnozowane na etapie delimitacji	Cele	Kierunki działań	Przedsięwzięcia
		3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa	3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji
		4. Poprawa stanu środowiska naturalnego	3.2. Podniesienie świadomości ekologicznej wraz z działaniami na rzecz likwidacji niskiej emisji

Źródło: Opracowanie własne

Powyższy cel został opisany skwantyfikowanymi wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia w 2023 r. Planowane wartości poszczególnych wskaźników do osiągnięcia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Wskaźniki dla celu rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2016	Rok docelowy 2023
Lisewo		
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	54
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	8,48%	8,04%
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy w ludności ogółem na danym obszarze	13,46%	8,00%
Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	58,87%	37,63%
Powierzchnia przestrzeni zdegradowanej, która została wyremontowana	0	101,4 m ²
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	5
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	0	10650,29 m ²
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru	0	700

Źródło: Opracowanie własne

8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Aby zapewnić osiągnięcie wyznaczonego celu oraz wyprowadzić wskazane obszary rewitalizowane ze stanu kryzysowego, a także zrealizować wytyczone kierunki działań niezbędne jest wskazanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, wynikających z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celami programu. W poniższej tabeli wskazano kluczowe dla procesu rewitalizacji przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne nastawione na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów.

Tabela 16. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji ⁶	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
CEL REWITALIZACJI: Wszechstronny rozwój obszaru objętego rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych									
Kierunek działań: 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej									
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	1. Rewitalizacja Ogródka Jordanowskiego poprzez zakup nowoczesnych urządzeń rekreacji i wypoczynku	PF	Gmina Lisewo	Projekt jest skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji, wśród których zdiagnozowano problemy społeczne w postaci starzejącego się społeczeństwa, bezrobocia, uzależnienia od pomocy społecznej i niskiego poziomu bezpieczeństwa. W ramach działania planowana jest rozbudowa istniejącej siłowni o kolejne urządzenia. Dzięki temu mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mogli aktywnie spędzać czas na świeżym powietrzu i integrować się. Pomoże im w tym zatrudniony w ramach poniższych działań animator. W sąsiedztwie siłowni będzie usytuowany także postój dla rowerów. Dodatkowa	Lisewo ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 271/1	15 200,00	Wskaźniki PROW, LSR: - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej - 1 szt.	Protokół odbioru

⁶ 1 – obszar rewitalizacji – część miejscowości Lisewo.

⁷ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					infrastruktura sprawi, że pozostawiając w bezpiecznym miejscu jednoślada, mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mogli zrobić spokojnie zakupy, odpocząć, czy pójść do restauracji. W tej chwili nie ma takiej możliwości, a przez Lisewo przebiegać będzie ścieżka rowerowa. Niniejsza inwestycja jest jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Planowane źródła finansowania projektu – PROW, budżet gminy.				
	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	2. Rewitalizacja terenu Ogródka Jordanowskiego w celu ożywienia społeczno-gospodarczego terenu	PF	Gmina Lisewo	<p>Projekt jest skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji, wśród których zdiagnozowano problemy społeczne w postaci starzejącego się społeczeństwa, bezrobocia, uzależnienia od pomocy społecznej i niskiego poziomu bezpieczeństwa.</p> <p>Projekt ma na celu rozwój infrastruktury będącej bazą do realizacji działań społecznych kierowanych zarówno do coraz liczniejszej grupy seniorów, jak i bezrobotnych oraz dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej.</p> <p>W ramach zadania planowane jest zagospodarowanie terenu Ogródka Jordanowskiego poprzez kompleksową przebudowę tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozbiorę i demontaż dotychczasowej nawierzchni, małych form architektonicznych oraz zniszczonego placu zabaw, ▪ wykonanie nowej nawierzchni utwardzonej ścieżek pieszych i placów oraz nieutwardzonej (trawniki), ▪ nasadzenie nowych roślin (drzew, krzewów, bylin i traw ozdobnych), ▪ instalację ścieżki edukacyjnej, ▪ montaż nowego wyposażenia: zestawu zabawowego i pojedynczych elementów placu zabaw, małej 	Lisewo ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 266/1, 266/4, 267, 269/2, 269/3, 271/1	1.051.000,00	<p>Prognozowane produkty:</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 3</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1 ha</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - 700</p>	Protokół odbioru, ewidencja uczestników zajęć, imprez itp.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>architektury przystosowanej do charakteru miejsca, wiaty rowerowej, mini sceny (typ altany)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozbudowę siłowni zewnętrznej o nowe urządzenia, ▪ wymianę nawierzchni na placu targowym, ▪ modernizację zatoki autobusowej, ▪ zabezpieczenie zbiornika przeciwpożarowego, ▪ modernizację fontanny, ▪ przebudowę oświetlenia. <p>Teren Ogródka Jordanowskiego wzbogaci się o urządzenia do rekreacji, wypoczynku i aktywności fizycznej. Dla bezpieczeństwa wyznaczony dla najmłodszych obszar będzie ogrodzony niskim płotem, za którym zostanie nasadzona zieleń izolacyjna. Zbiornik wodny zostanie zabezpieczony przed wypadnięciem, a jego schody zostaną przebudowane. Wymieniona będzie fontanna i nasadzone będą nowe rośliny. Zatoka autobusowa i targowisko gminne zyskają nową nawierzchnię.</p> <p>Miejsce będzie zorganizowane w sposób przemyślany z uwzględnieniem funkcji jakie pełniło do tej pory. Pomoże w tym nowe oświetlenie. Co ważne, cały projekt rewitalizacyjny wzbogaci centrum Lisewa, które ma ogromne znaczenie sentymalne dla mieszkańców.</p> <p>Swój kąt wciąż znajdują tutaj rodzice z dziećmi. Dodatkowo stworzone zostanie miejsce spotkań dla młodzieży i osób starszych, oraz jedyny w gminie punkt do obsługi rowerów z nowoczesną wiatą. Organizowane wydarzenia będą miały dobre zaplecze techniczne.</p> <p>Dzięki temu w samym centrum wsi powstanie miejsce sprzyjające integracji międzypokoleniowej</p>				

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>i prowadzeniu działań nakierowanych na włączenie w życie społeczne wszystkich grup wiekowych. Wyrówna się poziom życia na obszarze rewitalizacji, osoby starsze wyjdą z izolacji i osamotnienia, dzieci i młodzież zyska miejsce z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego. Zlikwidowane zostaną bariery architektoniczne, co umożliwi większej liczbie osób uczestnictwo w organizowanych wydarzeniach. Rewitalizacja infrastrukturalna będzie jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Realizacja projektu w powyżej wskazanym zakresie jest przedsięwzięciem niezbędnym do realizacji projektów „Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycje I – III” oraz „Stworzenie mieszkańcom możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur”, a także projektów planowanych do realizacji ze środków własnych Gminy – „Aktywny Ogródek Jordanowski”, „Wzbudzenie aktywności u lokalnej społeczności” oraz „Inicjowanie aktywności fizycznej na obszarze rewitalizacji”.</p> <p>Planowane źródła finansowania – RPO WK-P, budżet gminy.</p>				
1	<p>1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego</p> <p>1.2. Aktywizacja</p>	3. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja I	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie/	<p>Projekt jest odpowiedzią na problem wysokiego poziomu uzależnienia mieszkańców OR od pomocy społecznej.</p> <p>Zadanie zakłada przeprowadzenie serii warsztatów, kursów i szkoleń (np. kurs obsługi komputera, treningi socjoterapii (umiejętności społecznych), kursy przygotowujące do rozmowy i kwalifikacyjnej), organizację aktywności ruchowych, szczególnie dedykowanych seniorom, a także warsztatów skierowanych do najmłodszych, aktywizujących</p>	Ogródek Jordanowski Gminna Biblioteka Publiczna	52.631,58	<p>Prognozowane produkty:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 10</p>	Ewidencja ludności, ewidencja uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	społeczna z wykorzystaniem infrastruktur y Gminnej Biblioteki Publicznej			Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	<p>społeczność OR oraz zachęcających do współpracy na rzecz lokalnej społeczności.</p> <p>Zadanie realizowane będzie w trzech edycjach i skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Będą to w szczególności osoby bezrobotne i osoby korzystające z pomocy społecznej (np. młode matki, osoby samotne, czy niepełnosprawne).</p> <p>Adresatami przedsięwzięcia będą więc ludzie wymagający pomocy w odzyskaniu sił, wiary w siebie i zdolności do samodzielnego funkcjonowania. W efekcie wzrosnie aktywność społeczna wśród zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wyjdą oni z izolacji i osamotnienia, naberą nowe umiejętności.</p> <p>Celem projektu jest także angażowanie mieszkańców OR w życie społeczne przez partycypację i popularyzację oddolnego inicjowania wydarzeń. Wykreują się nowi liderzy, których dodatkowo nauczymy organizowania imprez o różnym zasięgu.</p> <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego – jest to miejsce najbardziej atrakcyjne w Lisewie, w szczególności ze względu na lokalizację. Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa. Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.</p> <p>Realizację projektu zaplanowano od stycznia 2020 r., jednakże aktywności zaplanowane z wykorzystaniem</p>			<p>Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 1,</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 6</p> <p>Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których nastąpił wzrost wiedzy lub umiejętności w zakresie wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym– 1</p>	

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					infrastruktury Ogródka Jordanowskiego, zrealizowaną zostaną po zakończeniu realizacji projektu nr 2.				
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktur y Gminnej Biblioteki Publicznej	4. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja II	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie/ Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	j.w.	Ogródek Jordanowski Gminna Biblioteka Publiczna	52.631,58	Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 10 Liczba osób z otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 1, Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 5 Liczba osób z otoczenia osób	Ewidencja ludności, ewidencja uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	5. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja III	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie/ Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie	j.w.	Ogródek Jordanowski Gminna Biblioteka Publiczna	52.631,58	zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których nastąpił wzrost wiedzy lub umiejętności w zakresie wspierania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – 1 Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 9 Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 5	Ewidencja ludności, ewidencja uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	6. Stworzenie mieszkańcom możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie	<p>Zadanie jest odpowiedzią na problem starzejącego się społeczeństwa oraz wysokiego stopnia uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Osoby te i ich rodziny prócz typowych problemów, z jakimi się borykają, nie mają możliwości rozwijania swoich zainteresowań, poznawania innych kultur, nowych miejsc i ludzi. Nie funkcjonuje kompleksowa oferta wspomagająca tego typu działania.</p> <p>Projekt będzie więc polegał na nawiązaniu współpracy międzygminnej i międzynarodowej z wyłonionymi w kraju i za granicą partnerami. Współpraca z dwoma gminami w krajach ze wschodu i z zachodu przyniesie obopólne korzyści – powstanie sieć wzajemnych powiązań.</p> <p>Zadanie zakłada organizację wspólnych przedsięwzięć, (np. wspólne warsztaty florystyczne, rękodzielnicze, fotograficzne, kulinarne) powołanie stowarzyszenia gmin sąsiadujących ze sobą i obustronną promocję.</p> <p>Organizowane będą wyjazdy studyjne w ciekawe miejsca dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, a mieszkańcy gminy, z którymi zaplanowano współpracę będą przyjeżdżać do Lisewa. Goszcząc te osoby, planowane jest organizowanie wspólnych imprez z wykorzystaniem infrastruktury odrestaurowanych Jordank.</p> <p>Dzięki projektowi, jego uczestnicy będą mogli wymieniać doświadczenia, nabywać cenne umiejętności i nawiązywać nowe kontakty. To wszystko zaowocuje aktywizacją seniorów oraz zmniejszeniem liczby osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów. Zmieni się podejście uczestników projektu do życia i zmianie</p>	Ogródek Jordanowski Gminna Biblioteka Publiczna	29.004,80	<p>Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 35</p> <p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 35</p>	Ewidencja uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					ulegnie sposób myślenia o otaczającym świecie. Będzie to dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej punktem wyjścia do uniezależnienia się od pomocy ze strony GOPS-u i zażyciem do usamodzielnienia się, a dla seniorów sposobem na uwierzenie w to, że są bardzo potrzebni i wartościowi dla społeczeństwa. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO – WK-P. Realizację projektu zaplanowano na 2020 r., jednakże jego realizacja rozpocznie się po zakończeniu realizacji projektu nr 2.				
1	1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	7. Przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie wraz z zakupem wyposażenia	T	Gmina Lisewo	<p>Projekt będzie polegał na przebudowie Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie, która znajduje się na obszarze rewitalizacji. W ramach działania planowane jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przeniesienie biblioteki z piwnicy na I piętro pawilonu wielofunkcyjnego (obecnie znajdują się tam trzy sale lekcyjne szkoły podstawowej). 2. Przebudowa biblioteki. 3. Zatrudnienie osób w celu przygotowania do roli animatora. 4. Zakup wyposażenia. 5. Utworzenie czytelnicy pod chmurką. <p>Biblioteka będzie dysponowała: pokojem na księgozbiór i czytelnicy, pracownią komputerową, pomieszczeniem kierownika, pokojem socjalnym, toaletami oraz pomieszczeniem warsztatowym z aneksem kuchennym i WC. Dzięki temu możliwe stanie się organizowanie życia kulturalnego z wykorzystaniem profesjonalnego zaplecza dostosowanego do starszego pokolenia. Zatrudnieni animatorzy będą prowadzić zajęcia dla mieszkańców OR – w szczególności dla coraz szerszego grona</p>	Lisewo ul. Toruńska 15, 86-230 Lisewo, dz. nr 384/16	300 000,00	<p>Prognozowane produkty:</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 249,89 m²</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - 200</p>	Protokół odbioru, ewidencja uczestników zajęć, imprez itp.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					seniorów. Będzie można tu aktywnie i pożytecznie spędzić czas. W obecnym kształcie i bez remontu jest to niemożliwe. Rewitalizacja infrastrukturalna jest jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.				
1	1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej 2.2. Aktywizacja zawodowa z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	8. Nadanie Bibliotece roli centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych w Gminie Lisewo	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie/ LKS Victoria Lisewo	Projekt stanowi odpowiedź na wszystkie problemy społeczne zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji. Obecnie potrzebne jest pobudzenie aktywności wśród osób starszych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej zamieszkujących obszar rewitalizacji, a także poprawa bezpieczeństwa. Dla mieszkańców OR, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z powyższych wskazanych powodów, zostanie przygotowana atrakcyjna oferta zdobywania nowych umiejętności i kompetencji społecznych. W konsekwencji Gminnej Bibliotece Publicznej w Lisewie zostanie nadana nowa rola - centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych. Z jednej strony będzie to wciąż biblioteka, a z drugiej miejsce, gdzie mieszkańcy będą wymieniać się doświadczeniem, uczyć nowych rzeczy, realizować wspólne projekty i aktywizować się poprzez działalność na rzecz ogółu społeczności. Działalność biblioteki będzie więc wykraczać poza jej tradycyjne funkcje. Zadanie będzie obejmowało następujące działania: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zatrudnienie oraz przeszkolenie 3 osób w celu przygotowania do roli animatora, ich zadaniem będzie prowadzenie działań animacyjnych na obszarze rewitalizowanym, ▪ zajęcia z zakresu animacji społecznej – warsztaty, spotkania (np. spotkania z książką), imprezy 	Lisewo ul. Toruńska 15, 86-230 Lisewo, dz. nr 384/16	105.263,16	Wskaźniki RPO WK-P, LSR: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 14 os. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 os. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 8 osób	Ewidencja uczestników projektu, badanie losów uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					integracyjno-animacyjne, wyjazdy studyjne - skierowane do 14 osób, <ul style="list-style-type: none"> ▪ trening kompetencji społecznych dla około 14 osób poprzez organizację spotkań z psychologiem, pedagogiem, doradcą zawodowym, specjalistami ds. zdrowego stylu życia, uzależnień itp., ▪ doposażenie w niezbędny sprzęt i urządzenia. Dostosowanie oferty do potrzeb odbiorców przyniesie wymierne korzyści. Powstanie atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana. Będzie tu także można podnosić swoje kompetencje, otrzymywać porady od specjalistów i korzystać z nowego sprzętu. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.			- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy o opuszczeniu programu – 6 osób	
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	9. Aktywny Ogródek Jordanowski	S	Gmina Lisewo, Biblioteka – Pracownia Kultury w Lisewie	Projekt stanowi odpowiedź na część problemów społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. Obecnie potrzebne jest pobudzenie aktywności wśród osób starszych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej, zamieszkujących obszar rewitalizacji. Zadanie będzie skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji - w szczególności do osób starszych, ale także do dzieci i młodzieży. Dla tych wszystkich osób oraz pozostałych mieszkańców obszaru zdegradowanego zostanie przygotowana atrakcyjna oferta w zakresie spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana. Dzięki temu mieszkańcy będą realizować wspólne projekty i aktywizować się poprzez działalność na rzecz ogółu społeczności. Zadanie będzie obejmowało następujące działania:	Ogródek Jordanowski	30 000,00	- Liczba osób korzystających z efektów projektu – 90 osób	Protokół odbioru, ewidencja uczestników zajęć, imprez itp.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizację wydarzeń o charakterze kulturalnym: wystaw, koncertów, seansów filmowych, ▪ prowadzenie animacji w tym: śniadania na trawie, tworzenie wianków, spektakle teatralne, ▪ organizację spotkań z seniorami, np. wymiana doświadczeń, wieczorki z książką, ▪ organizację imprezy Dni Lisewa, ▪ prowadzenie Klubu Aktywnego Mieszkańca, ▪ organizację spotkań koła Aktywnych Mam, ▪ pomoc w przygotowywaniu świąt państwowych i imprez o charakterze ogólnogminnym. <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego. To miejsce o dogodnej lokalizacji, w samym centrum wsi (i tym samym w centrum obszaru rewitalizacji). Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa. Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne.</p>				
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	10. Wzbudzenie aktywności u lokalnej społeczności	S	Gmina Lisewo/ Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie/ Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie	<p>Projekt stanowi odpowiedź na część problemów społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji tj. starzejące się społeczeństwo oraz wysoki stopień uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Pobudzenie aktywności wśród osób starszych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej, zamieszkujących obszar rewitalizacji jest bardzo potrzebne. Osoby te i ich rodziny prócz typowych problemów, z jakimi się borykają, nie mają możliwości uczestniczenia w życiu wsi i poznawania nowych ludzi.</p>	Ogródek Jordanowski	10.000,00	<p>Prognozowane produkty:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 50 (w tym 10 seniorów)</p>	Dokumentacja fotograficzna uczestników projektu

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji ⁶	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>Zadanie będzie skierowane właśnie do tych mieszkańców, ale udział w nim będzie mogła wziąć cała społeczność wsi Lisewo. Zostanie dla nich przygotowana oferta spędzania wolnego czasu łącząca przyjemne z pożytecznym odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana.</p> <p>Dzięki temu mieszkańcy będą stale motywowani i pobudzani do aktywności. Planowane wydarzenia nie będą jednorazowe – współpraca instytucji gminnych z lokalnym stowarzyszeniem będzie realizowana na przestrzeni kilku miesięcy.</p> <p>Na wyremontowanym placu targowym zostanie zorganizowany cykl wydarzeń o charakterze lokalnym. Tematyka tych działań będzie różna. Zadanie będzie obejmowało:</p> <p>1 przeprowadzenie w okresie wakacyjnym zajęć animacyjnych o charakterze ekologicznym. Uczestnicy pod okiem animatorów z miejscowej Biblioteki nauczą się między innymi poprawnie segregować śmieci, dzieci i młodzież wykonają własnoręcznie eko-zabawki, a dorośli eko-biżuterię i eko-narzędzia. Działania pozwolą również wyrobić u mieszkańców nawyk dbania o czystość w miejscu zamieszkania oraz zwiększą świadomość ekologiczną Lisewian.</p> <p>2 zorganizowanie we wrześniu pleneru malarskiego, podczas którego mieszkańcy obszaru rewitalizacji namalują odnowiony Ogródek Jordanowski wraz z przyległym placem targowym i przystankiem autobusowym. Wydarzenie pozwoli uwiecznić na obrazach Ogródek Jordanowski widziany oczami mieszkańców. Zintegruje lokalną społeczność, będzie kolejną okazją zacieśnienia więzi</p>			<p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 40 (w tym 8 seniorów)</p>	

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>międzyludzkich, a dla seniorów do wyjścia z domu do ludzi.</p> <p>3 wspólne strojenie świątecznego drzewka. Podczas akcji na placu targowym zostanie zamontowana choinka. Do jej wspólnego ozdobienia zaprosimy mieszkańców. Zapewnimy wszelkie niezbędne artykuły i dekoracje. Zostanie także zorganizowane spotkanie z Mikołajem, z którym dzieci będą mogły wykonać pamiątkową fotografię. Wydarzenie upowszechni lokalną tradycję, jaką jest coroczne stawianie drzewka na placu targowym. Działanie zintegruje lokalną społeczność ale również pozwoli uczestnikom w różnym wieku wspólnie spędzić czas. Ponadto pokaże, że każdy z nas może mieć wpływ na wygląd i estetykę dekoracji zimowych we wsi Lisewo.</p> <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego (plac targowy) po wykonanym remoncie. To miejsce w samym centrum wsi i tym samym w centrum obszaru rewitalizacji. Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa.</p> <p>Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne.</p> <p>Dzięki realizacji projektu seniorzy uwierzą w to, że są potrzebni społeczeństwu. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy spojrzą na życie inaczej. To wszystko zaowocuje trwałą aktywizacją mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz zmniejszeniem liczby osób</p>				

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów.				
1	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	11. Inicjowanie aktywności fizycznej na obszarze rewitalizacji	S	Gmina Lisewo/ Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie/ Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie	<p>Projekt stanowi odpowiedź na problem starzejącego się społeczeństwa oraz wysokiego stopnia uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Aktywność fizyczna i zdrowy styl życia są pierwszym krokiem do długiego życia i cieszenia się dobrym zdrowiem do późnych lat życia. Nie bez powodu mówi się, że 'Sport to zdrowie!', czy 'W zdrowym ciele – zdrowy duch'. Obecnie osoby starsze i korzystające z pomocy społecznej nie mają możliwości uczestniczenia w darmowych zajęciach sportowych w miejscu zamieszkania. Mogą jedynie brać udział w zajęciach odpłatnych, np. z trenerem fitness. Dlatego należy uatrakcyjnić aktywności oferowane tej grupie docelowej i rozszerzyć ofertę o zajęcia ruchowe oraz propagowanie zdrowego stylu życia.</p> <p>W gminie wiejskiej, gdzie nie ma stałego dostępu do świetnie wyposażonych stadionów i nowoczesnego sprzętu sportowego, aktywność fizyczna jest na niższym poziomie niż w miastach. Niezbędne jest stałe inicjowanie wśród mieszkańców kultury fizycznej. Są jednak dyscypliny sportowe, do uprawiania których nie potrzeba wcale rozbudowanej infrastruktury i drogiego sprzętu. Wystarczą chęci, w miarę dobre buty, czy rower.</p> <p>Na bazie istniejącej infrastruktury (stadion sportowy w Lisewie z zapleczem, hala gimnastyczna przy ZS-P Lisewo) oraz tej, która ma powstać w ramach działań rewitalizacyjnych (siłownia zewnętrzna z elementami street workout, przystanek autobusowy przy Ogródku Jordanowskim) zostanie przygotowana oferta spędzania czasu wolnego łącząca przyjemne z pożytecznym</p>	Ogródek Jordanowski, stadion sportowy	10.000,00	<p>Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 40 (w tym 8 seniorów)</p> <p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 35 (w tym 6 seniorów)</p>	Dokumentacja fotograficzna uczestników projektu

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana. Dzięki temu mieszkańcy będą stale motywowani i pobudzani do aktywności fizycznej. Planowane wydarzenia będą realizowane na przestrzeni kilku miesięcy. W ramach przedsięwzięcia zostanie zorganizowany cykl wydarzeń o charakterze lokalnym. Zadanie będzie obejmowało:</p> <ol style="list-style-type: none"> instruktaż z trenerem personalnym dot. prawidłowego przygotowania do uprawiania aktywności fizycznej oraz sposobu wykonywania ćwiczeń na istniejącej siłowni zewnętrznej i urządzeniach do street workout'u, Wydarzenie zostanie zrealizowane na terenie Ogródka Jordanowskiego. Uczestnicy dowiedzą się np. dlaczego w treningu najważniejsza jest rozgrzewka, jak ćwiczyć bezpiecznie na dostępnych urządzeniach oraz porozmawiają o ograniczeniach ludzkiego ciała. Akcja ma na celu nie tylko propagowanie aktywności fizycznej, ale również zahacza o bardzo istotny temat jakim jest dbanie o kondycję oraz sprawność. spotkanie z dietetykiem. Wydarzenie zostanie zrealizowane na hali gimnastycznej. Podczas spotkania uczestnicy poznają zasady zdrowego odżywiania i piramidę żywieniową, dowiedzą się jak dbać o zdrowie i co należy jeść, aby być zdrowym oraz dlaczego najważniejszym posiłkiem dnia jest śniadanie. Nabędą również umiejętność czytania etykiet produktów spożywczych. Dowiedzą się, jak cenna jest woda i ile dziennie trzeba jej pić. Uzmyslowimy uczestnikom, że spotkanie z dietetykiem nie jest zarezerwowane tylko dla ludzi otyłych, ale dla tych wszystkich, którzy chcą zadbać o swoje dobre samopoczucie, pragną nauczyć się 				

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>mądrego odżywiania, planują zająć w ciężę lub oczekują dziecka, czy uprawiają sport. Każdy z uczestników otrzyma sporo cennych wskazówek, które ułatwią zdrowe odżywianie, co wpłynie pozytywnie na ich zdrowie i samopoczucie.</p> <p>3 organizację rajdu rowerowego „Objazdowy bibliotekarz”. Rajd rowerowy wystartuje z Ogródka Jordanowskiego, gdzie w zainstalowanej wiacie rowerowej uczestnicy rajdu będą mogli sprawdzić stan techniczny swoich rowerów oraz ewentualnie skontrolować ciśnienie w kołach przed wyruszeniem w trasę. Każdego roku trasa rajdu wyznaczana jest w taki sposób, aby uczestnicy mogli zobaczyć, poznać historyczne zakątki gminy Lisewo. Dzięki czemu mieszkańcy poznają ciekawą lokalną historię, która często choć jest na wyciągnięcie ręki nie jest znana mieszkańcom. Podczas rajdu promowany jest zdrowy styl życia, ale także czytelnictwo. Duży nacisk kładziony jest na przypomnienie zasad bezpieczeństwa w ruchu ulicznym. Uczestnicy zaopatrzeni zostają w elementy odblaskowe, które znaczenie poprawią widoczność na trasie. Do Rajdu zaprosimy wszystkich – w szczególności seniorów, ale też osoby korzystające z pomocy społecznej w każdym wieku (dzieci pod opieką dorosłych opiekunów). Trasa rajdu i tempo przejazdu będą dostosowane do możliwości uczestników. Na zakończenie zorganizowany jest poczęstunek, pozwalający zregenerować się po przebytych kilometrach. Wydarzenie pozwoli spędzić czas przyjemnie i aktywnie.</p> <p>4 organizację Mikołajkowego Biegu Charytatywnego – imprezę przygotowuje Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw</p>				

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>Lokalnych w Lisewie w partnerstwie z Biblioteką i Gminą Lisewo. Bieg ma na celu promowanie kultury fizycznej i zdrowego stylu życia, ale również jest wsparciem dla osób potrzebujących pomocy i wsparcia w rehabilitacji z terenu gminy Lisewo. Akacja ma na celu pokazanie, że pomagać można na różne sposoby, a wsparcie potrzebujących jest istotnym elementem współżycia społecznego. Uświadomi też ludziom, iż bieganie to rzeczywiście piękna dyscyplina sportowa, która nie wymaga wielkich nakładów pieniężnych. Start i meta biegu będzie zlokalizowana na stadionie sportowym w Lisewie.</p> <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego (przystanek autobusowy) po wykonanym remoncie. To miejsce w samym centrum wsi i tym samym w centrum obszaru rewitalizacji. Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa.</p> <p>Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne.</p>				
1	1.3. Kulturywanie lokalnej historii i tradycji poprzez stworzenie i działalność Izby Pamięci	12. Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej w Gminie Lisewo – remiza OSP Lisewo	T	Gmina Lisewo	<p>Przedmiotem projektu jest termomodernizacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Lisewie. W skład budynku wchodzi: świetlica wiejska, toaleta, zaplecze kuchenne, magazyny, strażnica, poddasze oraz mieszkanie. Od momentu wybudowania obiekt pełni funkcję społeczną i podczas prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji jego poddasze zostało zidentyfikowane jako przestrzeń zdegradowana na obszarze rewitalizacji.</p>	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 33, 86-230 Lisewo, dz. nr 143/2	431 008,15	<p>Prognozowane produkty: Powierzchnia przestrzeni zdegradowanej, która została zaadaptowana na cele rozwoju społecznego – 101,4 m²</p>	Protokół odbioru

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji ⁶	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<p>Budynek OSP jest w części dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, wykonany w technologii tradycyjnej, murowany z cegły ceramicznej pełnej, ściany obustronnie tynkowane. Stropodach niewentylowany, kryty papą termozgrzewalną. Strop wieży drewniany. Pozostała cz. bud. parterowa z poddaszem nieużytkowym, przykryta drewnianą płatwiowo - kleszczową konstrukcją więźby, dach kopertowy. W budynku na parterze znajdują się garaże, komunikacja, pomieszczenia socjalne i pomieszczenia z dostępem do wieży. W części południowej zlokalizowane jest pomieszczenie mieszkalne. Na piętrze mieści się pomieszczenie do przebywania dla strażaków, sala i szatnie. W piwnicy znajduje się kotłownia. Wejście do kotłowni z zewnątrz.</p> <p>Celem projektu jest poprawa sfery przestrzenno - funkcjonalnej na obszarze rewitalizacji poprzez zwiększenie efektywności energetycznej obiektu oraz remont poddasza.</p> <p>Rewitalizacja tego miejsca będzie polegała na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ w części niezdegradowanej: ociepleniu ścian zewnętrznych, ociepleniu stropodachu, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, demontażu i montażu rynien i rur spustowych, wymianie obróbek blacharskich, wymianie parapetów, demontażu i montażu instalacji odgromowej, wymianie wewnętrznej instalacji CO z grzejnikami, wykonaniu kotłowni opalanej gazem ziemnym, wymianie źródła ciepła, ociepleniu cokołu, daszku nad wejściami, wykonaniu balustrady. ▪ w części zdegradowanej: planowane jest: rozebranie istniejącego pokrycia dachowego (w tym utylizacja azbestu) oraz wykonanie nowego 			<p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją - 101,4 m²</p> <p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 300 osób</p>	

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					dachu, wykonanie obróbek blacharskich, izolacja termiczną stropu oraz dachu, wykonanie posadzki betonowej, podłogi i ścian z płyt OSB, a także osadzenie okien połaciowych (teraz nie ma ich wcale).				
1	1.3. Kultywowanie lokalnej historii i tradycji poprzez stworzenie i działalność Izby Pamięci	13. Utworzenie Izby Pamięci w siedzibie jednostki OSP Lisewo	S	Ochotnicza Straż Pożarna, Sołectwo Lisewo, Gmina Lisewo	<p>Na wyremontowanym poddaszu w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Lisewie (zdefiniowana przestrzeń zdegradowana) zostanie wykonana Izba Pamięci Sołectwa Lisewo. Będzie to pomieszczenie, w którym przechowuje się i udostępnia zwiędającym pamiątki związane z Lisewem. Będzie możliwość poznania historii wsi Lisewo oraz jej mieszkańców, ale także dziejów ochotniczego pożarnictwa, które jest mocno związane w tym terenie.</p> <p>Bogate materiały źródłowe będące w posiadaniu samorządu i druhów pozwalają na wykonanie stałej wystawy prezentującej niezwykle lisewskie dzieje. Z jednej strony będzie to Izba Pamięci, a z drugiej miejsce, gdzie mieszkańcy będą wymieniać się posiadaną wiedzą tworząc kolejne elementy wystawy.</p> <p>Zadanie będzie obejmowało następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie prac wykończeniowych w odremontowanym poddaszu, • wyposażenie pomieszczeń w niezbędny sprzęt i wyposażenie, • zakup gablot wystawowych, ścianek ekspozycyjnych itp., • wykonanie konserwacji i renowacji posiadanych eksponatów, • pozyskanie nowych eksponatów, • przygotowanie wystawy • promocję projektu, 	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 33, 86-230 Lisewo, dz. nr 143/2	25 000,00	Wskaźniki własne: Liczba osób korzystających z efektów projektu – 300 osób Liczba wykonanych Izb Pamięci – 1 sztuka	Ewidencja osób odwiedzających Izbę

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<ul style="list-style-type: none"> współpracę z placówkami oświatowymi na terenie gminy. 				
Kierunek działań: 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji									
1	2.1. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	14. Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Gminie Lisewo	G	Gmina Lisewo	<p>Przeprowadzone badania na temat potrzeb w sferze gospodarczej wskazują na konieczność interwencji w obszarze zatrudnienia i przedsiębiorczości. Obszar rewitalizacji dysponuje dużym potencjałem rozwojowym. Na ukończeniu jest opracowywanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z przeznaczaniem terenów pod inwestycje, w planach jest budowa obwodnicy, która przetrnie tereny inwestycyjne na pół, a przez wieś przebiega Autostrada A1 ze zlokalizowanym tu węzłem.</p> <p>Mimo to w centrum powstaje bardzo mało nowych firm, a bezrobocie jest najwyższe w Gminie Lisewo. Skutkiem tego jest też zwiększony odsetek osób korzystających z pomocy społecznej.</p> <p>Projekt będzie obejmował stworzenie inkubatora przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji, którego oferta będzie skierowana właśnie do osób bezrobotnych i tych korzystających z pomocy społecznej. W tym celu nastąpi zagospodarowanie obecnie nieużytkowanego budynku przy ulicy Generała Józefa Hallera 35 w Lisewie w celu dostosowania do potrzeb inkubatora wraz z wyposażeniem i budową parkingu.</p> <p>Planowane działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> Planowane działania: wykonanie dokumentacji technicznej, wykonanie częściowych prac rozbiórkowych istniejącego budynku oraz adaptacja i przebudowa poddasza obiektu, 	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 35, 86-230 Lisewo, dz. nr 141/14 i część działki nr 141/18	930 000,00	Wskaźniki RPO WK-P i LSR: - Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości – 1szt. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. - Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości – 15 szt. z OR Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 548,89 m ²	Protokół odbioru, ewidencja firm korzystających z usług inkubatora.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<ul style="list-style-type: none"> ▪ przebudowa sali konferencyjnej, ▪ wykonanie robót instalacyjnych i wykończeniowych, ▪ budowa klatki schodowej, ▪ wykonanie parkingu, ▪ wyposażenie inkubatora w meble itp. <p>Dzięki temu powstanie miejsce z profesjonalnym zapleczem, w korzystnej lokalizacji, dostosowane do aktualnej sytuacji rynku pracy i oferujące usługi fachowego doradztwa.</p> <p>Realizacja zadania wpłynie więc pozytywnie na rozwój gospodarczy tego obszaru. Rewitalizacja infrastrukturalna jest jedynie uzupełnieniem działań społecznych. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, RPO WK-P.</p>				
1	2.1. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	15. Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości w sołectwie Lisewo	S	Gmina Lisewo/ Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Lisewo	<p>Projekt będzie skierowany do osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej zamieszkujących obszar rewitalizacji.</p> <p>Częściowo skorzystają z niego również obecni właściciele firm i dużych zakładów pracy. W celu zminimalizowania trudności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz ograniczenia biedy i bezrobocia, w lisewskim Inkubatorze Przedsiębiorczości będą prowadzone następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ szkolenia/ kursy/ warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne i zawodowe, będące odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku pracy, ▪ realizację bloku szkoleniowego mającego na celu rozbudzanie przedsiębiorczości: kursy/ szkolenia/ warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, 	Lisewo, ul. Generała Józefa Hallera 35, 86-230 Lisewo, dz. nr 141/14 i część działki nr 141/18	52 631,58	Wskaźniki RPO WK-P i LSR: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 os. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi	Ewidencja uczestników projektu, badanie losów uczestników projektu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<ul style="list-style-type: none"> ▪ usługi doradcze z zakresu: księgowości, prawa, kontaktów z ZUS, US, pomocy w prowadzeniu, korespondencji, pozyskiwania środków, ▪ działania animacyjne na rzecz aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i ubóstwem, ▪ działalność Klubu Pracy. <p>Dzięki temu kwestie formalno-prawne funkcjonowania firm nie będą nęrcząły przedsiębiorcom tyłu problemów. Otrzymają oni instytucjonalne wsparcie, które zaowocuje zwiększeniem pewności siebie w podejmowanych decyzjach.</p> <p>Poza tym osoby zagrożone wykluczeniem i ubóstwem poprzez działania animacyjne zaktywizują się społecznie i zawodowo, co zmieni ich podejście do pracy.</p> <p>W efekcie realizacji projektu zmniejszy się poziom bezrobocia i powstaną nowe firmy w centrum wsi. Dodatkowo zwiększy się odsetek samozatrudnienia na obszarze objętym rewitalizacją, a prowadzenie działalności gospodarczej będzie prostsze niż przed projektem. Planowane źródła finansowania – budżet gminy, RPO WK-P.</p>			<p>na własny rachunek) – 2 osoby</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 6 os.</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 2 osoby</p>	
Kierunek działań: 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa									
1	3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z	16. Przywrócenie posterunku policji w Lisewie oraz instalacja monitoringu	T	Gmina Lisewo Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie	Projekt będzie stanowił odpowiedź na problem niskiego poziomu bezpieczeństwa na OR. W Lisewie mieszka ponad 1/3 ludności gminy i tu od lat odnotowuje się najwyższy poziom przestępczości oraz liczbę wykroczeń. Niski poziom bezpieczeństwa jest także jednym z największych problemów obszaru rewitalizacji. W 2015 roku specjalnie powołany Zespół skupił się na ochronie przed kłeskami żywiołowymi,	Lisewo, ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 271/1, oraz ul. Toruńska 15, dz. nr 384/16	250 000,00	Wskaźniki własne: - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury na potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa – 1 szt.	Protokół odbioru

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	przywróceniem posterunku policji				pożarami i wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić porządek publiczny w najbardziej niebezpiecznych miejscach na obszarze rewitalizacji. Projekt będzie polegał na przywróceniu Posterunku Policji w Lisewie oraz rozbudowie monitoringu wizyjnego miejsc publicznych. Nową siedzibą policjantów będzie pawilon wielofunkcyjny przy ulicy Toruńskiej – dotychczasowa Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie. Instytucja ta zostanie przeniesiona w inne miejsce. W ramach projektu będą również zakupione dodatkowe kamery celem obserwacji najczęściej uczęszczanych miejsc. Dzięki temu na obszarze rewitalizacji będzie bezpieczniej, zmaleje liczba podejmowanych przez Policję interwencji porządkowych. Rezultatem będzie także wzrost wykrywalności sprawców przestępstw i wykroczeń. Monitoring oraz niezwłoczny przyjazd policji odstrasza osoby potencjalnie mające złamać prawo. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.				
1	3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji	17. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży	S	Gmina Lisewo, Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie, OSP w Lisewie	Projekt będzie stanowił odpowiedź na problem niskiego poziomu bezpieczeństwa na OR. Policyjne statystyki wskazują na rosnące chuligaństwo, wandalizm i agresję wśród młodzieży w Lisewie. Taka sama sytuacja występuje na obszarze rewitalizacji. Poza tym zauważa się niską świadomość o występujących tu zagrożeniach. Projekt będzie obejmował organizację otwartych konkursów ofert na realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa, ochrony życia i mienia, przeprowadzenie Debaty o bezpieczeństwie oraz rozwój Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej działającej przy OSP Lisewo. Pozostałe zadania w ramach projektu:	Lisewo, ul. Gen. Józefa Hallera, 86-230 Lisewo, dz. nr 271/1, oraz ul. Toruńska 15, dz. nr 384/16	50 000,00	Wskaźniki własne: - Liczba osób korzystających z efektów projektu – 80 os.	Ewidencja ludności.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ⁷	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja projektów poświęconych nabyciu umiejętności udzielania pierwszej pomocy, ▪ działania prewencyjne policji w tym pogadanki dla dzieci i młodzieży na temat zasad ruchu drogowego, ▪ uatrakcyjnienie zajęć w szkołach z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa, ▪ organizacja wakacyjnych kolonii dla młodzieży, ▪ propagowanie numerów alarmowych i regul ich używania. <p>Dzięki realizacji powyższych zadań wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wzrośnie świadomość społeczna i poziom wiedzy na temat bezpiecznych zachowań. Dzieci i młodzież wypracują w sobie pozytywne nawyki, które w przyszłości zaowocują spadkiem poziomu przestępczości wśród nieletnich. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.</p>				

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 17. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia ⁸	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
Cel: Wszechstronny rozwój obszaru objętego rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych			
Kierunek działań: 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej			
1 – część miejscowości Lisewo	1.	S	„Stworzenie Centrum Wsparcia Organizacji” Lokalna polityka społeczna zorientowana jest na współpracę z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Lisewo na lata 2015-2020 wskazuje, iż współdziałanie ze stowarzyszeniami konieczne jest do realizacji jej głównych celów (cele operacyjne nr I i nr IV). Organizacje wspierają działania interdyscyplinarne w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wspierają rodziny, osoby niepełnosprawne i inne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym. Zapewnienie pomocy takim organizacjom jest więc bardzo ważne, ponieważ bez odpowiedniego zaplecza technicznego ich wydajność i efektywność maleje. Zorganizowanie wsparcia merytorycznego powstającym i istniejącym już stowarzyszeniom (zwykłym i rejestrowym) oraz grupom nieformalnym jest konieczne, aby osoby uzależnione od pomocy społecznej mogły aktywnie włączyć się w szereg przemian podnoszących ich warunki życiowe. Aktywizacja zmniejszy więc zagrożenie wykluczeniem społecznym i korzystaniem z pomocy społecznej. W CWO prowadzone będzie doradztwo w zakresie pozyskiwania środków na działalność, formalno-prawnych aspektów zakładania i prowadzenia stowarzyszeń, księgowości oraz zarządzania pracą ngo. Rolę Centrum Wsparcia Organizacji pełnić będzie wybrana w konkursie organizacja pozarządowa, posiadająca odpowiednią kadre i doświadczenie. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.
Kierunek działań: 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji			
1 – część miejscowości Lisewo	2.	S	„Prowadzenie działań rozwijających kompetencje zawodowe u młodzieży” Przeprowadzenie skutecznej interwencji w sferze gospodarczej wymaga jednoczesnego nacisku na pomoc bezrobotnym, przedsiębiorcom, ale także edukację i wychowanie młodych ludzi na osoby zaradne życiowo, przedsiębiorcze i samodzielne. Na obszarze rewitalizacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć podnoszących jakość edukacji. Projekt będzie obejmował więc organizację kolejnej edycji projektu „Na własne konto” wśród młodzieży z lisewskiego gimnazjum oraz projektów z zakresu przedsiębiorczości, świadomego wyboru szkoły i zawodu. Planowane są zajęcia praktyczne, wyjazdy do dużych fabryk i mniejszych zakładów oraz firm jednoosobowych z różnych branż. Projekt przewiduje organizację praktyk zawodowych u lokalnych przedsiębiorców, a także współpracę ze Stowarzyszeniem Przedsiębiorców Gminy Lisewo w celu praktycznej nauki prowadzenia działalności gospodarczej. Planowane są zajęcia z zakresu odpowiedzialnego gospodarowania budżetem domowym, oszczędzania i inwestowania w banku. Dzięki realizacji projektu wzrośnie poziom nauczania, a w lisewskich szkołach zostaną wprowadzone nowoczesne metody edukacyjne. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.
1 – część miejscowości Lisewo	3.	S	„Rozwój kompetencji kluczowych wśród uczniów Zespołu Szkolno – Przedszkolnego” Projekt odpowiada na problem niskiego poziomu kształcenia, a jego głównym celem jest poszerzenie oferty edukacyjnej dla uczniów uczęszczających do placówek na obszarze rewitalizacji. Obecnie wyposażenie sal dydaktycznych jest na słabym poziomie, brakuje sprzętu w poszczególnych pracowniach, a uczniowie nie mają możliwości rozwijania naukowych pasji. W ramach działań planowane jest wyposażenie pracowni językowych i przyrodniczych w pomoce dydaktyczne, sprzęt specjalistyczny, meble szkolne oraz inne elementy wyposażenia. Projekt przewiduje również tworzenie i rozwój kół zainteresowań w lisewskich szkołach. Tematykę, jaką będą zajmować się koła zainteresowań wybiorą sami uczniowie. Dzięki zajęciom dodatkowym uczniowie w wartościowy sposób spędzą wolny czas. Uzupełnią braki w nauce, czy też przygotowują się do udziału w konkursach i olimpiadach. Są również dzieci, które radzą sobie świetnie ze szkolnym materiałem, ale jest on dla nich zbyt łatwy. Zajęcia w ramach kół zainteresowań pomogą im lepiej poczuć się w szkole, zaspokoją ich ciekawość, postawią przed nimi problemy i zadania, które są „szyte na miarę”, pozwolą w pełni wykorzystać ich potencjał. Uczniowie poznają ludzi o

⁸ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

			podobnych zainteresowaniach, nauczą się funkcjonować w grupie, nawiążą znajomości, poznają siebie – swoje pasje, ale także odkryją te obszary, które ich nie interesują. Podniesie się więc jakość edukacji. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.
Kierunek działań: 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa			
1 – część miejscowości Lisewo	4.	PF	<p>„Dokończenie budowy chodnika od ulicy Mikołaja z Ryńska do ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie (na wysokości terenu po Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej)”</p> <p>Jednym z problemów obszaru rewitalizacji jest brak bezpiecznej drogi do centrum dla mieszkańców obszaru, który dawniej należał do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie. Obecnie ulicę Mikołaja z Ryńska i osiedle przy ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie zamieszkuje duża liczba osób w tym wiele dzieci. Na organizowanych spotkaniach wielokrotnie podkreślano, że budowa chodnika to kwestia priorytetowa, ponieważ codziennie odcinek ten pokonują po kilka razy, a ruch samochodów jest dość duży. Dodatkowo na trasie występują niebezpieczne wzniesienia i ograniczające widoczność zakręty. Projekt będzie polegał na dokończeniu budowy chodnika przy drodze gminnej nr 060342C od ulicy Mikołaja z Ryńska do ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie na długości 1 km. Ciąg pieszy będzie prowadził aż do bloków po byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Lisewie. Dzięki realizacji projektu mieszkańcy będą mogli bezpiecznie dotrzeć do centrum wsi, a uczniowie do szkół. Tym samym zwiększy się poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy.</p>
Kierunek działań: 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego			
1 – część miejscowości Lisewo	5.	S	<p>„Prowadzenie działań z zakresu ochrony środowiska i ekologii we wsi Lisewo”</p> <p>Dużym problemem na obszarze rewitalizacji jest zanieczyszczenie powietrza i niska świadomość ekologiczna mieszkańców na temat szkodliwego wpływu działalności człowieka na środowisko. W piecach spalane są śmieci i niskiej jakości węgiel. W okresie grzewczym obserwujemy i wyczuwamy w powietrzu obecność groźnych substancji, lecz nie jesteśmy w stanie dokładnie określić stężenia pyłów w konkretnym momencie. Mieszkańcy często nie segregują śmieci, bądź wyrzucają je do rowów. Dużym problemem jest wypalanie traw i łąk, które zagraża środowisku i ludziom. Tego typu zle nawyki są powielane przez kolejne pokolenia. Brakuje tu również parków i terenów zielonych, a istniejące miejsca są zaniedbane. Rewitalizacja w obszarze ochrony środowiska będzie polegała na prowadzeniu akcji informacyjnych i edukacyjnych dla mieszkańców gminy. W ramach projektu zaplanowano szkolenia i warsztaty podnoszące poziom wiedzy o ochronie przyrody, a także zakup urządzenia do monitoringu zanieczyszczeń powietrza. Istnieje ponad to potrzeba wyszukiwania nowych miejsc w celu tworzenia kolejnych terenów zielonych, ale również konieczność pielęgnacji istniejących już parków – Ogródka Jordanowskiego oraz parku na terenie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego. Poza tym drzewa wysokie zostaną objęte ochroną, a kolejne drzewa będą sukcesywnie nasadzone. Dzięki temu polepszeniu ulegnie stan środowiska naturalnego przez co obszar rewitalizacji będzie bardziej przyjazny do zamieszkania. Polepszy się jakość powietrza. Planowane źródła finansowania projektu – budżet gminy, środki WFOŚiGW.</p>

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...” w przypadku projektów zaplanowanych do wsparcia w ramach działania 7.1 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 planuje się realizację projektu „miękkiego”, finansowanego z RPO WK-P w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, ukierunkowanego na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji, któremu podporządkowany zostanie przedmiotowy projekt infrastrukturalny. Takie podejście zastosowano również wobec pozostałych projektów inwestycyjnych, na których realizację planuje się pozyskać środki inne niż ze wskazanego działania 7.1 (środki z innych działań RPO WK-P, krajowych programów operacyjnych, innych programów krajowych i zagranicznych, z budżetu gminy).

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Społecznego (projekty dot. aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wspierania przedsiębiorczości nr 3, 4, 5, 6, 8) i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (projekt dot. zagospodarowania terenu Ogródka Jordanowskiego (projekt nr 2) na cele aktywizacji społecznej). Pozostałe projekty przedstawione w programie rewitalizacji będą finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (np. projekt nr 1), a także z budżetu gminnego (pozostałe projekty). Na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie zgłoszono projektów finansowanych ze środków prywatnych, dlatego w programie brak prywatnych źródeł finansowania i łączenia ich ze środkami publicznymi. Jednak ze względu na długi okres realizacji programu (do 2023 r.) nie wyklucza się nawiązania takiej współpracy w przyszłości i realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych i prywatnych.

W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji realizowano szereg projektów, które świadczą o tym, że działania podjęte w ramach rewitalizacji stanowią kontynuację dotychczasowych kierunków działań. W perspektywie 2007-2013 na wyznaczonym obecnie obszarze rewitalizacji poprawiono stan infrastruktury technicznej oraz realizowano projekty skierowane na podnoszenie jakości edukacji i aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców. W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji zrealizowano m. in. następujące projekty:

- „Budowa infrastruktury umożliwiającej szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Lisewo i okolicach” - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013,
- „Potencjał tkwi w nas”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Aktywizacja rodzin dysfunkcyjnych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Aktywni niepełnosprawni”, Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,
- „Kurs języka angielskiego przygotowujący uczniów Gimnazjum w Lisewie do egzaminu gimnazjalnego z języka obcego”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013,
- „Studia dla każdego@! - promocja edukacji na poziomie wyższym wśród gimnazjalistów w gminie Lisewo w roku szkolnym 2009/2010”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, 2007-2013.

W obecnej perspektywie 2014-2020 w ramach rewitalizacji planuje się realizację przedsięwzięć wykazujących komplementarność z projektami zrealizowanymi w latach 2007-2013 tzn. nastawionych na kompleksowy rozwój tego obszaru, zwłaszcza w sferze społecznej – przedsięwzięcia dotyczące aktywizacji

społecznej i zawodowej z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego (projekty nr 3, 4, 5, 6), Gminnej Biblioteki Publicznej (projekt nr 8), nowoutworzonego Inkubatora Przedsiębiorczości (projekt nr 15).

Wszystkie projekty zawarte w programie rewitalizacji na liście głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą realizowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w miejscowości Lisewo. Projekty nr 1, 2, 3 i 5 stanowiące uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane częściowo na OR, a częściowo poza nim i będą oddziaływać na OR. Ich realizacja wpłynie na zmniejszenie wśród mieszkańców OR uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, poprawę poziomu edukacji oraz zwiększenie świadomości ekologicznej.

Na etapie tworzenia programu zadbano o to, aby pozostawał on spójny z innymi dokumentami strategicznymi (przede wszystkim Lokalną Strategią Rozwoju i Strategią Rozwoju Gminy). Takie podejście pozwoli zapewnić, że przeprowadzona rewitalizacja będzie częścią kompleksowej wizji rozwoju Gminy. Jednocześnie wskazane w programie projekty rewitalizacyjne nie kolidują z innymi przedsięwzięciami planowanymi do realizacji przez Gminę Lisewo. Prowadzone w ramach rewitalizacji działania nie będą powodowały przenoszenia problemów z obszaru rewitalizacji na inne obszary, nie będą skutkowały przesuwaniem (wypychaniem) problemów na inne obszary lub prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Powyższe zostanie zapewnione dzięki temu, że zaplanowane działania koncertują się na rozwiązaniu zastanych problemów u ich źródła, czyli na obszarze, na którym zostały zdiagnozowane. Zakładana interwencja będzie oddziaływać na cały obszar objęty kryzysem, a nie tylko punktowo. Zmodernizowana infrastruktura będzie służyć mieszkańcom, a podejmowane działania aktywizujące będą kierowane nie tylko do mieszkańców, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i firm działających na obszarze rewitalizacji, ale zasięg ich oddziaływania będzie znacznie wykraczał poza ten obszar, obejmując całą miejscowość i Gminę.

Na zrewitalizowane tereny planuje się przyciągnąć większą liczbę mieszkańców (nie tylko z obszaru rewitalizacji), którzy będą uczestniczyć w organizowanych tu wydarzeniach. W ramach działań skierowanych na zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości planuje się wesprzeć osoby niemające pracy, chcące założyć własną działalność lub już prowadzące firmę, celem działania inkubatora będzie też przyciągnięcie do gminy nowych firm. Kolejne z przedsięwzięć – poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji wpłynie korzystanie na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w całej Gminie, zmniejszenie ilości popełnianych przestępstw i wykroczeń oraz aktów wandalizmu. Podobnie w przypadku przedsięwzięcia dotyczącego podniesienia świadomości ekologicznej – działania przeprowadzone na obszarze rewitalizacji wpłyną pozytywnie na poprawę jakości powietrza w Gminie. Co więcej działania skierowane na poprawę stanu infrastruktury publicznej, bezpieczeństwa i jakości powietrza mogą uczynić Gminę Lisewo miejscem bardziej atrakcyjnym do zamieszkania i przyciągnąć tu nowych mieszkańców.

We wdrażanie programu rewitalizacji zaangażowanych jest wiele podmiotów. Czynną rolę w realizacji zapisów programu będą pełnić przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji, lokalni liderzy (obecni i nowi), grupy nieformalne, organizacje pozarządowe. Planuje się także zaangażować sektor gospodarczy, przede wszystkim w realizację kierunku działań dotyczącego aktywizacji zawodowej i gospodarczej na obszarze rewitalizacji. Wskazane podmioty brały udział w opracowywaniu propozycji projektów, a na etapie wdrażania będą uczestniczyć we wdrażaniu poszczególnych zadań (np. poprzez organizację i udział w działaniach aktywizujących).

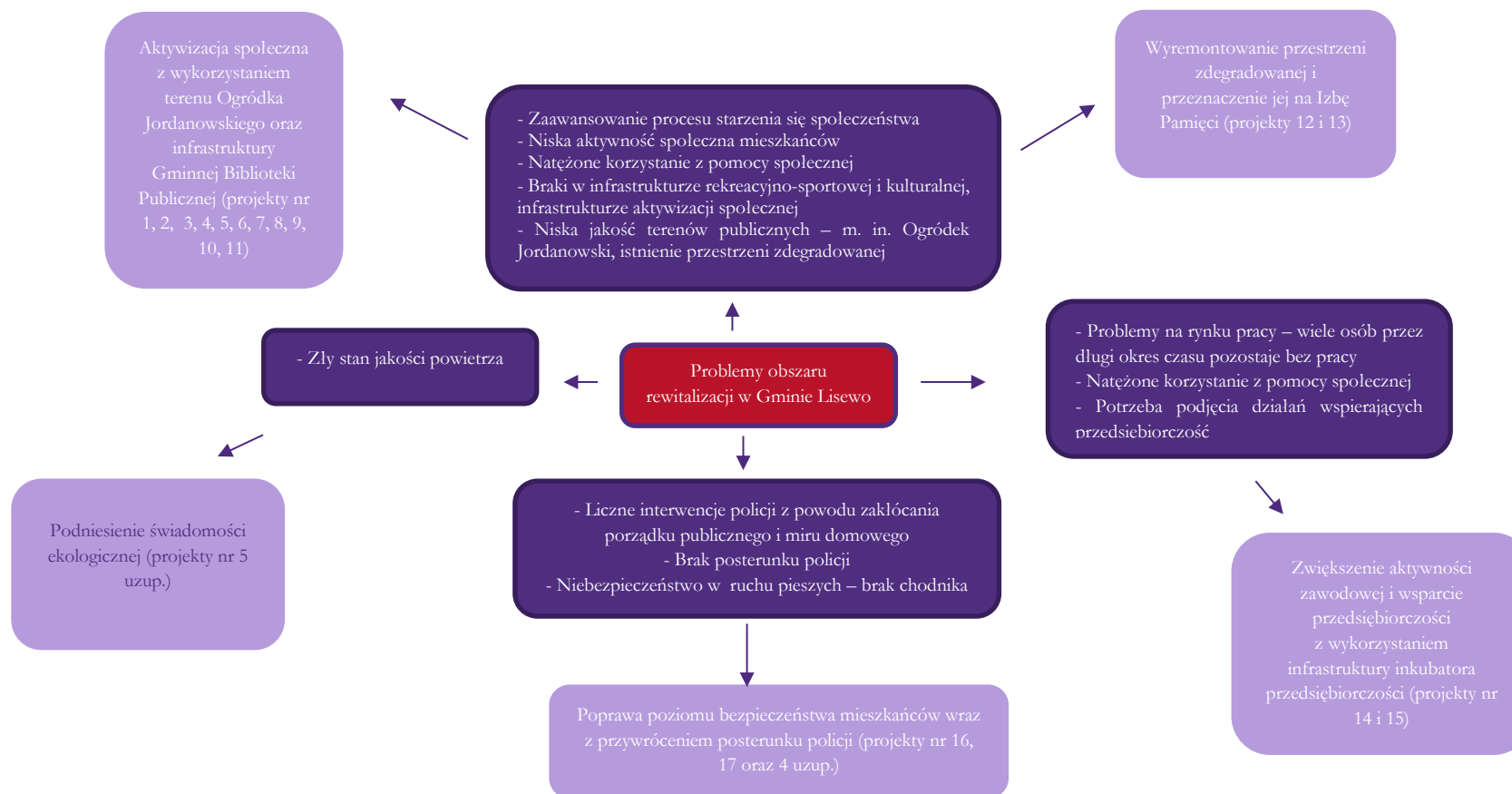
Koordynatorem procesu rewitalizacji będzie lider wyłoniony spośród członków Zespołu ds. rewitalizacji, który będzie współpracował z pozostałymi podmiotami. Zasady współpracy będą jasno określone i nie będą dyskryminowały żadnego ze wskazywanych podmiotów. Wszyscy zaangażowani będą

mieć równe prawo głosu. Będą organizowane liczne spotkania robocze i konsultacje. Szczegóły współpracy w ramach poszczególnych projektów zostaną określone przed przystąpieniem do ich realizacji.

Aby ułatwić zrozumienie zintegrowania oraz komplementarności pomiędzy poszczególnymi projektami dokonano szczegółowego opisu poszczególnych kierunków działań w dalszej części rozdziału.

Graficzne powiązanie poszczególnych problemów, które były podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji z zaproponowanymi przedsięwzięciami przedstawia poniższy schemat.

Schemat 4. Powiązanie problemów z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Źródło: Opracowanie własne

9.1 Kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej

W ramach powyższego kierunku działań zaplanowano szereg projektów (nr 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 15), współfinansowanych ze środków RPO WK-P w ramach EFS oraz z budżetu gminy, których wspólnym celem będzie zaaktywizowanie mieszkańców obszaru rewitalizacji (problem niskiej aktywności społecznej), w tym również seniorów (problem zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa) i osób korzystających z pomocy społecznej (problem natężonego korzystania z pomocy społecznej). Uzupełnienie tych działań będzie stanowiło stworzenie Centrum Wsparcia Organizacji (projekt uzupełniający nr 1). Projektom społecznym będą towarzyszyć działania inwestycyjne (rozwój infrastruktury rekreacyjno-kulturalnej na terenie Ogródka Jordanowskiego ze środków PROW i RPO WK-P – projekty nr 1 i 2, przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej ze środków własnych – projekt nr 7 oraz zaadaptowanie przestrzeni zdegradowanej na cele rozwoju społecznego – projekt nr 12).

Z efektów działań inwestycyjnych będą korzystać nie tylko mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale też wszyscy mieszkańcy Gminy, dla których Lisewo stanowi główny ośrodek podstawowej obsługi, w tym dostęp do kultury i działań aktywizujących. Zmiany w sferze przestrzenno-funkcjonalnej będą miały też pozytywny wpływ na odbiór Gminy przez gości, turystów, inwestorów. W realizację projektów mieszczących się w tym kierunku działań zaangażowanych będzie wiele podmiotów – samorząd gminny, oraz lokalne organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Lisewie, Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Lisewo, LKS Victoria Lisewo), a także Ochotnicza Straż Pożarna w Lisewie. Podmioty te wspólnie wypracują najkorzystniejsze metody współpracy, tak aby zapewnić jak najlepsze efekty realizowanych działań.

Tabela 18. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej

Projekt	Opis projektu
<p>Projekt infrastrukturalny nr 1. Rewitalizacja Ogródka Jordanowskiego poprzez zakup nowoczesnych urządzeń rekreacji i wypoczynku</p>	<p>Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb i problemów w trakcie spotkań, warsztatów i konsultacji z mieszkańcami. Pierwsze prace, spacerowe badania i spotkania otwarte odbyły się już w 2016 roku. Wyniknęła wówczas potrzeba stworzenia nowoczesnej, bezpiecznej i ciekawej infrastruktury dla wszystkich pokoleń mieszkańców. Od lat Ogródek Jordanowski jest miejscem, w którym spotykają się ludzie w każdym wieku: małe dzieci z rodzicami i dziadkami. W weekendy miejsce to tętni życiem, wieczorami spotyka się tu młodzież, a dwa razy w tygodniu teren ten staje się miejscem wytchnienia dla mieszkańców robiących zakupy na pobliskim targowisku. Dzięki rewitalizacji przyciągniemy tu większą liczbę osób, dla których realizowane będą projekty społeczne. Rewitalizacja będzie polegała na dostosowaniu przestrzeni publicznej do potrzeb społeczności lokalnej. W ramach działania planowana jest rozbudowa istniejącej siłowni o urządzenia do street workout'u. W sąsiedztwie będzie usytuowany także postój dla rowerów. Osoby korzystające ze ścieżki rowerowej będą mogły w bezpiecznym miejscu pozostawić rower, zrobić zakupy, odpocząć, pójść do restauracji, czy zwiedzić zabytkowy kościół. Rewitalizacja infrastrukturalna będzie uzupełniona działaniami społecznymi.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie stworzenie bezpiecznego oraz atrakcyjnego dla każdej grupy wiekowej miejsca do spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań. Wzbogacona zostanie oferta sportowa dzięki czemu przestrzeń publiczna będzie dostosowana do potrzeb społeczności lokalnej. Młodzież będzie mogła rozładować emocje w kontrolowany sposób, co umożliwi zmniejszenie liczby wykroczeń oraz aktów wandalizmu.</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

<p>Projekt infrastrukturalny nr 2. Rewitalizacja terenu Ogródka Jordanowskiego w celu ożywienia społeczno-gospodarczego terenu</p>	<p>Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb i problemów w trakcie spotkań, warsztatów i konsultacji z mieszkańcami. Pierwsze prace, spacerowe badania i spotkania otwarte odbyły się już w 2016 roku. Wyniknęła wówczas potrzeba stworzenia nowoczesnej, bezpiecznej i ciekawej infrastruktury dla wszystkich pokoleń mieszkańców Lisewa. Od lat Ogródek Jordanowski jest miejscem, w którym spotykają się ludzie w każdym wieku: małe dzieci z rodzicami i dziadkami. W weekendy miejsce to tętni życiem, wieczorami spotyka się tu młodzież, a dwa razy w tygodniu teren ten staje się miejscem wytchnienia dla mieszkańców robiących zakupy na pobliskim targowisku. Dzięki rewitalizacji przyciągniemy tu większą liczbę osób, dla których realizowane będą projekty społeczne (seniorzy, bezrobotni, korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, młodzież). Rewitalizacja będzie polegała na dostosowaniu przestrzeni publicznej do potrzeb społeczności lokalnej.</p> <p>W ramach zadania planowane jest zagospodarowanie terenu Ogródka Jordanowskiego poprzez kompleksową przebudowę tego miejsca:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozbiorę i demontaż dotychczasowej nawierzchni, małych form architektonicznych oraz zniszczonego placu zabaw, ▪ wykonanie nowej nawierzchni utwardzonej ścieżek pieszych i placów oraz nieutwardzonej (trawniki), ▪ nasadzenie nowych roślin (drzew, krzewów, bylin i traw ozdobnych), ▪ instalację ścieżki edukacyjnej, ▪ montaż nowego wyposażenia: zestawu zabawowego i pojedynczych elementów placu zabaw, małej architektury przystosowanej do charakteru miejsca, wiaty rowerowej, mini sceny (typ altany) ▪ rozbudowę siłowni zewnętrznej o nowe urządzenia, ▪ wymianę nawierzchni na placu targowym, ▪ modernizację zatoki autobusowej, ▪ zabezpieczenie zbiornika przeciwpożarowego, ▪ modernizację fontanny, ▪ przebudowę oświetlenia. <p>Teren Ogródka Jordanowskiego wzbogaci się o urządzenia do rekreacji, wypoczynku i aktywności fizycznej. Dla bezpieczeństwa wyznaczony dla najmłodszych obszar będzie ogrodzony niskim płotem, za którym zostanie nasadzona zielen izolacyjna. Zbiornik wodny zostanie zabezpieczony przed wпадnięciem, a jego schody zostaną przebudowane. Wymieniona będzie fontanna i nasadzone będą nowe rośliny. Zatoka autobusowa i targowisko gminne zyskają nową nawierzchnię.</p> <p>Miejsce będzie zorganizowane w sposób przemyślany z uwzględnieniem funkcji jakie pełni do tej pory. Pomoże w tym nowe oświetlenie. Cały projekt wzbogaci centrum Lisewa, które ma ogromne znaczenie sentymentalne dla mieszkańców.</p> <p>Rewitalizacja infrastrukturalna będzie uzupełniona działaniami społecznymi.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie stworzenie miejsca do edukacji, spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań, bezpiecznego oraz atrakcyjnego dla każdej grupy wiekowej.</p>
<p>Projekty społeczne nr 3 – 5 Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycji I - III</p>	<p>Pośród wszystkich sołectw w gminie problem wycofania z życia publicznego i brak zaangażowania w jakiegokolwiek działania aktywizujące najbardziej zauważalny jest w Lisewie. Społeczeństwo nie uczestniczy w wystarczającym stopniu w życiu kulturalnym. Wieś jest zamieszkała przez niemalże 1800 mieszkańców więc zintegrowanie tak dużej liczby ludzi jest trudne. Uwidacznia się to szczególnie podczas organizacji imprez, zebrań i spotkań otwartych. Mimo bliskości lokali wyborczych w wyborach uczestniczy mała liczba osób, a na zebrania wiejskie przychodzi marginalny odsetek pełnoletnich obywateli - nawet jeśli ich tematem jest podział środków stanowiących fundusz sołecki – a więc</p>

	<p>bezpośrednio przekazanych do zagospodarowania mieszkańcom. W życie wsi i organizację wszelkiego rodzaju wydarzeń angażują się wciąż te same osoby, grupy ludzi bądź organizacje pozarządowe. Ważne, aby zapał do pracy rósł i przechodził na innych.</p> <p>Projekt jest odpowiedzią na problem wysokiego poziomu uzależnienia mieszkańców OR od pomocy społecznej (bezrobotni, młode matki, osoby samotne czy niepełnosprawne). Zadanie zakłada przeprowadzenie serii warsztatów, kursów i szkoleń aktywizujących społeczność OR oraz zachęcających do współpracy na rzecz lokalnej społeczności.</p> <p>Adresatami przedsięwzięcia będą więc ludzie wymagający pomocy w odzyskaniu sił, wiary w siebie i zdolności do samodzielnego funkcjonowania. W efekcie wzrośnie aktywność społeczna wśród zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wyjdą oni z izolacji i osamotnienia, naberą nowe umiejętności.</p> <p>Celem projektu jest także angażowanie mieszkańców OR w życie społeczne przez partycypację i popularyzację oddolnego inicjowania wydarzeń. Wykreują się nowi liderzy, których dodatkowo nauczymy organizowania imprez o różnym zasięgu.</p> <p>Społeczeństwo podczas spotkań otwartych opowiedziało się za organizacją większej ilości zróżnicowanych wydarzeń integracyjnych, takich jak: wspólne ogniska na początek i koniec wakacji, weekendy pod namiotami, rodzinne przejazdy rowerowe, wyjazdy do zoo, dzień dziecka z konkurencjami, festyny tematyczne w Ogródku Jordanowskim, wyścigi na rolkach, zajęcia taneczne dla dzieci, wyjazdy na konie, rodzinne przedstawienia i występy, czy kino pod chmurką.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań rewitalizacyjnych (w ramach projektów nr 3, 4 i 5) będzie wzrost aktywności społecznej, a w efekcie zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej, wzrost poczucia wspólnoty wśród Lisewian i wzmocnienie więzi międzyludzkich. Nastąpi rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Twórcze i nowatorskie podejście do rewitalizacji infrastrukturalnej Ogródka Jordanowskiego zaprocentuje projektami społecznymi, z których korzyści będą czerpać mieszkańcy w każdym wieku. Miejsce to stanie się punktem, w którym można będzie w każdej chwili spędzić wolny czas, rozwijać pasje i zainteresowania. Wzbogacona oferta zajęć prowadzonych przez miejscowych animatorów wspomogą rozwój wielu grup społecznych i pozwoli wyciągnąć obszar rewitalizacji z kryzysu.</p>
<p>Projekt społeczny nr 6. Stworzenie mieszkańcom możliwości poznania nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur</p>	<p>Zadanie jest odpowiedzią na problem starzejącego się społeczeństwa oraz wysokiego stopnia uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Uzasadnieniem dla przedsięwzięcia są zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań otwartych postulaty stworzenia możliwości rozwijania zainteresowań, poznawania nowych miejsc i ludzi. Społeczeństwo zamieszkujące obszar zdegradowany nie ma jakiegokolwiek możliwości poznawania nowych miejsc i wyjątkowych ludzi. Rewitalizacja będzie polegać na nawiązaniu współpracy międzygminnej i międzynarodowej z wylonionymi w kraju i za granicą partnerami. Współpraca z dwoma gminami w krajach ze wschodu i z zachodu przyniesie obopólne korzyści – powstanie sieć wzajemnych powiązań. Zadanie zakłada organizację wspólnych przedsięwzięć, powołanie stowarzyszenia gmin sąsiadujących ze sobą i obustronną promocję partnerów. Organizowane będą wyjazdy studyjne w ciekawe miejsca.</p> <p>Dzięki temu osoby zagrożone wykluczeniem społecznym będą mogły wymieniać doświadczenia, nabywać cenne umiejętności i nawiązywać nowe kontakty. To wszystko zaowocuje aktywizacją seniorów oraz zmniejszeniem liczby osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów. Zmieni się podejście uczestników projektu do życia i zmianie ulegnie sposób myślenia o otaczającym świecie. Będzie to dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej punktem wyjścia do uniezależnienia się od pomocy ze strony GOPS-u i załączkiem do</p>

	<p>usamodzielnienia się, a dla seniorów sposobem na uwierzenie w to, że są bardzo potrzebni i wartościowi dla społeczeństwa.</p> <p>Dodatkową korzyścią dla wsi będzie gromadzenie doświadczeń w zakresie pozyskiwania i wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania, planowania przestrzennego i innych kluczowych aspektów dla rozwoju. Dalekosiężnym rezultatem ma być uzyskanie prestiżu na arenie międzynarodowej, poprzez aktywną i oryginalną współpracę z gminami i organizacjami partnerskimi. Stworzenie dobrego klimatu dla międzynarodowego biznesu. Projekt ten ma przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu oraz stygmatyzacji ze względu na niski status społeczny.</p>
<p>Projekt infrastrukturalny nr 7. Przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie wraz z zakupem wyposażenia</p>	<p>Konieczność realizacji zadania wynika z dokonanej analizy potrzeb w zakresie warunków w lokalach wykorzystywanych na działalność społeczną, kulturalną i animacyjną. Obecnie brakuje miejsca, które byłoby osobną strefą dla ludzi chcących ożywić życie społeczne w Lisewie. W obecnej Bibliotece jest mało miejsca, wyposażenie jest w złym stanie, a zbiory nie są zdigitalizowane. Wskazywali na to wielokrotnie sami mieszkańcy przy okazji organizowanych konsultacji, warsztatów i spotkań otwartych, przeprowadzonych latem 2016 roku. Działania mające na celu rozwiązanie problemu już rozpoczęto – powstał projekt przebudowy, który zaopiniowany przez lokalnych działaczy i przedstawicieli tzw. trzeciego sektora zyskał akceptację władz gminy. Lisewska biblioteka jest jedną z nielicznych w powiecie publiczną instytucją kultury. Dzięki rewitalizacji przyciągniemy tu aktywistów i miejscowych liderów angażujących się w życie społeczne. Otrzymają oni konkretne instrumenty i nowoczesne zaplecze do pracy na rzecz wsi i jej mieszkańców. Rewitalizacja tego miejsca będzie polegała na przebudowie Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie, która będzie pełnić funkcję centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych w gminie. Działalność Biblioteki będzie wykraczać poza jej tradycyjne funkcje. W ramach działania planowane jest: 1. Przeniesienie biblioteki z piwnicy na I piętro pawilonu wielofunkcyjnego (obecnie znajdują się tam trzy sale lekcyjne szkoły podstawowej). 2. Przebudowa biblioteki. 3. Zatrudnienie osób w celu przygotowania do roli animatora. 4. Zakup wyposażenia. 5. Utworzenie czytelnicy pod chmurką. Biblioteka będzie dysponowała: pokojem na księgozbiór i czytelnię, pracownią komputerową, pomieszczeniem kierownika, pokojem socjalnym, toaletami oraz pomieszczeniem warsztatowym z aneksem kuchennym i WC. Rewitalizacja infrastrukturalna będzie uzupełniona działaniami społecznymi organizowanymi przez zatrudnionego animatora oraz grupy nieformalne. Będą oni prowadzili zajęcia dla różnych grup wiekowych z zakresu animacji społecznej na bazie świetlic wiejskich – warsztaty, spotkania, imprezy integracyjno-animacyjne, wyjazdy studyjne.</p>
<p>Projekt społeczny nr 8. Nadanie Bibliotece roli centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych w Gminie Lisewo</p>	<p>Planowany projekt będzie łączył w sobie elementy aktywizacji społecznej i zawodowej. Potrzeba realizacji zadania wynika z analizy oferty kulturalnej funkcjonującej od lat w gminie. Konieczność wprowadzenia zmian wskazali sami mieszkańcy podczas konsultacji, debat i warsztatów. Także władze gminy zauważają brak ciekawej, atrakcyjnej i zorganizowanej propozycji dla mieszkańców posiadających chęci do wspólnego działania. Miejscowi liderzy, grupy nieformalne, czy organizacje pozarządowe realizują projekty niezależnie od siebie, często je powielając. Obecnie działania inicjowane oddolnie często są niedoinwestowane, brakuje w nich wolontariuszy, a ci którzy są, szybko tracą zapał do działania. Powoduje to ogólny chaos, wielorakość pomysłów, ich nieuporządkowanie i rosnące niezadowolenie. Konsekwencją jest brak spójnej oferty kulturalno-rozrywkowej dla Lisewian, odpowiednio rozłożonej w czasie i zsynchronizowanej z innymi miejscowościami. Niezbędna jest szybka interwencja poprzez przekazanie instytucjonalnego zaplecza aktywnym obywatelom. Dzięki rewitalizacji mieszkańcy będą mogli czuć się spełnieni, wymieniać się doświadczeniem oraz realizować wspólne projekty angażując w życie społeczne coraz to większe grupy ludzi. Projekt będzie obejmował następujące działania:</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

	<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie oraz przeszkolenie 3 osób w celu przygotowania do roli animatora, ich zadaniem będzie prowadzenie działań animacyjnych na obszarze zrewitalizowanym, - zajęcia z zakresu animacji społecznej – warsztaty, spotkania, imprezy integracyjno-animacyjne, wyjazdy studyjne - skierowane do 14 osób, - trening kompetencji społecznych dla około 14 osób poprzez organizację spotkań z psychologiem, pedagogiem, doradcą zawodowym, specjalistami ds. zdrowego stylu życia, uzależnień itp., - doposażenie w niezbędny sprzęt i urządzenia. <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie otwarcie wsi na mieszkańców i odwrotnie. Mieszkańcy otrzymają konkretne instrumenty do działania. Lisewo będzie organizować własne wydarzenia, będą tu gościć miejscowi liderzy i animatorzy. Wieś stanie się miejscem, w którym ożywiono inicjatywę społeczną, pobudzono poczucie wspólnoty i lokalny patriotyzm. Przeszanie występować brak zaangażowania w życie społeczne i postępujące wypalenie animatorów.</p>
<p>Projekt społeczny nr 9. Aktywny Ogródek Jordanowski</p>	<p>Konieczność realizacji zadania wynika z potrzeby pobudzenia aktywności wśród osób starszych, bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej zamieszkujących obszar rewitalizacji. Zadanie będzie skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji - w szczególności do osób starszych, ale także do dzieci i młodzieży. Dla tych wszystkich osób oraz pozostałych mieszkańców obszaru zdegradowanego zostanie przygotowana atrakcyjna oferta w zakresie spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań odpowiednio rozłożona w czasie i zsynchronizowana.</p> <p>Dzięki temu mieszkańcy będą realizować wspólne projekty i aktywizować się poprzez działalność na rzecz ogółu społeczności.</p> <p>Zadanie będzie obejmowało następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizację wydarzeń o charakterze kulturalnym: wystaw, koncertów, seansów filmowych, • prowadzenie animacji w tym: śniadania na trawie, tworzenie wianków, spektakle teatralne, • organizację spotkań z seniorami, np. wymiana doświadczeń, wieczorki z książką, • organizację imprezy Dni Lisewa, • prowadzenie Klubu Aktywnego Mieszkańca, • organizację spotkań koła Aktywnych Mam, • pomoc w przygotowywaniu świąt państwowych i imprez o charakterze ogólnogminnym. <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego.</p>
<p>Projekt społeczny nr 10. Wzbudzenie aktywności u lokalnej społeczności</p>	<p>Realizacja projektu będzie odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne w postaci starzejącego się społeczeństwa oraz uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Dlatego projekt skierowany zostanie przede wszystkim do osób starszych, bezrobotnych oraz korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ale udział w nim będą mogli wziąć wszyscy chętni mieszkańcy Lisewa.</p> <p>Dla adresatów projektów stworzona zostanie szeroka oferta spędzania czasu wolnego. W ramach realizacji zadania zaplanowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajęcia animacyjne o charakterze ekologicznym, • organizację pleneru malarskiego, • wspólne strojenie świątecznego drzewka i spotkanie z Mikołajem. <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego (plac targowy) po wykonanym remoncie (realizacja projektu nr 2). To miejsce w samym centrum wsi i tym samym w centrum obszaru rewitalizacji. Jednakże</p>

	<p>jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa.</p> <p>Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne.</p> <p>Dzięki realizacji projektu seniorzy uwierzą w to, że są potrzebni społeczeństwu. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy spojrzą na życie inaczej. To wszystko zaowocuje trwałą aktywizacją mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz zmniejszeniem liczby osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem z różnych powodów.</p>
<p>Projekt społeczny nr 11. Inicjowanie aktywności fizycznej na obszarze rewitalizacji</p>	<p>Realizacja projektu będzie odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne w postaci starzejącego się społeczeństwa oraz uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Obecnie osoby starsze i korzystające z pomocy społecznej nie mają możliwości uczestniczenia w darmowych zajęciach sportowych w miejscu zamieszkania. Mogą jedynie brać udział w zajęciach odpłatnych, np. z trenerem fitness. Dlatego należy uatrakcyjnić aktywności oferowane tej grupie docelowej i rozszerzyć ofertę o zajęcia ruchowe oraz propagowanie zdrowego stylu życia.</p> <p>Na bazie istniejącej infrastruktury (stadion sportowy w Lisewie z zapleczem, hala gimnastyczna przy ZS-P Lisewo) oraz tej, która ma powstać w ramach działań rewitalizacyjnych (siłownia zewnętrzna z elementami street workout, przystanek autobusowy przy Ogródku Jordanowskim) zostanie przygotowana oferta spędzania czasu wolnego.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia zostanie zorganizowanych cykl wydarzeń o charakterze lokalnym. Zadanie będzie obejmowało:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instruktaż z trenerem personalnym dot. prawidłowego przygotowania do uprawiania aktywności fizycznej oraz sposobu wykonywania ćwiczeń na istniejącej siłowni zewnętrznej i urządzeniach do street workout'u, • spotkanie z dietetykiem, • organizację rajdu rowerowego, • organizację Mikołajowego Biegu Charytatywnego. <p>Zadanie zostanie zrealizowane z wykorzystaniem infrastruktury Ogródka Jordanowskiego (przystanek autobusowy) po wykonanym remoncie (realizacja projektu nr 2). To miejsce w samym centrum wsi i tym samym w centrum obszaru rewitalizacji. Jednakże jego stan obecny uniemożliwia prowadzenie wielu potencjalnych przedsięwzięć z obawy na kwestie bezpieczeństwa.</p> <p>Realizacja projektu infrastrukturalnego jest więc niezbędna, aby móc prowadzić zaplanowane działania społeczne, a w efekcie ożywić obszar i złagodzić bądź rozwiązać zdiagnozowane problemy społeczne.</p>
<p>Projekt infrastrukturalny nr 12. Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej w Gminie Lisewo – remiza OSP Lisewo</p>	<p>Nieużytkowane obecnie poddasze budynku OSP w Lisewie stanowi przestrzeń zdegradowaną, która może zostać przekształcona na cele aktywizacji społecznej.</p> <p>Celem projektu nr 12 jest poprawa sfery przestrzenno - funkcjonalnej na obszarze rewitalizacji poprzez zwiększenie efektywności energetycznej obiektu oraz remont poddasza.</p> <p>Rewitalizacja tego miejsca będzie polegała na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w części niezdegradowanej: ociepleniu ścian zewnętrznych, ociepleniu stropodachu, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, demontażu i montażu rynien i rur spustowych, wymianie obróbek blacharskich, wymianie parapetów, demontażu i montażu instalacji odgromowej, wymianie wewnętrznej instalacji CO z grzejnikami, wykonaniu kotłowni opalanej gazem ziemnym, wymianie źródła ciepła, ociepleniu cokołu, daszku nad wejściami, wykonaniu balustrady. • w części zdegradowanej: planowane jest: rozebranie istniejącego pokrycia dachowego (w tym utylizacja azbestu) oraz wykonanie nowego dachu, wykonanie obróbek

	<p>blacharskich, izolacja termiczną stropu oraz dachu, wykonanie posadzki betonowej, podłogi i ścian z płyt OSB, a także osadzenie okien połaciowych (teraz nie ma ich wcale).</p> <p>W wyniku przeprowadzonego projektu powstanie infrastruktura, która stanowić będzie bazę lokalową do realizacji projektu „Utworzenie Izby Pamięci w siedzibie jednostki OSP Lisewo”.</p>
<p>Projekt społeczny nr 13.</p> <p>Utworzenie Izby Pamięci w siedzibie jednostki OSP Lisewo</p>	<p>Zrewitalizowana przestrzeń zdegradowana zostanie zaadaptowana na cele rozwoju społecznego.</p> <p>Na wyremontowanym poddaszu w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Lisewie (projekt nr 12) zostanie utworzona Izba Pamięci Sołectwa Lisewo. Będzie to pomieszczenie, w którym przechowywane i udostępniane będą pamiątki związane z Lisewem. Będzie możliwość poznania historii wsi Lisewo oraz jej mieszkańców, ale także dziejów ochotniczego pożarnictwa, które jest mocno związane z tym terenem.</p> <p>Bogate materiały źródłowe będące w posiadaniu samorządu i druzhów pozwalają na wykonanie stałej wystawy prezentującej niezwykle lisewskie dzieje.</p> <p>Z jednej strony będzie to Izba Pamięci, a z drugiej miejsce, gdzie mieszkańcy będą wymieniać się posiadaną wiedzą tworząc kolejne elementy wystawy.</p> <p>Realizacja projektu wzmocni więzi społeczne pomiędzy mieszkańcami i wpłynie na zwiększenie poziomu kultywowania lokalnej historii i tradycji.</p>

Zródło: Opracowanie własne

9.2 Kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji

Istotnym problemem na obszarze rewitalizacji jest bezrobocie. Wiele osób pozostaje bez pracy przez bardzo długi czas. Zjawisku bezrobocia towarzyszy również natężone korzystanie z pomocy społecznej – wiele osób i rodzin jest niesamodzielnych ekonomicznie. Zarówno mieszkańcy, jak i przedsiębiorcy zgłaszają, że potrzebne jest podjęcie działań wspierających przedsiębiorczość – kompleksowe doradztwo zarówno dla tych, którzy już prowadzą firmę, jak i dla tych którzy dopiero myślą o jej założeniu. Kompleksowe podejście, a więc z jednej strony aktywizacja zawodowa, a z drugiej wsparcie przedsiębiorczości może wpłynąć korzystnie na zdiagnozowane problemy. W tym celu planuje się stworzenie pierwszego w Gminie inkubatora przedsiębiorczości (projekt nr 15 planowany do realizacji ze środków własnych Gminy Lisewo) w zaadaptowanym na ten obecnie nieużytkowanym budynku przy ul. Generała Józefa Hallera 35 (projekt nr 14 planowany do realizacji ze środków własnych Gminy Lisewo). Uzupełnienie działań na rzecz aktywizacji zawodowej i gospodarczej OR będą stanowiły przedsięwzięcia edukacyjne, mające na celu rozwinięcie kompetencji zawodowych u młodzieży (projekt uzupełniający nr 2) oraz rozwinięcie kompetencji kluczowych wśród uczniów ZSP (projekt uzupełniający nr 3). Realizacja kierunku działań przyczyni się nie tylko do rozwoju obszaru rewitalizacji, ale wpłynie również korzystnie na rozwój całej Gminy, tak więc zasięg oddziaływania efektów zrealizowanych projektów będzie bardzo szeroki.

Tabela 19. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji

Projekt	Opis projektu
<p>Projekt infrastrukturalny nr 14. Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Gminie Lisewo</p>	<p>Przeprowadzone badania na temat potrzeb w sferze gospodarczej wskazują na konieczność interwencji w obszarze zatrudnienia i przedsiębiorczości. Analizy problemu dokonano w trakcie warsztatów i spotkań z właścicielami firm, bezrobotnymi oraz przy okazji organizowanych Targów pracy i Targów Staży. Lisewo jako stolica gminy dysponuje dużym potencjałem rozwojowym. Na ukończeniu jest opracowywanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z przeznaczaniem terenów pod produkcję i pod zabudowę mieszkaniową, w planach jest budowa obwodnicy, która przetnie tereny inwestycyjne na pół, a przez wieś przebiega Autostrada A1 ze zlokalizowanym tu węzłem. Mimo to w Lisewie powstaje bardzo mało nowych firm, a część osób bezrobotnych w ogóle nie zamierza podjąć pracy i nie poszukuje jej. Tak często rozpoczyna się długotrwałe bezrobocie, pojawia się bieda, wycofanie oraz brak zaangażowania w życie społeczne. Wzorce te powielane są przez kolejne pokolenia. Projekt będzie obejmował powstanie inkubatora przedsiębiorczości. W tym celu nastąpi zagospodarowanie obecnie nieużytkowanego budynku przy ulicy Generała Józefa Hallera 35 w Lisewie w celu dostosowania do potrzeb inkubatora przedsiębiorczości wraz z wyposażeniem i budową parkingu. Planowane działania: wykonanie dokumentacji technicznej, wykonanie częściowych prac rozbiórkowych istniejącego budynku oraz adaptacja i przebudowa poddasza obiektu, przebudowa sali konferencyjnej, wykonanie robót instalacyjnych i wykończeniowych, budowa klatki schodowej, wykonanie parkingu, wyposażenie inkubatora w meble itp. Projekt infrastrukturalny będzie uzupełniony działaniami skierowanymi do społeczeństwa mającymi na celu ożywienie gospodarcze wsi.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie stworzenie miejsca, w którym rozwijana będzie przedsiębiorczość. Dzięki niemu na terenie wsi będzie powstawało więcej firm – zyskają one zaplecze techniczne, ale także wsparcie merytoryczne w prowadzonych działaniach. Rozwój przedsiębiorczości korzystnie wpłynie na rynek pracy w Lisewie. Zmniejszy się liczba osób bezrobotnych co jednocześnie zmniejszy poziom ubóstwa w sołectwie. Skutecznie przeprowadzone działania rewitalizacyjne przyciągną nowych mieszkańców.</p>
<p>Projekt społeczny nr 15. Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości w sołectwie Lisewo</p>	<p>W trakcie dotychczasowych konsultacji i spotkań z członkami Stowarzyszenia Przedsiębiorców Gminy Lisewo szczególnie mocny nacisk kładziono na trudności na początkowym etapie funkcjonowania firm. Najwięcej problemów sprawia samo założenie działalności oraz związane z tym kwestie formalno-prawne. Osoby stawiające pierwsze kroki na wolnym rynku borykają się z barierami w prowadzeniu księgowości, odprowadzaniu podatków, czy składek na ubezpieczenie społeczne. Kwestie te są o tyle ważne, że często decydują o zaprzestaniu prowadzenia firmy i jej zamknięciu. Dlatego pilna interwencja w obszarze samozatrudnienia i przedsiębiorczości jest tak ważna. Lisewo posiada duży potencjał rozwojowy. Na ukończeniu jest opracowywanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z przeznaczaniem terenów pod produkcję i pod zabudowę mieszkaniową. W planach jest także budowa obwodnicy Lisewa, która przetnie tereny inwestycyjne na pół, a przez wieś przebiega Autostrada A1 ze zlokalizowanym tu węzłem. Mimo to w Lisewie powstaje bardzo mało nowych firm, a część osób bezrobotnych w ogóle nie zamierza podjąć pracy i nie poszukuje jej. Tak często rozpoczyna się długotrwałe bezrobocie, pojawia się bieda, wycofanie oraz brak zaangażowania w życie społeczne. Wzorce te powielane są przez kolejne pokolenia. Projekt będzie obejmował prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości obejmujących:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ szkolenia/ kursy/ warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne i zawodowe, będące odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku pracy,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ realizację bloku szkoleniowego mającego na celu rozbudzenie przedsiębiorczości: kursy/ szkolenia/ warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, ▪ usługi doradcze z zakresu: księgowości, prawa, kontaktów z ZUS, US, pomocy w prowadzeniu, korespondencji, pozyskiwania środków, ▪ działania animacyjne na rzecz aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i ubóstwem, ▪ działalność Klubu Pracy. <p>Ponad to w Inkubatorze będzie działał koordynator ds. pracy w gminie, którego zadaniem będzie organizacja działalności Inkubatora, wyszukiwanie tutorów pracy oraz prowadzenie gminnej bazy pracowników i pracodawców.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie wzrost przedsiębiorczości, spadek bezrobocia i poziomu ubóstwa. Przedsiębiorcy i bezrobotni będą znać konkretne miejsca i osoby, u których otrzymają bezpośrednio pomoc w załatwianiu spraw.</p>
--	---

Zródło: Opracowanie własne

9.3 Kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa

Jednym z problemów, na podstawie których wyznaczono obszar rewitalizacji były zagadnienia związane z bezpieczeństwem. Na obszarze rewitalizacji notuje się wiele interwencji policyjnych z powodu zakłócania porządku publicznego i miru domowego. Jednocześnie na różnych spotkaniach i konsultacjach podkreślana była przez mieszkańców potrzeba przywrócenia w Lisewie posterunku Policji (projekt nr 16 realizowany ze środków własnych gminy). Działanie to przyczyni się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa nie tylko na obszarze rewitalizacji, ale i w całej Gminie. Równie ważne jest także odpowiednie edukowanie społeczeństwa na rzecz podniesienia poziomu bezpieczeństwa (projekt nr 17 realizowany ze środków budżetu gminy). Istotnym zagadnieniem jest także zapewnienie bezpieczeństwa pieszym – chodzi tutaj o zapewnienie bezpiecznej drogi do centrum Lisewa dla mieszkańców terenu po byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej poprzez dokończenie budowy chodnika od ul. Mikołaja z Ryńska do ul. Wybudowanie Wąbrzeskie (projekt uzupełniający nr 4 realizowany ze środków budżetu gminy).

Tabela 20. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa

Projekt	Opis projektu
<p>Projekt infrastrukturalny nr 16. Przywrócenie posterunku policji w Lisewie oraz instalacja monitoringu</p>	<p>Konieczność realizacji przedsięwzięcia wynika z analizy danych zebranych podczas prac przygotowawczych oraz wniosków mieszkańców zgłaszanych podczas spotkania, warsztatów i konsultacji. Pierwsze prace nad zwiększeniem poziomu bezpieczeństwa rozpoczęto już w 2015 roku. Wówczas specjalnie powołany Zespół skupił się na ochronie przed klęskami żywiołowymi, pożarami i wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić porządek publiczny w najbardziej niebezpiecznych miejscach w Lisewie. Władze gminy odpowiadając na tę potrzebę i postulaty społeczności czynią starania o przywrócenie posterunku policji. W Lisewie mieszka ponad 1/3 ludności gminy i tu od lat odnotowuje się najwyższy poziom przestępczości i liczbę wykroczeń. Policyjne statystyki wskazują również na rosnące chuligaństwo, wandalizm i agresję wśród młodzieży. Rewitalizacja tego miejsca będzie polegała na przywróceniu Posterunku Policji w Lisewie oraz rozbudowie monitoringu miejsc publicznych. Nową siedzibą policjantów będzie pawilon wielofunkcyjny przy ulicy Toruńskiej – dotychczasowa Gminna Biblioteka Publiczna w Lisewie. Instytucja ta zostanie przeniesiona w inne miejsce. W ramach projektu będą również zakupione dodatkowe kamery. Poza tym projekt zakłada ogrodzenie placu zabaw, by zminimalizować ryzyko wpadnięcia dziecka do zbiornika przeciwpożarowego. Działania infrastrukturalne zostaną uzupełnione projektami społecznymi z zakresu bezpieczeństwa – debatą o</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

	<p>bezpieczeństwie, a także akcjami edukacyjnymi dla mieszkańców realizowanymi przez Gminę Lisewo we współpracy ze służbami i strażami.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie wzrost poziomu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, w sołectwie i gminie poprzez zmniejszenie liczby przestępstw i wykroczeń, w tym aktów wandalizmu i chuligańskich wybryków wśród młodzieży. Realizacja projektu pozwoli skończyć z nasilającą się dewastacją przestrzeni publicznej, wpłynie korzystnie na walory estetyczne wsi, ale także ograniczy problem przemocy w rodzinach. Dzięki rewitalizacji w miejsca publiczne przyciągniemy większą liczbę osób, dla których realizowane będą projekty społeczne. Poza tym mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą czuli się bezpiecznie zarówno podczas wieczornego spaceru, jak i w trakcie zabawy z dziećmi na placu zabaw.</p>
<p>Projekt społeczny nr 17. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa</p>	<p>Przeprowadzone wśród mieszkańców badania oraz dane otrzymane od służb wskazują na koncentrację występowania niebezpiecznych sytuacji we wsi Lisewo. Działania zmierzające do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rozpoczęto już w 2015 roku. Wówczas specjalnie powołany Zespół skupił się na zarządzaniu kryzysowym i ochronie przed klęskami żywiołowymi, pożarami, czy wypadkami komunikacyjnymi. Teraz należy przywrócić w sołectwie porządek publiczny i wzmocnić pozycję służb mundurowych. Aktualnie władze gminy czynią starania o przywrócenie posterunku policji w Lisewie. Mieszka tu najwięcej mieszkańców spośród wszystkich 18 sołectw. Nasila się problem rosnącego chuligaństwa, wandalizm i agresja wśród młodzieży. Poza tym zauważa się niską świadomość mieszkańców o występujących tu zagrożeniach. Projekt będzie obejmował organizację otwartych konkursów ofert na realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa, ochrony życia i mienia, przeprowadzenie w okresie wakacyjnym Debaty o bezpieczeństwie oraz rozwój Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej przy OSP Lisewo.</p> <p>Pozostałe zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja projektów poświęconych nabyciu umiejętności udzielania pierwszej pomocy, - działania prewencyjne policji w tym pogadanki dla dzieci i młodzieży na temat zasad ruchu drogowego, - uatrakcyjnienie zajęć w szkołach z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa, - organizacja wakacyjnych kolonii dla młodzieży, - propagowanie numerów alarmowych i reguł ich używania, - konkursy o tematyce bezpieczeństwa z atrakcyjnymi nagrodami, - akcje edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie wzrost poziomu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji oraz rozpoczęcie publicznej dyskusji związanej z zapewnieniem porządku publicznego. Realizacja projektu pozwoli zwiększyć świadomość mieszkańców o występujących tu zagrożeniach, sposobach ochrony przed nimi i zasadach zachowania się w sytuacjach kryzysowych. Poza tym dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji spędzą bezpiecznie wakacje na koloniach (obozach harcerskich i strażackich) łącząc przyjemne z pożytecznym.</p>

Źródło: Opracowanie własne

9.4 Kierunek działań nr 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego

Zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i w całej Gminie zwłaszcza w sezonie grzewczym wzrasta zanieczyszczenie powietrza. Analizy przeprowadzone na potrzeby Planu Gospodarki Niskoemisyjnej uwidoczniły konieczność podjęcia szeroko zakrojonych działań na rzecz przeciwdziałania tzw. niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ogrzewania, termomodernizację budynków, zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, stosowanie energooszczędnego oświetlenia, promowanie transportu rowerowego. Żeby działać na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego, konieczna jest nie tylko realizacja projektów „Twardych”, ale w równym stopniu niezbędne jest edukowanie społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska i ekologii (projekt uzupełniający nr 5). Działania w sferze środowiskowej przyniosą wymierne korzyści dla całej Gminy i uczynią to miejsce bardziej przyjaznym do zamieszkania. Realizacja projektu edukacyjnego będzie finansowana ze środków własnych Gminy.

10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji

10.1 Interesariusze rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą.

Schemat 5. Stopień zaangażowania interesariuszy

Źródło: Opracowanie własne

Celem rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji. Podmioty zaliczane do **interesariuszy rewitalizacji**, to nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również szereg innych podmiotów i osób, które w jakiś sposób związane są z tym obszarem i na których rewitalizacja będzie miała wpływ.

Tabela 21. Interesariusze rewitalizacji

Interesariusze procesu rewitalizacji w Gminie Lisewo
Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze
Mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji
Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy
Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne
Organy władzy publicznej

Źródło: Opracowanie własne

Aktywne uczestnictwo interesariuszy w procesie rewitalizacji zapewniają konsultacje społeczne. W ramach partycypacji społecznej nie ograniczono się jedynie do informowania czy konsultowania podejmowanych przez lokalne władze działań, ale dążą do stosowania bardziej zaawansowanych metod partycypacji, takich jak współdecydowanie i aktywne uczestnictwo w przygotowywaniu projektów zawartych w programie. **Partycypacja społeczna** obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji

w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez udział w różnych formach konsultacji społecznych **na etapie diagnozowania i programowania oraz wdrażania i monitorowania**.

10.2 Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania i programowania

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo **został wypracowywany we współpracy** samorządu lokalnego z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi liderami, grupami nieformalnym, przedsiębiorcami w oparciu diagnozę problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. **Wskazane grupy współdecydowały** kształcie programu rewitalizacji aktywnie uczestnicząc w wypracowywaniu projektów rewitalizacyjnych.

W trakcie prac nad przygotowaniem projektu programu rewitalizacji przeprowadzono **badanie ankietowe** dotyczące obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankietę przeprowadzono także podczas spotkania konsultacyjnego. Wzór ankiety i wyniki badania przedstawia załącznik nr 2 i 3.

W dniu 28 lutego 2017 r. w Lisewie odbyło się **spotkanie konsultacyjne** z interesariuszami rewitalizacji, którego tematem było wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Podczas spotkania przedstawiono wyniki przeprowadzonej diagnozy i wstępnie wytypowany obszar wymagający rewitalizacji, czyli Lisewo. Następnie przedyskutowano z interesariuszami problemy, z którymi należy się uporać przy skutecznym wyprowadzaniu wskazanego obszaru z kryzysu. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy procesu rewitalizacji oraz członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanego spośród urzędników.

Zdjęcie 1. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Spotkanie w sprawie rewitalizacji i planowania

🕒 3 marca 2017

Opublikowano w [INFORMACJA](#)

ARCHIWUM

Wybierz miesiąc

Gmina Lisewo przystąpiła w ubiegłym roku do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Program będzie nowym dokumentem, opracowywanym od podstaw, w częściowym zakresie przez firmę zewnętrzną oraz przez zespół ds. rewitalizacji powołany spośród pracowników merytorycznych Urzędu Gminy w Lisewie.

W dniu 28 lutego br. w auli przy Gminnym Gimnazjum w Lisewie odbyły się konsultacje diagnozy obszaru zdegradowanego, jakim okazało się Lisewo i obszaru wstępnie wytypowanego do rewitalizacji.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy procesu rewitalizacji oraz członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanego spośród urzędników.

Wójt Jakub Kochowicz przywitał zebranych, przedstawił oczekiwania wobec dokumentu i szanse, jakie może dać Gminie i Sołectwu Lisewo jego uchwalenie.

Następnie głos zabrał pan Jacek Błażejewski – Dyrektor Biura Grandt Thorton w Toruniu, które kieruje Doradztwem Europejskim. Przedstawił on ideę procesu rewitalizacji i wyniki analizy wskaźnikowej gminy w podziale na sołectwa. To z firmą Dorfin Grand Thorton od 2016 roku przygotowywany jest Lokalny Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

Przedyskutowano z interesariuszami również pozostałe problemy, z którymi należy się uporać przy skutecznym wyprowadzaniu wskazanego obszaru z kryzysu.

Źródło: www.lisewo.com

Zdjęcie 2. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – informacja w prasie lokalnej

Strona 2

Spotkanie w sprawie rewitalizacji i planowania przestrzennego

Gmina Lisewo przystąpiła w ubiegłym roku do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Program będzie nowym dokumentem, tworzonym od podstaw, w częściowym zakresie przez firmę zewnętrzną oraz przez Zespół ds. Rewitalizacji powołany spośród pracowników merytorycznych Urzędu Gminy w Lisewie.

W dniu 28 lutego br. w auli przy Gminnym Gimnazjum w Lisewie odbyły się dwa istotne spotkania: dotyczące Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego i rewitalizacji Lisewa.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy procesu rewitalizacji oraz członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanego spośród urzędników.

Wójt, Jakub Kochowicz, przywitał zebranych, przedstawił oczekiwania wobec dokumentu i szanse, jakie może dać Gminie i Sołectwu Lisewo jego uchwalenie. Następnie głos zabrał pan Jacek Błażejewski Dyrektor Biura Dorfin Grandt Thorton w Toruniu, które kieruje Doradztwem Europejskim. Przedstawił on ideę procesu rewitalizacji i wyniki analizy wskaźnikowej gminy w podziale na sołectwa. To z firmą Dorfin Grand Thorton od 2016 roku przygotowujemy jest Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

Przedyskutowano z interesariuszami również pozostałe problemy, z którymi należy się uporać przy skutecznym wyprowadzaniu wskazanego obszaru z kryzysu.

Celem drugiego spotkania było zapoznanie wszystkich interesariuszy na temat planowania przestrzennego jeszcze przed rozpoczęciem konsultacji.

Bez poznania procedur oraz możliwości jakie daje MPZP cały proces

i planowania przestrzennego. Projekt jest realizowany przez Kujawsko - Pomorską Federację Organizacji Pozarządowych i Fundację Stabilo. Ideą jest przygotowanie i przeprowadzenie przez Gminę Lisewo procesów konsultacji społecznych

Spotkanie poprowadził Wójt Gminy p. Jakub Kochowicz oraz planista p. Lukasz Piskurewicz

byłby nieefektywny. Ten etap jest konieczny ze względu na braki wiedzy posiadanej przez społeczeństwo - wyjaśnia Jakub Kochowicz Wójt Gminy Lisewo.

Przedsięwzięcie jest realizowane w ramach projektu „Dobre konsultacje, dobry plan” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój w Działaniu 2.19 - Usprawnienie procesów inwestycyjno - budowlanych

w planowaniu przestrzennym w oparciu o grant przyznawany samorządowi przez organizację pozarządową. Oprócz środków na realizację konsultacji, gmina otrzymuje także wsparcie szkoleniowe i doradcze dla pracowników urzędu w przygotowaniu konsultacji.

M.M.

Źródło: *Wiadomości Lisewskie*, Nr 1/2017

W dniach od 1 do 16 czerwca 2017 r. odbyły się konsultacje społeczne dotyczące projektu programu rewitalizacji. W tym czasie wszyscy zainteresowani mogli zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian do projektu dokumentu za pośrednictwem formularza uwag bezpośrednio do Urzędu Gminy, na wskazany specjalny adres mailowy (konsultacje@lisewo.com) lub drogą korespondencyjną. W trakcie trwania konsultacji odbyły się również 2 spotkania konsultacyjne.

Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.⁹

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się na terenie rekreacyjnym przy osiedlu na ul. Wybudowanie Wąbrzeskie w Lisewie. W spotkaniu brali udział mieszkańcy obszaru rewitalizacji od osób dorosłych przez młodzież po dzieci, a także członkowie Zespołu ds. rewitalizacji – pracownicy Urzędu Gminy w Lisewie, przedstawiciele Młodzieżowej Rady Gminy Lisewo oraz Sołtys wsi Lisewo. Pierwszym punktem spotkania było przedstawienie uczestnikom idei i problematyki rewitalizacji oraz zasad finansowania projektów rewitalizacyjnych. Następnie Wójt Gminy Lisewo omówił planowane na kolejne lata działania rewitalizacyjne zarówno o charakterze społecznym, jak i infrastrukturalnym, podkreślając, że

⁹ <http://lisewo.com/2397/>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

wychodzenie ze stanu kryzysowego obejmuje interwencje w różne dziedziny życia społeczności – od edukacji, przez przestrzeń publiczną, środowisko aż do bezpieczeństwa. W kolejnym punkcie spotkania koordynator projektu dot. opracowania programu rewitalizacji zaproponowała zebranych zgłaszanie pomysłów innych projektów niż te zaplanowane dotychczas. W toku dyskusji od wszystkich uczestników wpłynęło wiele pomysłów, które zostały umieszczone na jednej tablicy i odczytane. Dzięki uwagom zgłaszanym przez uczestników Zespołu ds. rewitalizacji opracował konkretne działania, które zostały ujęte w programie.

Spotkanie konsultacyjne 8 czerwca 2017 r.¹⁰

W dniu 8 czerwca na terenie Ogródka Jordanowskiego odbyło się drugie spotkanie konsultacyjne w sprawie programu rewitalizacji. W spotkaniu brali udział mieszkańcy wsi Lisewo, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, przedstawiciele Młodzieżowej Rady Gminy Lisewo oraz Sołtys wsi Lisewo. W pierwszej części spotkania uczestnikom przedstawiono ideę procesu rewitalizacji oraz zasady finansowania przedsięwzięć rewitalizacji. Dalsza część spotkania to już praca w grupach roboczych. W toku dyskusji w każdej z grup roboczych wypracowano propozycje konkretnych projektów, które razem z uwagami zgłoszonymi podczas spotkania 1 czerwca br. zostały przeanalizowane przez Zespół ds. Rewitalizacji.

Podsumowując, **spotkania konsultacyjne** jakie odbyły się w związku z przygotowaniem programu rewitalizacji **zaowocowały włączeniem do programu rewitalizacji kilkunastu problemów i ich rozwiązań wypracowanych przez mieszkańców** wspólnie z Zespołem ds. Rewitalizacji.

Zdjęcie 3. Informacja o konsultacjach społecznych projektu programu rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lisewo
1 czerwca 2017
Opublikowano w **INFORMACJA**

Przedstawiamy do Państwa opinii projekt **Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo**. Lokalny Program Rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzennie-funkcjonalnej, infrastrukturalnej, którego celem jest wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych.

Konsultacje potrwać od 1 do 16 czerwca 2017 r.

W tym czasie zapraszamy Państwa do zapoznania z załączonym poniżej dokumentem i wyrażenia swoich opinii/uwag poprzez formularz konsultacji.

Wypełniony formularz konsultacji można przekazywać:

- bezpośrednio do Urzędu Gminy w Lisewie (pok. nr 8)
- drogą elektroniczną na adres mailowy: konsultacje@lisewo.com
- drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy w Lisewie, ul. Chełmińska 2,86 – 230 Lisewo.

Formularz konsultacji społecznych
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

Projekt „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna   MINISTERSTWO ROZWOJU   WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE   Unia Europejska Fundusz Spójności

Źródło: www.lisewo.com

¹⁰ <http://lisewo.com/2717/>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 4. Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 5. Spotkanie konsultacyjne 8 czerwca 2017 r.

Źródło: www.lisewo.com

Zdjęcie 6. Ulotka informująca o spotkania konsultacyjnych projektu LPR

**RODZINNE SPOTKANIA
KONSULTACYJNE**

**REWITALIZACJA
JORDANEK**

Serdecznie zapraszamy wszystkich na rodzinne spotkania konsultacyjne projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo (dalej LPR). Przewidujemy atrakcje dla dzieci oraz poczęstunek dla uczestników.

Kiedy?

1 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na placu przy sklepie GS w Lisewie
ul. Wybudowanie Wąbrzeskie 36

8 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na terenie Ogródka Jordanowskiego
w Lisewie (plac zabaw), ul. Generała Józefa Hallera

Projekt „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

W jakiej sprawie ?

W ramach zaplanowanych spotkań zostanie przedstawiona idea procesu rewitalizacyjnego oraz projekt LPR. Omówione będą kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, a także wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Liczymy na Państwa opinie zwłaszcza jeśli chodzi o zaplanowane przedsięwzięcia inwestycyjne w szczególności o charakterze społecznym oraz przestrzenno-funkcjonalnym. Dzięki temu zadania planowane do realizacji na kolejne lata będą dostosowane do Państwa rzeczywistych potrzeb.

Konsultacje potwają od 1 do 16 czerwca 2017 r. W tym okresie projekt LPR będzie dostępny w Urzędzie Gminy w Lisewie pok. nr 8, a także na stronach internetowych: www.bip.lisewo.com oraz www.lisewo.com. Po ustosunkowaniu się do zgłoszonych opinii oraz propozycji gotowy LPR zostanie przedstawiony do uchwalenia Radzie Gminy Lisewo.

Efektywna realizacja programu będzie miała trwały wpływ na poprawę stanu wsi Lisewo. Konsekwentne wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji pozwoli ograniczyć istniejące negatywne zjawiska społeczne, gospodarcze, techniczne i przestrzenno-funkcjonalne.

Czym jest rewitalizacja?

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Więcej informacji:
Urząd Gminy w Lisewie
ul. Chełmińska 2, 86-230 Lisewo
podinsp. Monika Maćkowska
tel. 56 676 86 14 (wew. 37), 667 832 542
e-mail: mackowska@lisewo.com

Źródło: *Urząd Gminy w Lisewie*

Zdjęcie 7. Plakat informujący o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR

RODZINNE SPOTKANIA KONSULTACYJNE

Kiedy?

1 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na placu przy sklepie GS w Lisewie
ul. Wybudowanie Wąbrzeskie 36

8 czerwca 2017 r. o godz. 18:00
na terenie Ogródka Jordanowskiego
w Lisewie (plac zabaw)
ul. Generała Józefa Hallera

W jakiej sprawie?

W ramach zaplanowanych spotkań zostanie przedstawiona idea procesu rewitalizacyjnego oraz projekt LPR. Omówione będą kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, a także wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Liczymy na Państwa opinie zwłaszcza jeśli chodzi o zaplanowane przedsięwzięcia inwestycyjne w szczególności o charakterze społecznym oraz przestrzenno-funkcjonalnym. Dzięki temu zadania planowane do realizacji na kolejne lata będą dostosowane do Państwa rzeczywistych potrzeb.

Konsultacje potrwać od 1 do 16 czerwca 2017 r. W tym okresie projekt LPR będzie dostępny w Urzędzie Gminy w Lisewie pok. nr 8, a także na stronach internetowych: www.bip.lisewo.com oraz www.lisewo.com. Po ustosunkowaniu się do zgłoszonych opinii oraz propozycji gotowy LPR zostanie przedstawiony do uchwalenia Radzie Gminy Lisewo.

Więcej informacji:

Urząd Gminy w Lisewie
ul. Chełmińska 2
86-230 Lisewo

podinsp. Monika Maćkowska
tel. 56 676 86 14 (wew. 37), 667 832 542
e-mail: mackowska@lisewo.com

Projekt „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

Źródło: *Urząd Gminy w Lisewie*

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Konsultacje społeczne na etapie aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Konsultacje społeczne projektu aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji odbyły się w terminie **od 17 do 25 kwietnia 2019 r.** W tym czasie zbierano uwagi (pisemne i elektroniczne) do projektu zmiany programu rewitalizacji.

Tabela 22. Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania zmian do programu

Formy konsultacji społecznych	Opis przebiegu konsultacji
<p>Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej</p> 	<p>W terminie 17-25 kwietnia 2019 r. trwały konsultacje społeczne, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu programu rewitalizacji za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 1a).</p> <p>Formularz uwag był dostępny na stronie internetowej Gminy, na platformie konsultacyjnej oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, wypełnić poprzez portal konsultacyjny, bądź przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub dostarczyć osobiście do Urzędu.</p> <p>Konsultacje odbyły się w terminie i miały zasięg gminny. W trakcie trwania prowadzonych konsultacji nie wpłynęła żadna opinia od mieszkańców gminy zarówno w formie pisemnej, jak i elektronicznej. Nie uzyskano więc żadnej odpowiedzi, co do proponowanych zmian (ani pozytywnych, ani negatywnych). W związku z tym projekt w postaci nie zmienionej został przekazany pod obrady Rady Gminy Lisewo.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Konsultacje społeczne projektu drugiej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Konsultacje społeczne projektu drugiej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji trwały **od 20 do 31 stycznia 2020 r.** W tym czasie zbierane były uwagi (ustne, pisemne i elektroniczne) do projektu aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 23. Formy konsultacji społecznych na etapie aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Formy konsultacji społecznych	Opis przebiegu konsultacji
<p>Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej</p> 	<p>W terminie od 20 do 31 stycznia 2020 r. trwały konsultacje społeczne, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu programu rewitalizacji za pomocą formularza konsultacji społecznych.</p> <p>Formularz uwag był dostępny na stronie internetowej Gminy oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub dostarczyć osobiście do Urzędu.</p> <p>Konsultacje odbyły się w terminie i miały zasięg gminny. W trakcie trwania prowadzonych konsultacji nie wpłynęła żadna opinia od mieszkańców gminy zarówno w formie pisemnej, jak i elektronicznej. Nie uzyskano więc żadnej odpowiedzi, co do proponowanych zmian (ani pozytywnych, ani negatywnych). W związku z tym projekt w postaci nie zmienionej został przekazany pod obrady Rady Gminy Lisewo.</p>

Źródło: Opracowanie własne

10.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania

Po podjęciu przez Radę Gminy uchwały w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo i pozytywnej ocenie programu przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2016-2020, rozpocznie się etap wdrażania programu i monitorowanie postępów. Etap ten potrwa do roku 2023 lub wcześniejszego zrealizowania programu.

Dla zapewnienia prawidłowego przebiegu wdrażania programu Zarządzeniem Wójta Gminy Lisewo został powołany **Zespół ds. rewitalizacji** (w składzie: Wójt Gminy, pracownicy Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych i przedstawiciele mieszkańców oraz przedstawiciele sektora gospodarczego). Wskazany zespół brał czynny udział we wszystkich pracach związanych z opracowaniem programu rewitalizacji, w tym również organizował i prowadził konsultacje społeczne, ankietyzację mieszkańców, zajmował się upowszechnianiem informacji i promocją dotyczącą procedury związanej z opracowaniem programu na każdym jej etapie wśród interesariuszy rewitalizacji. Na etapie wdrażania i monitorowania LPR będzie realizował zadania związane z prawidłową realizacją programu.

Należy podkreślić, że **na etapie wdrażania poszczególnych projektów nadrzędnym celem będzie zaangażowanie jak największego grona mieszkańców, lokalnych liderów i organizacji w ich realizację**. W przypadku projektów inwestycyjnych **mieszkańcy będą wspólnie decydować o sposobie zagospodarowania danego terenu** objętego rewitalizacją. Szczegółowe kwestie związane partycypacją społeczną na etapie wdrażania poszczególnych przedsięwzięć zostały omówione przy okazji opisu poszczególnych projektów w rozdziale 9.

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie i stanie wdrażania programu. Zapewnienie informacji o rewitalizacji w najszerszym możliwym zakresie. Informacja nie ogranicza się tylko do zamieszczania komunikatów na stronie internetowej, ale obejmuje również dyskusje, debaty, spotkania, kontakty telefoniczne i osobiste. Informowanie i konsultowanie będzie prowadzone poprzez:

- Stronę internetową www.lisewo.com,
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Lokalną prasę,
- Zebrania Wiejskie,
- Promocję działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Wykorzystanie przedstawicieli lokalnych społeczności i liderów,
- Promowanie uczestnictwa – zachęcanie do aktywnego włączania się w proces rewitalizacji,
- Zbieranie od interesariuszy uwag nt prowadzonej rewitalizacji.

11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 24. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania						
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne	Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
									EFIS	EFRR	Inne				
1	2017 - 2018	1. Rewitalizacja Ogródka Jordanowskiego poprzez zakup nowoczesnych urządzeń rekreacji i wypoczynku	PF	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	15.200,00	63,63	9.671,76	-	-	PROW – 9.671,76 budżet gm. – 5.528,24	-	-	-	-
1	2020	2. Rewitalizacja terenu Ogródka Jordanowskiego w celu ożywienia społeczno- gospodarczego terenu	PF	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	1.051.000,00	95	998.450,00	-	998.450,00	budżet gm. – 52.550,00	-	7.1	-	3,4,5, 6,9, 10,11
1	2020	3. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja I	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo	52.631,58	95	50.000,00	50.000,00	-	budżet gm. – 2.631,58	-	11.1	-	-

¹¹ 1 – obszar rewitalizacji – część miejscowości Lisewo.

¹² S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/c projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFIS	EFRR	Inne				
				1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej											
1	2021	4. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja II	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	Gmina Lisewo	52.631,58	95	50.000,00	50.000,00	-	budżet gm. – 2.631,58	-	11.1	-	-
1	2022	5. Wzrost aktywności społecznej i odkrycie wśród mieszkańców nowych liderów – edycja III	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	Gmina Lisewo	52.631,58	95	50.000,00	50.000,00	-	budżet gm. – 2.631,58	-	11.1	-	-
1	2020	6. Stworzenie mieszkańcom możliwości poznania	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem	Gmina Lisewo	29.004,80	95	27.554,56	27.554,56	-	budżet gm. – 1.450,24	-	11.1	-	-

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFIS	EFRR	Inne				
		nowych miejsc, ciekawych ludzi i innych kultur		terenu Ogródka Jordanowskiego 1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej											
1	I 2018 – XI 2018	7. Przebudowa budynku na potrzeby Gminnej Biblioteki Publicznej w Lisewie wraz z zakupem wyposażenia	T	1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	Gmina Lisewo	300.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 300.000,00	-	-	-	-
1	2020	8. Nadanie Bibliotece roli centrum inicjatyw społecznych i kulturalnych w Gminie Lisewo	S	1.2. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej 2.2. Aktywizacja zawodowa z wykorzystaniem infrastruktury Gminnej Biblioteki Publicznej	Gmina Lisewo	105.263,16	95	100.000,00	100.000,00	-	budżet gm. – 5.263,16	-	11.1	-	-
1	2021-2022	9. Aktywny Ogródek Jordanowski	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo, Biblioteka – Pracownia Kultury w Lisewie	30.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 30.000,00	-	-	-	-

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFIS	EFRR	Inne				
1	2021	10. Wzbudzenie aktywności u lokalnej społeczności	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo, Biblioteka – Pracownia Kultury w Lisewie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie	10.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 10.000,00	-	-	-	-
1	2022	11. Inicjowanie aktywności fizycznej na obszarze rewitalizacji	S	1.1. Aktywizacja społeczna z wykorzystaniem terenu Ogródka Jordanowskiego	Gmina Lisewo, Biblioteka – Pracownia Kultury w Lisewie Kuźnia Inicjatyw Lokalnych w Lisewie	10.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 10.000,00	-	-	-	-
1	2019	12. Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej w Gminie Lisewo – remiza OSP Lisewo	T	1.3. Kulturowanie lokalnej historii i tradycji poprzez stworzenie i działalność Izby Pamięci	Gmina Lisewo	431.008,15	46	198.270,42	-	198.270,42	Budżet gm. – 232.737,91	-	3.3	-	-
1	2020-2022	13. Utworzenie Izby pamięci w siedzibie jednostki OSP Lisewo	S	1.3. Kulturowanie lokalnej historii i tradycji poprzez	OSP w Lisewie	25.000,00	-	-	-	-	Budżet gm. – 15.000,00	-	-	-	-

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFIS	EFRR	Inne				
				stworzenie i działalność Izby Pamięci	Sołectwo Lisewo Gmina Lisewo					Budżet powiatu – 5.000,00 Budżet OSP Lisewo – 5.000,00					
1	2021	14. Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Gminie Lisewo	G	2.1. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Lisewo	930.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 930.000,00	-	-	-	-
1	2021	15. Prowadzenie działań w Inkubatorze Przedsiębiorczości w sołectwie Lisewo	S	2.1. Zwiększenie aktywności zawodowej i wsparcie przedsiębiorczości z wykorzystaniem infrastruktury inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Lisewo	52.631,58	-	-	-	-	budżet gm. – 52.631,58	-	-	-	-
1	2017 – 2019	16. Przywrócenie posterunku policji w Lisewie oraz instalacja monitoringu	T	3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji	Gmina Lisewo Komenda Powiatowa Policji w Chelmnie	250.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 250.000,00	-	-	-	-

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹¹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania						
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne	Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
									EFIS	EFRR	Inne				
1	2018-2019	17. Prowadzenie zorganizowanych działań na rzecz bezpieczeństwa	S	3.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców wraz z przywróceniem posterunku policji	Gmina Lisewo, Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie, OSP w Lisewie	50.000,00	-	-	-	-	budżet gm. – 50.000,00	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 25. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia ¹³	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFSS	EFRR	Inne*	
obszar rewitalizacji – część miejscowości Lisewo	1	S	Stworzenie Centrum Wsparcia organizacji	15.000,00	-	-	budżet gminy – 15.000,00	-
	2	S	Prowadzenie działań rozwijających kompetencje zawodowe u młodzieży	6.000,00	-	-	budżet gminy – 6.000,00	-
	3	S	Rozwój kompetencji kluczowych wśród uczniów Zespołu Szkolno - Przedszkolnego	20.000,00	-	-	budżet gminy – 20.000,00	-
	4	PF	Dokończenie budowy chodnika od ulicy Mikołaja z Ryńska do ulicy Wybudowanie Wąbrzeskie (na wysokości terenu po Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej)	150.000,00	-	-	budżet gminy – 150.000,00	-
	5	S	Prowadzenie działań z zakresu ochrony środowiska i ekologii we wsi Lisewo	51.000,00	-	-	budżet gminy – 51.000,00	-

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

* Kwoty szacunkowe

¹³ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

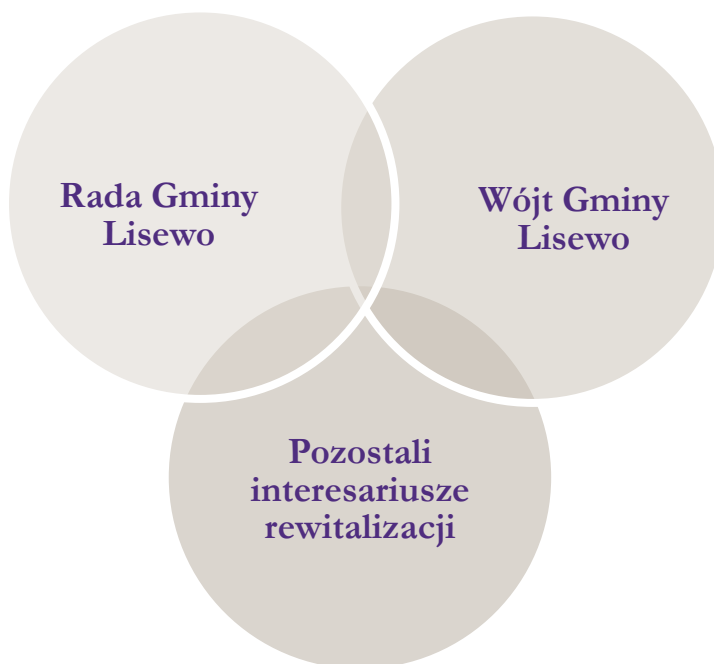
Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Wszelkie koszty związane z zarządzaniem programem będą pokrywane z budżetu gminy.

Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji i ich zadania

Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w *rozdziale 10*.

Głównymi podmiotami zaangażowanymi w proces przygotowania i wdrożenia programu są: Wójt Gminy, Rada Gminy i interesariusze rewitalizacji.

Schemat 6. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Wójt Gminy Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordynowanie całego procesu rewitalizacji, ▪ Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie programu, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji, ▪ Prowadzenie konsultacji społecznych, ▪ Wystąpienie z wnioskiem do Rady Gminy o podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji, a następnie w sprawie jego uchwalenia, ▪ Wystąpienie z wnioskiem do Rady Gminy o zmianę Lokalnego Programu Rewitalizacji, ▪ Zapewnienie zgodności innych podejmowanych działań z programem rewitalizacji.
Rada Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo, ▪ Zatwierdzenie i uchwalenie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo, ▪ Uchwalanie zmian Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo, ▪ Podjęcie uchwały o uchyleniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, ▪ Zapewnienie zgodności innych podejmowanych działań z programem rewitalizacji.
Pozostali interesariusze rewitalizacji (m. in. mieszkańcy, grupy nieformalne, organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, przedsiębiorcy)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział w przygotowaniu i realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych, ▪ Opracowywanie koncepcji zagospodarowania terenów objętych rewitalizacją, ▪ Aktywny udział w pracach związanych z wdrażaniem programu rewitalizacji i jego realizacją, m. in. poprzez udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, opiniowanie sposobu wdrażania programu i realizacji poszczególnych zadań. ▪ Wskazywanie potrzeb rewitalizacyjnych danego obszaru.

Źródło: Opracowanie własne

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Rolę koordynatora realizacji programu rewitalizacji pełnić będzie lider wyłoniony spośród członków **zespołu ds. rewitalizacji**. Zadania koordynatora zawiera poniższa tabela.

Tabela 27. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Koordynator	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu, ▪ Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej, ▪ Składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację projektów, ▪ Ocena (we współpracy ze wszystkimi członkami Zespołu) projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ocena (we współpracy ze wszystkimi członkami Zespołu) planowanych do realizacji projektów umiejscowionych poza obszarem rewitalizacji pod kątem ich wpływu na obszar rewitalizacji i w razie wystąpienia niezgodności zgłaszanie tego faktu podmiot zarządzającym programem, ▪ Analiza następstw podejmowanych decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia dla zapewnienia skuteczności programu rewitalizacji, ▪ Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów, ▪ Promocja programu, ▪ Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania programu, ▪ Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji zadań, ▪ Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu, ▪ Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy w zakresie realizacji programu, ▪ Prowadzenie działań związanych z monitoringiem programu rewitalizacji.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych.

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej (szczegółowo opisana w *rozdziale 10*) na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców Gminy Lisewo) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są nierozzerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego,
- Wykorzystaniu przedstawicieli lokalnych społeczności i liderów.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowane instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

Ramowy harmonogram realizacji programu

Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu. Szczegółowe informacje na temat realizacji programu wynikają z rozdziału 11. *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.*

13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą trzy formy monitoringu: monitorowanie postępu prac, monitorowanie środków finansowych projektu i monitorowanie osiągania założonych celów rewitalizacji. **Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu i ocenę skuteczności działań oraz wprowadzaniem modyfikacji w reakcji na zmiany będzie koordynator**, wyłoniony spośród członków Zespołu ds. rewitalizacji.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami programu rewitalizacji.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring osiągania celów rewitalizacji będzie polegał na monitorowaniu czy założone cele rewitalizacji są osiągane tzn. czy problemy będące podstawą wyznaczenia obszaru rewitalizacji ulegają zmniejszeniu lub rozwiązaniu. W tym celu zgodnie z „Zasadami programowania..” **raz na 2 lata Gmina będzie przekazywała do IZ RPO sprawozdanie** zawierające informacje o zmianie stanu kryzysowego, na podstawie którego wskazano obszar rewitalizacji (w tym informacje o wskaźnikach będących podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego). Sprawozdanie będzie określać zarówno bazowe, jak i aktualne wartości wskaźników/kryteriów wyznaczających obszar rewitalizacji. Dane do przygotowywania sprawozdania będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie i Głównego Urzędu Statystycznego. Przygotowywane będą również dla IZ RPO **sprawozdania kwartalne** dotyczące osiąganych wskaźników produktu i rezultatu z SZOOP RPO WK-P w odniesieniu do realizowanych projektów. Dane do przygotowywania tych sprawozdań będą pozyskiwane z dokumentacji dotyczącej danego projektu. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie osiągania celów będzie koordynator.

Zadaniem koordynatora będzie zdawanie Wójtowi Gminy corocznych raportów z realizacji programu rewitalizacji. Będą one składane na koniec pierwszego kwartału następującego po danym roku kalendarzowym, za który jest sporządzany raport. Taki raport będzie zawierał informacje o zadaniach zaplanowanych na dany rok, które udało się zrealizować, o trudnościach i problemach jakie wystąpiły podczas wdrażania programu wraz z propozycją ich uniknięcia w przyszłości, plan działań na kolejny rok, aktualne wartości wskaźników celu rewitalizacji oraz fakultatywnie propozycje zmian programu. Dane do przygotowywania raportu będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek

organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie, danych z jednostek OSP z terenu Gminy i Głównego Urzędu Statystycznego.

W sytuacji gdy z 2 kolejnych raportów będzie wynikało, że **sytuacja na obszarze rewitalizacji nie ulega poprawie** (nie poprawiają się wartości badanych wskaźników), podjęte zostaną odpowiednie działania celem wprowadzenia stosownych **zmian w programie rewitalizacji**. Propozycję zmian w programie rewitalizacji przygotowuje Zespół ds. rewitalizacji. Następnie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne zmian programu ze wszystkimi grupami interesariuszy. Zmieniony program w wersji po konsultacjach zostanie przedłożony Radzie Gminy Lisewo celem uchwalenia.

14. Ocena oddziaływania na środowisko

Ocena oddziaływania na środowisko na etapie programowania

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹⁴ projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr WOO.410.229.2017.SŻ z dnia 14.06.2017 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.274.2017 z dnia 06.06.2017 r. uzgodnili **odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla niniejszego dokumentu.

Ocena oddziaływania na środowisko na etapie aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹⁵ projekt aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr WOO.410.96.2019.KB z dnia 02.04.2019 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.144.2019 z dnia 02.04.2019 r. uzgodnili **odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla niniejszego dokumentu.

Ocena oddziaływania na środowisko na etapie kolejnej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹⁶ projekt kolejnej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr WOO.410.422.2019.KB z dnia 3 stycznia 2020 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.622.2019 z dnia 9 stycznia 2020 r. uzgodnili **odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla niniejszego dokumentu.

---

¹⁴ Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późn. zm.

¹⁵ Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.

¹⁶ Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.

Załączniki

Załącznik 1. Wzór formularza konsultacji społecznych

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dotyczący projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

....., dnia .....2017r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon/ e-mail: .....

CZĘŚĆ II - TREŚĆ UWAG

Lp.	Część dokumentu, którego dotyczy uwaga	Treść proponowanej uwagi	Uzasadnienie

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu współpracy zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 922).

.....
czytelny podpis

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 2a. Wzór formularza konsultacji społecznych

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dot. zmian w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

....., dnia .....2019 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon/ e-mail: .....

CZĘŚĆ II – TREŚĆ UWAG

Lp.	Część dokumentu, którego dotyczy uwaga	Treść proponowanej uwagi	Uzasadnienie

.....
czytelny podpis

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 3b. Wzór formularza konsultacji społecznych

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dot. zmian w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisewo

....., dnia .....2020 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko*: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny*: .....

Telefon/ e-mail: .....

CZĘŚĆ II – TREŚĆ UWAG

Lp.	Część lub konkretna strona dokumentu, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi	Uzasadnienie

.....

czytelny podpis

* Dane obowiązkowe.

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 4. Wzór ankiety
Ankieta dotycząca obszaru rewitalizacji – miejscowości Lisewo
Szanowni Państwo!

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania z poniższej ankiety. Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na terenie Lisewa oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ożywienie społeczno-gospodarcze tego terenu. Ankieta jest całkowicie anonimowa. Wyniki ankiety będą gromadzone i wykorzystywane przez firmę Dorfin Grant Thornton w celu opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo.

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?
  - a. Bardzo dobrze
  - b. Dobrze
  - c. Ani dobrze ani źle
  - d. Źle
  - e. Bardzo źle
2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny głównie korzystają z poniższych usług?

	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna				
Edukacja podstawowa				
Zajęcia pozalekcyjne				
Podstawowa opieka zdrowotna				
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze				
Sport i rekreacja				
Rozrywka				
Dostęp do internetu				

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
  - a. Alkoholizm
  - b. Narkomania
  - c. Bezrobocie
  - d. Wiele rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
  - e. Wiele osób starszych/chorych, które nie mają zapewnionej opieki
  - f. Przemoc w rodzinie
  - g. Duża liczba osób żyjących w ubóstwie
  - h. Zakłócanie porządku publicznego/bójki/rozboje
  - i. Brak miejsca do uprawiania sportu/rekreacji
  - j. Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną
  - k. Niska aktywność lokalnej społeczności
  - l. Inne .....
4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
  - a. Brak miejsc pracy
  - b. Brak terenów inwestycyjnych/miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej
  - c. Brak wsparcia dla przedsiębiorców
  - d. Brak dobrego dojazdu do miejscowości
  - e. Duża konkurencja lepiej rozwiniętych sąsiednich miejscowości/gmin
  - f. Inne .....

5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- Nielad architektoniczny (brzydkie, przypadkowe budownictwo)
  - Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
  - Niedostatecznie rozwinięta lub brak sieci kanalizacyjnej
  - Brak lub zbyt mało przydomowych oczyszczalni ścieków
  - Brak dbałości mieszkańców o otoczenie ich posesji
  - Zły stan dróg
  - Brak lub niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych
  - Dostęp do sieci światłowodowej
  - Inne .....
6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- Dzikie wysypiska
  - Zanieczyszczenie powietrza (przez ruch samochodowy, tradycyjne piece grzewcze)
  - Niewłaściwa gospodarka odpadami
  - Niska świadomość ekologiczna
  - Inne .....
7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

.....
.....

METRYCZKA

Płeć

- a. Mężczyzna   b. Kobieta

Wiek:

- Do 18 lat
- Od 18 do 24 lat
- Od 25 do 29 lat
- Od 30 do 39 lat
- Od 40 do 49 lat
- Od 50 do 59 lat
- 60 lat i więcej

Wykształcenie:

- Podstawowe
- Zasadnicze zawodowe
- Średnie
- Wyższe

Reprezentowany sektor:

- Rolnictwo
- Przemysł
- Usługi
- Administracja
- Uczeń
- Emeryt
- Bezrobotny

Miejsce zamieszkania:

.....

Dziękujemy za udzielenie odpowiedzi!

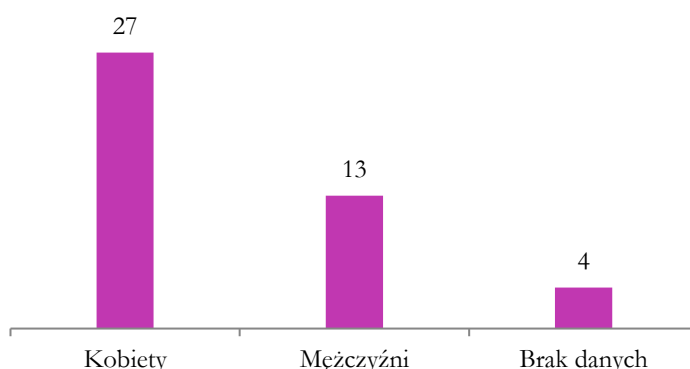
Załącznik 5. Wyniki ankietyzacji mieszkańców

W trakcie prac związanych z przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisewo, na terenie Gminy przeprowadzono badanie ankietowe ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W wyniku ankietyzacji prowadzonej zarówno za pośrednictwem Internetu, jak i w drodze tradycyjnych ankiet papierowych, zebrano łącznie 44 ankiety. Kwestionariusz ankiet zawierał zarówno pytania zamknięte z gotową kafeterią odpowiedzi, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 44 osoby z miejscowości położonych na terenie Gminy Lisewo. W badanej grupie znalazło się 27 kobiet i 13 mężczyzn, 4 osoby nie podały płci.

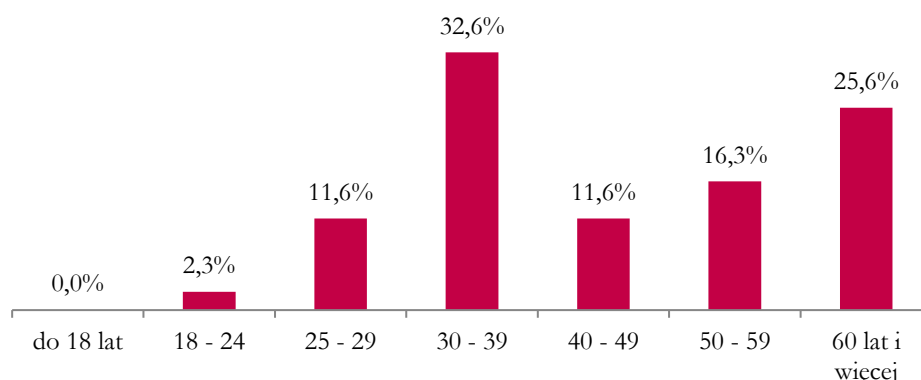
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

Respondenci biorący udział w badaniu deklarowali głównie wiek od 30 do 39 lat – 32,6% ankietowanych. Drugą najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby po 60 roku życia – 25,6% ankietowanych.

Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

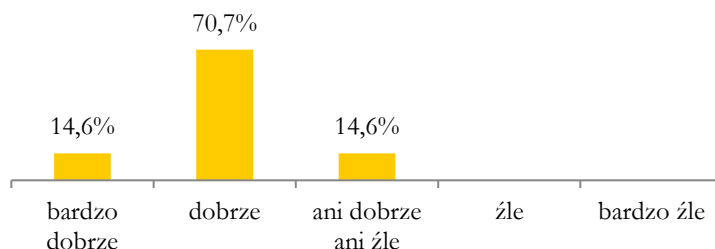
Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: średnie (13 osób), zasadnicze zawodowe (3 osób), wyższe (24 osoby), a także podstawowe (2 osoby). Ankietowani reprezentowali różne sektory: rolnictwo (6 osób), przemysł (1 osoba), administracja (25 osób), usługi (5 osób). W badaniu brały udział również osoby bezrobotne (2 osób) oraz emeryci (7 osoby) oraz uczniowie (1 osoba).

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?

Zdecydowana większość badanych (70,7%) oceniła swoją jakość życia jako dobrą. Z pośród ankietowanych, 14,6% badanych wskazało, że żyje im się bardzo dobrze oraz ani dobrze, ani źle. Żaden z respondentów nie stwierdził, że żyje mu się źle w Gminie Lisewo.

Wykres 9. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług?

Dostęp osób ankietowanych do poszczególnych usług jest bardzo podobny. Poszczególni badani deklaruwali, że w głównej mierze z poszczególnych usług korzystają w miejscu zamieszkania.

Tabela 28. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy)

	W miejscu zamieszkania (%)	W innej miejscowości w gminie (%)	Poza gminą (%)	Nie korzystam (%)
Opieka przedszkolna	42,8	4,8	4,8	47,6
Edukacja podstawowa	34,1	7,3	2,4	56,1
Zajęcia pozalekcyjne	19,5	4,9	22,0	53,7
Podstawowa opieka zdrowotna	73,8	9,5	14,3	2,4
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze	59,5	9,5	14,3	16,7
Sport i rekreacja	68,3	0	7,3	24,4
Rozrywka	38,1	7,1	35,7	19,0
Dostęp do Internetu	83,3	4,8	2,4	9,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem na analizowanym terenie jest brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną, co wskazało 21 % ankietowanych osób. W opinii mieszkańców problem stanowi także: alkoholizm (16%) oraz niska aktywność lokalnej społeczności (13,4%).

Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze

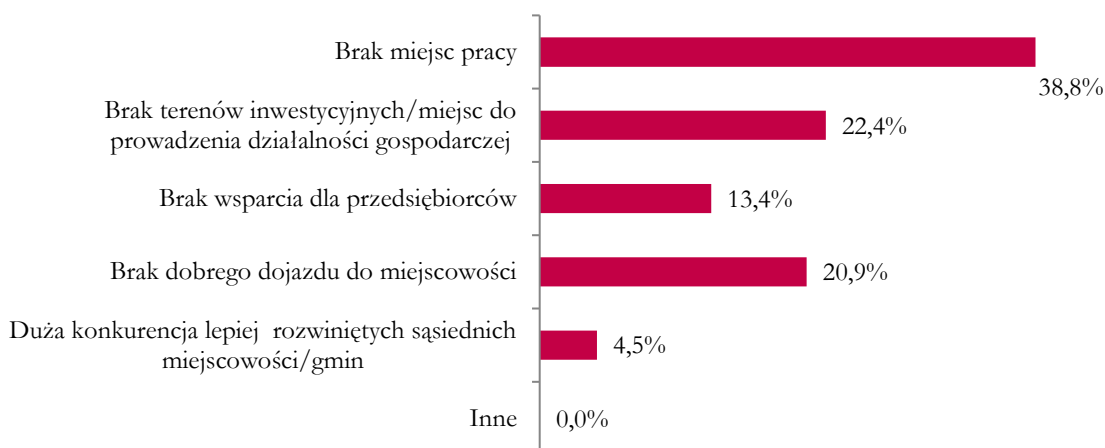

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem w sferze gospodarczej według respondentów jest brak miejsc pracy – aż 38,8% ankieterów udzieliło takiej odpowiedzi. Dużym utrudnieniem jest również brak terenów inwestycyjnych – 22,4% odpowiedzi. Ankieterzy zwrócili także uwagę na brak dogodnego dojazdu do miejscowości – opinię taką wyraziło 20,9% respondentów.

Wykres 11. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze

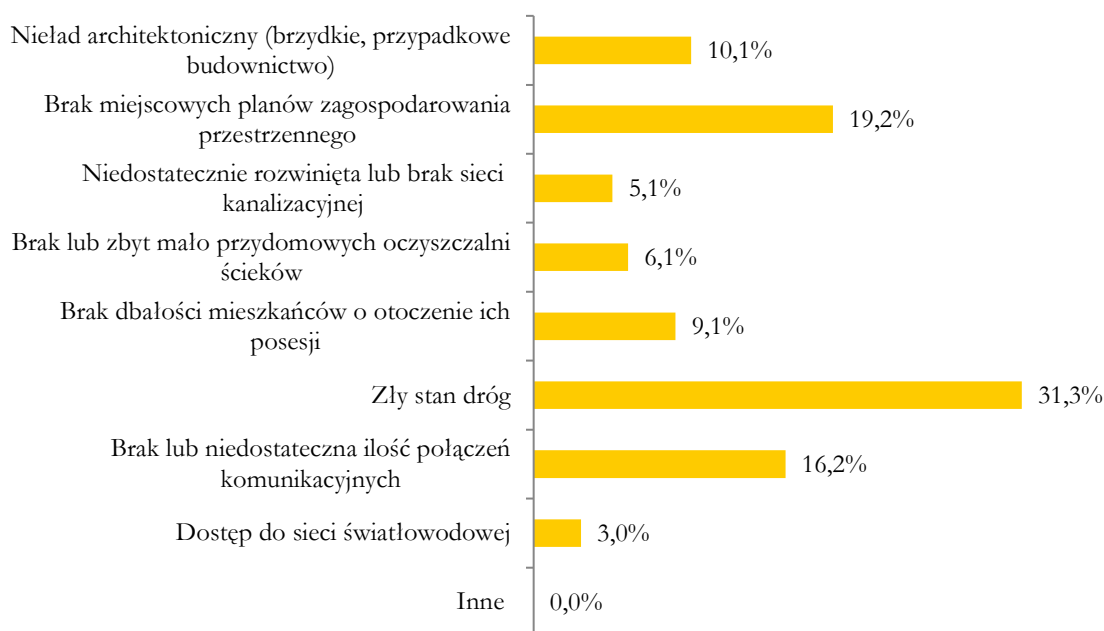

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Głównym problemem wskazywanym przez respondentów w sferze przestrzenno-technicznej jest zły stan dróg (31,3% odpowiedzi). Negatywnie ocenione zostały również kwestie związane z brakiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (19,2%) oraz brakiem lub niedostateczną ilością połączeń komunikacyjnych (16,2%). Ponadto respondenci zwracali uwagę na nieład architektoniczny (10,1%) oraz brak dbałości mieszkańców o otoczenie ich posesji (9,1%).

Wykres 12. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze

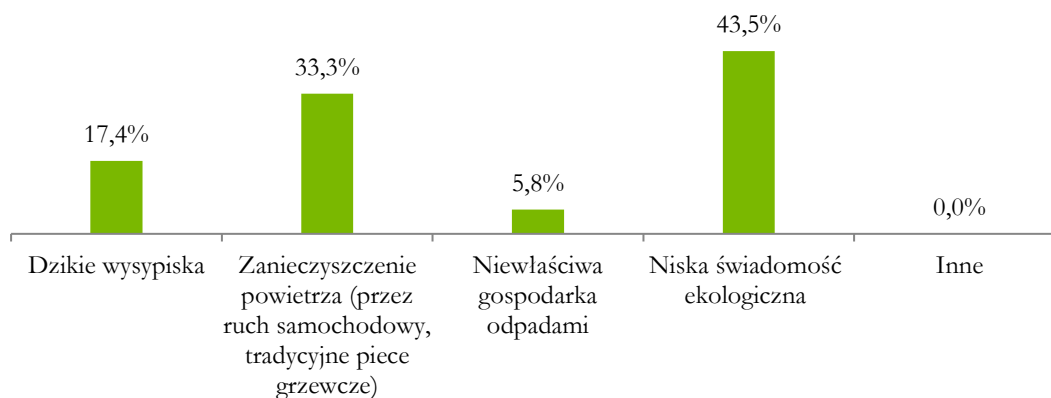

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

W sferze środowiskowej najczęściej wskazywanym problemem jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców (43,5% odpowiedzi), ale także zanieczyszczenie powietrza spowodowane przez ruch samochodowy i tradycyjne piece grzewcze (33,3% odpowiedzi) oraz dzikie wysypiska śmieci (17,4% odpowiedzi).

Wykres 13. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały różnego rodzaju potrzeby, jakie ich zdaniem istnieją w zamieszkiwanym przez nie miejscu. W odpowiedziach respondentów pojawiły się zarówno kwestie społeczne i techniczne.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Zwiększenie dbałości o bezpieczeństwo w gminie,
- Organizację zajęć dla dzieci, młodzieży i seniorów (np. komputerowych),
- Działania na rzecz większej integracji społeczeństwa,
- Napływ nowych przedsiębiorstw oraz zwiększanie ilości miejsc pracy,
- Zajęcia integracyjno-sportowo-rozrywkowe dla mieszkańców,
- Polepszenie komunikacji PKS i PKP z większymi ośrodkami miejskimi,
- Kształtowanie wiedzy na temat ekologii w celu poprawy ochrony środowiska na terenie gminy oraz zwiększenie ilości terenów zielonych,
- Stworzenia planu zagospodarowania przestrzennego.

Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzeby w kwestii infrastrukturalnej:

- Brak żłobka
- Poprawa stanu dróg,
- Dopuszczenie świetlic,
- Budowa oświetlenia ulicznego, ścieżek pieszo-rowerowych i chodników,
- Budowa infrastruktury sportowej,
- Uzbrojenie kanalizacyjne oraz gazowe

Spis tabel

Tabela 1. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w latach 2014-2016.....	15
Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2015-2016	15
Tabela 3. Podmioty gospodarcze w 2016 r.	16
Tabela 4. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze.....	20
Tabela 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	21
Tabela 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.....	22
Tabela 7. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	23
Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej	24
Tabela 9. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego na terenie Gminy Lisewo	26
Tabela 10. Cel rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	29
Tabela 11. Powierzchnia i ludność Gminy Lisewo objęta rewitalizacją.....	30
Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji	30
Tabela 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów na obszarze rewitalizacji	36
Tabela 14. Problemy, cele, kierunki działań i przedsięwzięcia	43
Tabela 15. Wskaźniki dla celu rewitalizacji.....	44
Tabela 16. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	45
Tabela 17. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	70
Tabela 18. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 1. Aktywizacja społeczna (w tym osób starszych) wraz z rozwojem niezbędnej infrastruktury aktywizacji społecznej.....	76
Tabela 19. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 2. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza na obszarze rewitalizacji.....	83
Tabela 20. Opis projektów realizujących kierunek działań nr 3. Poprawa poziomu bezpieczeństwa	84
Tabela 21. Interesariusze rewitalizacji	87
Tabela 22. Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania zmian do programu.....	98
Tabela 23. Formy konsultacji społecznych na etapie aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	98
Tabela 24. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	100
Tabela 25. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	106
Tabela 26. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji.....	108
Tabela 27. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji.....	108
Tabela 28. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy)	120

Spis schematów

Schemat 1. Proces rewitalizacji.....	5
Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Lisewo.....	6
Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	8
Schemat 4. Powiązanie problemów z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	75
Schemat 5. Stopień zaangażowania interesariuszy	87
Schemat 6. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji.....	107

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Lisewo	14
Wykres 2. Struktura demograficzna w 2016 r.	14
Wykres 3. Struktura wieku i płci na obszarze rewitalizacji w 2016 r.	34
Wykres 4. Struktura wiekowa ludności na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie Lisewo w 2016 r.	34
Wykres 5. Struktura bezrobocia na obszarze rewitalizacji w 2016 r.	35
Wykres 6. Skala korzystania z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w 2016 r.	35
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym	119
Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym	119
Wykres 9. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania.....	120
Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze.....	121
Wykres 11. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze	121
Wykres 12. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze	122
Wykres 13. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze	122

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Lisewo na tle powiatu chełmińskiego.....	13
Mapa 2. Obszary zdegradowane na terenie gminy Lisewo	27
Mapa 3. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Lisewo	32
Mapa 4. Obszar rewitalizacji w Lisewie	33

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	88
Zdjęcie 2. Spotkania konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – informacja w prasie lokalnej	91
Zdjęcie 3. Informacja o konsultacjach społecznych projektu programu rewitalizacji.....	92
Zdjęcie 4. Spotkanie konsultacyjne 1 czerwca 2017 r.....	93
Zdjęcie 5. Spotkanie konsultacyjne 8 czerwca 2017 r.....	95
Zdjęcie 6. Ulotka informująca o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR.....	96
Zdjęcie 7. Plakat informujący o spotkaniach konsultacyjnych projektu LPR.....	97